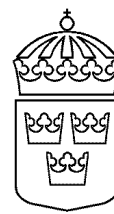

Riksdagens protokoll

1996/97:90

Onsdagen den 16 april

Kl. 9.00 – 16.37

Protokoll
1996/97:90

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 10 april.

2 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet

Talmanen meddelade att Centerpartiets riksdagsgrupp under Helena Nilssons ledighet anmält hennes ersättare Anna Corshammar-Bojerud som suppleant i utrikesutskottet fr.o.m. den 21 april.

Talmanen förklarade vald till

suppleant i utrikesutskottet
Anna Corshammar-Bojerud (c)

3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Talmanen meddelade att ett meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan delats ut till kammarens ledamöter.

4 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmanen meddelade att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:
Förslag till rådskdirektiv om en omstrukturering av gemenskapens regler för beskattning av energiprodukter *KOM (97) 30*

5 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1996/97:63 till socialförsäkringsutskottet
1996/97:117 till skatteutskottet
1996/97:150 till finansutskottet

Skrivelse
1996/97:118 till finansutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående ärenden skulle förlängas till den 2 maj.

6 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 9 april

SfU13 Socialavgifter

Mom. 2 (vinstandelsstiftelser)

1. utskottet
2. res. 1 (m, c, fp, kd)

Votering:

177 för utskottet

127 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 19 v, 14 mp

För res. 1: 71 m, 21 c, 22 fp, 13 kd

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 4 mp, 2 kd

Mom. 3 (allmänna egenavgifter)

1. utskottet
2. res. 2 (v)

Votering:

271 för utskottet

19 för res. 2

14 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 71 m, 21 c, 22 fp, 13 kd

För res. 2: 19 v

Avstod: 14 mp

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 4 mp, 2 kd

Mom. 4 (arbetsgivaravgifter som en inkomstpost)

1. utskottet

2. res. 3 (mp)

Votering:

288 för utskottet

15 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 71 m, 21 c, 22 fp, 18 v, 13 kd

För res. 3: 15 mp

Frånvarande: 18 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 4 v, 3 mp, 2 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU13 Äldreomsorg

Mom. 1 (konkurrens och valfrihet)

1. utskottet

2. res. 1 (m, c, fp, kd)

Votering:

180 för utskottet

125 för res. 1

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 1 m, 1 c, 19 v, 15 mp

För res. 1: 70 m, 20 c, 22 fp, 13 kd

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 3 (bättre vårdkedjor och rehabiliteringsinsatser)

1. utskottet

2. res. 3 (m, c, fp, kd)

Votering:

159 för utskottet

126 för res. 3

19 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 1 c, 15 mp

För res. 3: 71 m, 20 c, 22 fp, 13 kd

Avstod: 19 v

Frånvarande: 18 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 7 (vård i livets slutskede)

1. utskottet

2. res. 6 (m, c, fp, mp, kd)

Votering:
160 för utskottet
142 för res. 6
1 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 19 v
För res. 6: 71 m, 21 c, 22 fp, 15 mp, 13 kd
Avstod: 1 s
Frånvarande: 19 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 9 (avgifter inom äldreomsorgen m.m.)

1. utskottet
2. res. 9 (v)
Votering:
183 för utskottet
21 för res. 9
99 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 142 s, 3 m, 20 c, 2 fp, 15 mp, 1 kd
För res. 9: 2 m, 19 v
Avstod: 2 s, 65 m, 20 fp, 12 kd
Frånvarande: 17 s, 10 m, 7 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 10 (anhörigstödet)

1. utskottet
2. res. 10 (fp, v, kd)
Votering:
249 för utskottet
55 för res. 10
1 avstod
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 71 m, 21 c, 13 mp
För res. 10: 22 fp, 19 v, 1 mp, 13 kd
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU14 Prioriteringar inom hälso- och sjukvården

Mom. 1 (valfrihet)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:
235 för utskottet
70 för res. 1
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 1 m, 21 c, 22 fp, 19 v, 15 mp, 13 kd
För res. 1: 70 m
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 2 (resurser i vården)

1. utskottet
2. res. 2 (kd)
Votering:
292 för utskottet
13 för res. 2
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 71 m, 21 c, 22 fp, 19 v, 15 mp
För res. 2: 13 kd
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 4 (patientlag)

1. utskottet
2. res. 3 (fp, v)
Votering:
264 för utskottet
41 för res. 3
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 71 m, 21 c, 15 mp, 13 kd
För res. 3: 22 fp, 19 v
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 5 (utgångspunkt för prioriteringar)

1. utskottet
2. res. 4 (mp)
Votering:
290 för utskottet
15 för res. 4
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 71 m, 21 c, 22 fp, 19 v, 13 kd
För res. 4: 15 mp
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 8 (vård och resurser för olika sjukdomar)

1. utskottet

2. res. 6 (fp)

Votering:

280 för utskottet

24 för res. 6

1 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 71 m, 21 c, 19 v, 13 mp, 12 kd

För res. 6: 22 fp, 1 mp, 1 kd

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att jordbruksutskottets betänkande JoU11, näringsutskottets betänkande NU10 och arbetsmarknadsutskottets betänkande AU10 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

På väg mot ett ekologiskt hållbart samhälle

7 § På väg mot ett ekologiskt hållbart samhälle

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1996/97:JoU11

På väg mot ett ekologiskt hållbart samhälle (skr. 1996/97:50)

Anf. 1 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag ber inledningsvis att få yrka bifall till reservationerna 1 och 3, som är fogade till betänkandet.

När det gäller miljöfrågan i dess helhet är det vissa faktorer som vi från moderat sida speciellt vill slå fast. Det första är att miljöarbetet är ett internationellt uppdrag. Det innebär att vi måste driva miljöarbetet i hela dess bredd och hela dess längd på bred bas i internationella forum. Vi har FN utifrån Riokonferensen och vi har EU, som faktiskt är ett av de viktigaste instrumenten när det gäller möjligheten att föra en aktiv och bra miljöpolitik i vår egen världsdel – i Europa.

Vi vill också slå fast att det finns ett klart samband mellan ett effektivt miljöarbete och synen på en framtida utveckling när det gäller tillväxt och när det gäller välfärd. I den synen på miljöarbetet ligger också kampen mot fattigdomen. I den synen ligger ett effektivt resursval och liknande. Det är fel att tro att brist på tillväxt skulle vara positivt i miljöarbetet. Detta gäller såväl nationellt som internationellt. Det är tvärtom på det sättet att en positiv ekonomisk utveckling och ett positivt miljöarbete måste gå hand i hand.

Det finns en del mycket alarmerande problem när det gäller det internationella arbetet. Jag vill bara peka på en sådan faktor som användningen av fossila bränslen – fossil energi – bl.a. när det gäller elproduktionen. Utifrån de utvecklingsdiagram som finns på den internationella arenan vet vi t.ex. att användningen av fossila bränslen kraftigt kommer att öka internationellt i samband med en utveckling som är beräknad utifrån dessa faktorer. Detta ställer givetvis speciella krav på Sverige. Det ställer speciella krav på de länder som har möjlighet att klara sina energibehov på annat sätt än genom att använda fossila bränslen.

En annan viktig faktor är råvaruresurserna. Här gäller det att hushålla, att förnya och att återanvända. Här måste vi från svensk sida försöka hitta gemensamma nämnare när det gäller synen på förnybara råvaruresurser. Skogen är en av de viktigaste. Debatten är för närvarande ganska splittrad när det gäller synen på skogen som råvara och synen på skogen utifrån den biologiska mångfalden.

Återvinning och producentansvar är givetvis också angelägna i detta sammanhang.

Bättre miljö och effektivare resursanvändning är någonting som vi alla ställer upp på. Här finns inga delade uppfattningar när det gäller målen. När det däremot gäller metoder kan det finnas, och det finns, delade uppfattningar om hur vi skall uppnå målen. Då vill vi från vår sida bl.a. slå fast de olika rollerna när det gäller arbetet mot långsiktiga miljömål. Den politiska rollen måste vara att slå fast de långsiktiga målen och också besluta om och använda sig av olika styrmedel i dessa sammanhang. Det kan gälla lagstiftning. Det kan gälla ekonomiska styrmedel. Det kan gälla stimulans och liknande. Producenterna, våra företag och även konsumenterna måste hitta de riktiga och vettiga metoderna för att uppnå dessa mål.

Vi har faktiskt, fru talman, gjort stora framsteg på det området i och med att miljön och miljöarbetet har genomsyrat företagen i praktiskt taget alla producentled. Vi har inte uppnått våra mål, men det pågår ett mycket positivt och konstruktivt arbete ute i företagen och likaså ute i olika konsumentorganisationer. Medvetenheten när det gäller miljön har ökat. Detta är den största tillgången i det framtida, och även i det nuvarande, miljöarbetet.

Det gäller också för oss politiker att arbeta konsekvent. Om vi har uppfattningen att vi skall lägga fast mål, men att producentansvaret sedan skall lyftas fram, måste vi också i vårt arbete markera den formen av metod.

Utan att vi från vår sida har tagit ställning till den proposition om ramar som lades fram på riksdagens bord i går kan jag ändå säga att det finns en del inslag som vi tycker att det finns anledning att diskutera ingående. Det gäller att man från regeringens sida tror att man genom att gå ut med bidrag på vissa områden skall klara miljöfrågan.

Om man ger kommuner och vissa företag sådana punktvisa bidrag och tror att man på det sättet skall gynna ett positivt långsiktigt miljöarbete kan effekten faktiskt bli precis tvärtom. Det kan i stället innebära att såväl kommuner som företag lägger miljöarbetet på is och bara sitter och väntar på ytterligare bidrag. Vi måste i stället se till så att miljöarbetet blir självgående, så att olika verksamheter inser att miljöarbete lönar sig utan att vi via skatter kommer med vissa bidrag.

Risken är stor för felinvesteringar och felsatsningar om vi från riksdagens sida kommer med styrningar när det gäller investeringar och inriktningen på miljöarbetet.

Det är också viktigt att vi inte använder miljön som kamouflage om vi vill uppnå andra mål. Också här innebär budgetpropositionen en risk. Vi vet att kampen mot arbetslösheten är viktig. Alla partier lyfter fram den frågan. Det finns mycket klara tendenser i propositionen. Nu försöker man med miljöargument komma till rätta med vissa delar beträffande arbetslösheten. Man talar om gröna jobb. Man säger att det är inom den sektorn som de nya arbetstillfällena skall ges.

Fru talman! Väldigt mycket av detta är kamouflage. Vi måste i stället inrikta vårt miljöarbete på att alla jobb skall vara miljövänliga. Vi kan inte fortsätta att etikettera olika arbetsuppgifter och säga att en del arbeten är gröna, andra svarta och andra grå.

Vi har hört diskussionen i svenska Naturskyddsföreningen. Man försökte klassificera el och bestämma vad grön el är. Man hamnade i den situationen att vissa ansåg att el från vattenkraft var grön el under det att andra ansåg att el från vattenkraft inte alls var grön el.

Om vi nu går ut och driver påståendena om att vissa jobb är gröna och att andra inte är det hamnar vi slutligen i omöjliga gränsdragningsproblem. Från moderat sida har vi den klara målsättningen att all produktion skall ha miljöinriktning. Vi kan inte etikettera olika arbetsuppgifter på detta sätt.

Den biologiska mångfalden är en av de viktiga faktorerna i miljöarbetet. Vi är överens om det. Miljöersättningarna via EU är en väldigt viktig faktor. Jag måste säga att jag är utomordentligt besviken på kammarmajoriteten. Man har misshandlat denna fråga. Vi fick i utskottet så sent som i tisdags bekräftat denna misshandel. Världsnaturfondens representanter säger att vi har dragit upp regler när det gäller användning av miljöpengar från EU som innebär att den biologiska mångfalden i många viktiga fall motverkas. Det är precis det som vi har sagt från moderaternas sida. Gång på gång, oaktat vem som har varit jordbruksminister, har vi sagt att vi omgående måste ändra reglerna, så att vi får vettiga och smidiga regler som kan anpassas till de miljöfrågor som finns på den lokala nivån.

Jag hoppas att riksdagsmajoriteten är beredd att så snabbt som möjligt rätta till de här problemen. Det kan inte vara rimligt att bidrag och anslag som skall värna biologisk mångfald i vissa fall får motsatt effekt. Den politiska centralstyrningen har inneburit att vi i stället för en biologisk mångfald får en byråkratisk mångfald.

Fru talman! Det är också väldigt viktigt med trovärdighet i miljöpolitiken. Jag saknar representanten från regeringen, som skulle sitta på en av bänkarna här. Men detta är inget nytt. Det handlar, som sagt, om trovärdigheten i miljöpolitiken. Jag kommer in på energifrågan och koldioxidfrågan. Vi är ju alla överens om att klimatfrågan är den viktigaste globala miljöfrågan. Vi har varit med och slagit fast detta i olika sammanhang, i olika forum, även internationella.

Det paradoxala är nu att regeringen och riksdagsmajoriteten gör avsteg från klimatmålet. I alla andra sammanhang, ärade ledamöter i denna kammare, har vi en miljöinriktning som innebär att vi skall minska den negativa miljöpåverkan. Jag kan inte dra mig till minnes ett enda politiskt beslut under de senaste åren där målsättningen har varit att vi skall non-

chalera miljöfrågan. Men när det gäller ändringen av energipolitiken är majoriteten medveten om negativa miljöeffekter av detta beslut.

Låt mig visa en tidningsrubrik från Smålandstidningen. Miljöministern var så sent som i förra veckan i Vetlanda kommun. Det står: Anna Lindh talade sig varm för naturgas.

Den miljöminister som i internationella forum säger att vi skall komma till rätta med klimatpolitiken åker alltså ut i Sverige och talar sig varm för naturgas och fossilgas. Vem kan få förtroende för den formen av miljöpolitik? Jag hade hoppats att ministern hade varit här för att svara på mina frågor: Hur mycket naturgas eller fossilgas anser miljöministern att vi av miljöskäl skall ha i Sverige? Hur mycket kommer koldioxidutsläppen och andra utsläpp att öka när vi växlar in i ett fossilgassamhälle? Det handlar ju om det. Miljöministern kan inte tala sig varm för fossilgas och samtidigt tala sig varm för att man skall minska koldioxidutsläppen. Vi vet ju att energiproduktionen, elproduktionen, är en av de viktigaste faktorerna när det gäller koldioxidutsläppen i hela världen och i Europa. Detta håller inte.

Vilka miljöeffekter får energipolitiken, den uppgörelse som föreligger? Hur mycket ökar utsläppen? Vi har ställt den frågan till miljöministern tidigare men inte fått något svar. Nu måste Miljödepartementet ge svar. Det är ingenting annat än en skandal om Miljödepartementets representant, miljöministern, har suttit i en regering som accepterar en omläggning av energipolitiken och samtidigt inte vet vilka miljöeffekter detta får när det gäller bl.a. växthuseffekten. Nu står frågan öppen eftersom miljöministern inte är här.

Vi är också kritiska mot att det finns två koldioxidmål inom den nuvarande politiken, ett i Sverige och ett i EU. Det visar också hur knepig regering handlägger hela denna fråga. I en reservation, tillsammans med Folkpartiet, markerar vi detta klart.

Fru talman! Långsiktighet, trovärdighet och konsekvens är utomordentligt viktiga faktorer i ett konstruktivt miljöarbete. Trots att de unga, pigga statsråden har suttit i en miljödelegation de senaste veckorna saknar vi mycket av dessa komponenter i regeringens miljöpolitik.

Anf. 2 EVA ERIKSSON (fp):

Fru talman! Fokusering, tydlighet och konsekvens är nödvändiga inslag i en modern miljöpolitik. Den miljöpolitik som blir klart definierad är också en framåtsyftande miljöpolitik.

Den skrivelse och det betänkande som vi skall behandla i dag handlar om en lägesbeskrivning från regeringen av vad som händer i miljöpolitiken i dag. Man kan karakterisera det litet grand som att det är många bollar i luften. De motioner som har väckts under en lång tid och som finns med i det här betänkandet blir till ett uppsamlingsheat inför framtida miljödebatter. Man definierar också vad det är vi väntar på i framtiden: en miljöbalk, en miljöproposition, Agenda 21-kommitténs betänkande m.m. Det är litet symtomatiskt för miljöpolitiken i dag att vi ständigt väntar på nya propositioner och annat. Det kan man ha olika uppfattningar om. Vid en frågeställning i veckan uttryckte jordbruksministern det som att det är så här för att det skall komma väl genomarbetade propositioner till riksdagen.

Jag hoppas att det är så även på miljöområdet, att de stora viktiga miljöstrategiska frågorna som kommer till riksdagen i framtiden är väl genomarbetade. Jag hoppas också att miljöministern är närvarande vid de debatterna. Miljön är en central och viktig fråga, inte bara när vi diskuterar miljöpolitiken som en del av politikens sektorer utan också i ett större sammanhang.

I betänkandet står det att det finns en bred enighet om miljöpolitiken i Sverige. Jag tror att det är så och att det är viktigt att understryka det. Vi är också alla beredda att delta aktivt i miljöarbetet. Från Folkpartiets sida vill jag understryka att ett tålmodigt arbete med att successivt flytta fram positionerna på miljöområdet mot en hållbar utveckling är avgörande. Det är vi naturligtvis beredda att delta aktivt i.

Under hösten presenterades OECD:s rapport om det svenska miljöarbetet. Den bekräftar att Sverige har kommit långt när det gäller miljöskydd. Men vi har nått betydligt sämre resultat än flera andra industriländer när det gäller naturskydd och skydd av hotade arter. I den här rapporten belyser man särskilt problemet med att klara av de negativa miljöeffekterna i skogsbruket och jordbruket.

Regeringens skrivelse innehåller inte några konkreta förslag när det gäller den här delen; det är kanske inte heller meningen. Men jag vill ändå hänvisa till den motion som Folkpartiet väckte inför 1997 års statsbudget. Vi pekade på de felaktiga bedömningar och prioriteringar som regeringen har gjort i sitt miljöarbete. Detta gör jag eftersom vi även i det här betänkandet tar upp alla de motioner som väcktes under motionstiden vad gäller miljöområdet.

För att man skall kunna ha en framåtsyftande miljöpolitik krävs det tydliga liberala utgångspunkter. Det gäller att sätta marknad före plan och ramar före detaljer. Det pågår nu ett gigantiskt miljöarbete, med stora satsningar under flera år framöver. Man avsätter många miljarder för miljön. Syftet är bra. Det handlar om att bygga det ekologiskt hållbara samhället. Men varför skall man satsa så mycket pengar i gigantiska subventionsprojekt, när inte ens vanlig hederlig miljövärd kan ges en bråkdel av pengarna? Man har inte kommit ifrån plantänkandet och gått mot mer individuellt ansvar. Jag är som liberal helt övertygad om att det väldigt mycket handlar om enskilda individers insatser när man når resultat. Det visar sig också när man tittar närmare på detta både i Sverige och internationellt. Det gäller att stimulera Agenda 21-arbete, att se till att man ger kunskap och kompetens inom miljöområdet. Vad får de insatta åtgärderna för resultat? Vad får de för konsekvenser? Där har vi framöver en stor uppgift att fylla.

I statsbudgeten för 1997 skar regeringen och deras stödpartier ned på så gott som allt i Miljödepartementets budget, på område efter område. Naturreservat, forskning och kalkning är som ni vet de stora slagpåsarna i debatten. Naturvårdsverket tvingades banta. Många av verkets experter uttryckte det genom att säga att det var en veritabel slakt av grunden för flera av miljövärdens kärnområden. Jag hoppas att detta rättas till.

Detta är ändå ett exempel på en annorlunda variant av ett hållbart samhälle. Men jag tycker också att det är ett tydligt exempel på att retorik och praktisk politik inte alltid stämmer överens när regeringen skall lägga fram förslag.

Fru talman! I den rapport om det svenska miljöarbetet som jag tidigare nämnde framgår det tydligt att miljöexperter världen över är oroliga över Sverige och att man inte har lyckats bättre med naturskyddet. Sverige har t.ex. endast skyddat 6,6 % av landets yta. Genomsnittet för OECD-länderna är 9,1 %.

Det som följer av ett bristande naturvårdsskydd är en allvarlig utarmning av den biologiska mångfalden i den svenska naturen. Alla arter på jorden, med människan överst i näringskedjan, ingår på något sätt i det komplicerade system som lägger grunden för allt liv på jorden. Då är bevarandet av den biologiska mångfalden, eller bättre uttryckt den biologiska rikedom, en garanti för att ekosystemen även i framtiden skall fortsätta att fungera utan för stora störningar.

Man kan till den här bilden också lägga genetiska, sociala, ekonomiska, vetenskapliga och estetiska värden av en rik biologisk mångfald i vår natur. Man kan inte se den biologiska mångfalden enbart ur ett svenskt perspektiv; man måste också se den ur ett globalt perspektiv. Om en art försvinner från jordens yta är det en oersättlig förlust, till skillnad från många andra miljöskador, som trots allt på längre sikt kan läkas.

Den biologiska mångfalden i Sverige är hotad. Vi har sett rapporter om det. Artdatabanken i Uppsala kommer ständigt ut med olika rapporter. Man kan också läsa i facktidningar om olika arter som hotas av växt- och djurförändringar, koldioxidutsläpp och andra utsläpp i vår natur.

Eftersom hoten mot den biologiska mångfalden i hög grad är ett globalt miljöproblem har Sverige skrivit under många konventioner. Alla vi som sitter i salen känner till Bonn-, Bern- och Rio de Janeirokonventionerna. Även medlemskapet i EU har gjort att vi har fått skriva under konventioner. De konventionerna och de avtal och förbindelser som vi har skrivit under är det naturligtvis nödvändigt att följa om Sverige skall ha en trovärdighet i framtiden. Precis som Göte Jonsson också påpekade och som i den här talarstolen har påpekats flera gånger är det nödvändigt att se till att vi har ett trovärdigt ledarskap i miljöfrågor i det internationella sammanhanget.

Jag yrkar bifall till reservation 7 med anledning av den biologiska mångfalden.

Fru talman! Jag vill återkomma till koldioxidutsläppen. Riksdagen fastställde ju ett mål, och det målet hoppas jag fortfarande ligger fast. Ibland blir jag litet orolig inför de beslut regeringen fattar i olika sammanhang. Jag känner ibland att man inte tar klimathotet på allvar. Jag menar att det finns anledning att ta klimathotet på allvar. Vi vet att ett stort antal forskare liksom forskningsråden i FN har pekat på att det finns klara belägg för klimatförändringsproblematik i dag, för temperaturhöjningar. De har framkallats främst genom att man har haft en omfattande förbränning av kol, olja och gas.

Vad är det som kommer att hända nu? Kommer regeringen återigen att fatta beslut som kommer att påverka koldioxidutsläppen? Jag har redan tre sådana exempel som jag kan peka på. Energipolitiken är ett. Vi vet inte riktigt än. Jag har fått svar av miljöministern en gång. Hon lovar att det inte skall bli några ökade koldioxidutsläpp. Samtidigt kan man läsa i medierna att andra ministrar i regeringen säger att man skall ha en droppe olja och att man skall använda sig av kolkraftverk i Danmark. Man skall också introducera naturgas. Vad blir det för resultat av det?

Jag hade tänkt fråga miljöministern i dag om hon står fast vid sitt löfte, att vi i Sverige inte skall använda det utrymme som vi har fått i avtalen med EU när det gäller koldioxidnivåer. Det skall vara en bank som vi har till vårt förfogande. Vad vi skall använda den till vore också intressant att höra. Tyvärr kan jag inte få svar på det i dag.

Det andra exemplet är att man inte hårt har drivit på om gemensamma miniminivåer för koldioxidskatten i EU. Det är också ett svek mot koldioxidfrågan.

Ett konkret exempel, det tredje, är när man under förra budgetarbetet införde beskattning av förmånsbilar. Det stimulerar till att använda förmånsbilen ännu mer.

Självklart finns det en grund för att vara orolig för hur man skall hantera det utrymme som Sverige har fått genom den fördelningsmodell som man har kommit överens med de andra europeiska länderna om i koldioxidfrågan.

Fru talman! Det känns mycket angeläget för mig att här i dag slå vakt om att riksdagens koldioxidmål står fast. Står regeringen fast vid detta? Kommer man att kunna stå här i kammaren om ett och ett halvt år och säga: Vi klarade energiomställningen. Vi klarade miljöpolitiken. Vi klarade att leva upp till riksdagens satta mål.

Fru talman! Jag slutar med att yrka bifall till reservation 3.

Anf. 3 HANNA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Vi har ett betänkande framför oss i dag som en utskotts-majoritet bestående av alla partier till största delen står bakom. Det finns som vanligt, tycker jag, ganska många bra saker i det här betänkandet. Det består av många fina ord. Men verkligheten är inte riktigt så enkel. Vi väntar på mycket, precis som Eva Eriksson sade. Vi väntar och vi väntar. Jag hoppas att vi inte väntar förgäves. Det viktiga är ju att omsätta de fina orden till en verklighet.

Trots att Vänsterpartiet står bakom de reservationer som vi har fogat till betänkandet tänker jag i dag inte yrka bifall till någon av dem, dels därför att dessa diskussioner har förts tidigare, dels därför att de återkommer. Det finns ingen anledning att ta upp kammarens tid för att slå in öppna dörrar, även om vi naturligtvis står bakom reservationerna.

Jag tänkte försöka att föra debatten litet längre i dag, att inte fastna i det man så ofta fastnar i här i kammaren och i liknande debatter. Men först vill jag ställa tre konkreta frågor till Ingemar Josefsson, som i dag skall försvara socialdemokraterna och majoriteten.

En fråga handlar om batterier. Vi förde en diskussion i utskottet om den frågan, och det står i betänkandet att det under första halvåret skall införas en ny lagstiftning. Jag skulle vilja ha ett besked på den punkten. Hur ser läget ut i dag? Vet vi någonting mera nu än vi visste när betänkandet skrevs?

En annan sak som behandlas i utskottets betänkande är amalgam, men vi har ingen reservation i det fallet. Det står att användningen minskar. Jag har tvärtom hört oroande rapporter från olika delar av landet. Beroende på den ekonomiska situation som många enskilda familjer och enskilda personer har använder man mer amalgam därför att det helt enkelt är billigare. Jag skulle vilja ha en kommentar till detta, om det är någon som har hört någonting liknande därför att det är litet oroväckande. Eva

Eriksson var inne på detta med det individuella ansvaret. Det kan faktiskt vara så att det, beroende på ekonomin, är väldigt svårt att ta ett individuellt ansvar. Detta kan vara ett tydligt sådant exempel, om det jag har hört nu stämmer.

Den tredje frågan handlar om miljösanering av förorenade områden. Det har väckts en motion som behandlas i betänkandet. I svaret säger man att regeringen skall återkomma i den vårproposition som lades fram i går. Jag har läst vårpropositionen, men kanske inte tillräckligt noga, för jag hittar ingenting om miljösanering. Det finns en hel del pengar till projekt liknande de projekt som finns i dag och som man i utskottsbetänkandet hävdar är försöksverksamhet och ny verksamhet som man tar till för att skapa det ekologiska samhället. Det är ett jättebra initiativ, men vi måste också ta ansvar för de föroreningar i naturen som inte bara vi utan också andra före oss har åstadkommit. Det måste finnas pengar också till den typen av åtgärder. Men jag hittar ingenting sådant i vårbudgeten. Ingemar Josefsson kan kanske hjälpa mig att hitta rätt sida.

Sedan tänkte jag prata litet grand om producentansvaret, som är en av de viktigaste frågorna i dag. Många av de miljöproblem som vi har att hantera handlar inte längre om utsläpp i naturen utan till väldigt stor del om de varor som produceras, hur vi använder dem och tar hand om dem. Producentansvaret innebär att producenterna har ansvaret för produkter och varor så att säga från vaggan till graven. Det är en jättebra princip som vi alla står bakom.

Jag undrar: Hur gör vi med de delar som i praktiken inte finns med i producenternas ansvar, t.ex. transportererna? Hur redovisar företag eller affärer hur de olika varorna har transporterats till butiken? Det är också en del i att ta ansvar från vaggan till graven.

Det som jag främst tänkte prata om är konsumenternas roll. De måste lära sig mycket nytt om hur man källsorterar, vilka ämnen som hör till vad och vad man skall göra med olika ämnen. Det är väldigt bra att vi som konsumenter får lära oss det. Men det tar tid att vara miljömedveten. Det tar tid att gå till pappersinsamlingen, sortera, skölja ur mjölkförpackningar och gå och lämna tillbaka dem. Dessutom kostar det pengar för konsumenterna. Många barnfamiljer har inte råd att köpa ekologisk mat. De har inte råd att köpa de nya produkterna även om det bara handlar om några ören som läggs på produktens pris, är det några ören i varje led, vilket gör att miljövänligare produkter ofta blir dyrare i affärerna.

Jag skulle vilja att utskottet diskuterade hur man skall få producenterna att faktiskt ta ansvar för hela kedjan, också för det arbete som konsumenterna i dag utför till en större kostnad för dem själva. Kan man tänka sig att företag och producenter är med och finansierar t.ex. sex timmars arbetsdag för att möjliggöra för enskilda familjer och enskilda personer i vårt land att ta det miljöansvar som krävs?

Producentansvaret skulle kunna innebära att det är Arlas skyldighet att åka runt och knacka på hos varje barnfamilj och begära att få tillbaka mjölkförpackningarna. Det skulle man kunna tänka sig. Nu fungerar det inte så och det vore också orealistiskt om det skulle fungera så. Däremot måste man hitta ett system där barnfamiljer som kanske konsumerar uppemot 20–30 liter mjölk i veckan får kompensation för det arbete som de utför. Man kan tänka sig en annan kompensation, nämligen sänkta priser, eftersom man utför ett arbete.

Jag tycker att diskussionen om den sänkta arbetstiden är nödvändig i vårt samhälle. Den är också nödvändig ur miljöperspektivet. Skall vi klara att kompostera, återvinna och gå tillbaka med saker till källsorteringsstationerna behövs det tid till det, tid som i dag kanske inte finns.

Vi talar mycket om att man skall vara miljövänlig och att man inte skall gå in i återvandsgränder. Det är jätteviktigt. Men jag tror att vi är inne i en återvandsgränd där vi ser som det viktigaste att man återvinner, inte att man återanvänder. Vi måste prata om återanvändning och också om minskad konsumtion av varor som ger stora sopberg och minskad konsumtion av sådana varor som vi egentligen inte behöver, t.ex. av lyxvaror. Framför allt ur ett internationellt perspektiv är det enormt viktigt att ta reda på vad vi lever över våra gränser med. Skulle vi kunna förändra det?

Göte Jonsson sade många fina saker här. Men han sade också mycket som jag inte riktigt kan hålla med om. I Moderaternas förslag till miljöpolitiskt program finns först en diskussion om att jorden inte kommer att gå under och att miljövänner ofta överdriver miljöhoten, och det må vara hänt ibland att man överdriver för att få i gång en diskussion, även om jag inte håller med Göte Jonsson generellt. Längre fram står det: Däremot finns det inte skäl att tro att mänskligheten är en fara för sig själv eller att det krävs byte av livsstil i den fria världen för att rädda miljön. Där tror jag att moderaterna biter sig själva i svansen, för det är precis det som vi behöver göra. Vi behöver förändra vår livsstil. Om man inte inser det är det nog väldigt svårt att få den trovärdighet som både Göte Jonsson och Eva Eriksson talade om och som också jag tycker är väldigt viktig.

För att få denna trovärdighet tycker jag att man skall ta upp koldioxidiskussionen på allvar. Jag hör till dem som säger att de internationella konventioner och regler som vi har skrivit under och det som vi har förbundit oss att göra – nämligen att inte öka koldioxidutsläppen – ligger fast. Det måste vi hålla fast vid. Men att hävda att den energipolitik som bedrivs i dag skulle vara något slags nonchalans eller att den automatiskt leder oss in i ett ökat beroende av fossila bränslen behöver inte vara sant. Den viktigaste frågan i Sverige i dag när det gäller koldioxidutsläppen är ju trafikfrågan. Det är där vi kan och måste göra någonting.

Rätta mig om jag har fel, Göte Jonsson, men det står ingenting om trafiken i Moderaternas miljöpolitiska program, och jag tyckte inte heller att han nämnde någonting om det i sitt anförande. Trafiken är nog den viktigaste frågan och den fråga som vi i jordbruksutskottet har pratat minst om. Men det är en av de frågor som vi i framtiden kommer att behöva prata mest om. På så sätt kan vi visa att vi ser allvarligt på koldioxidutsläppen.

Fru talman! Jag skall avsluta med att säga att detta betänkande trots allt är ganska bra, även om det av förklarliga skäl finns mycket att återkomma till. Vi väntar och väntar. Men för att vinna tid i kammaren yrkar jag i dagens läge inte bifall till några av Vänsterpartiets reservationer.

Anf. 4 GÖTE JONSSON (m) replik:

Fru talman! Det är alltid litet besvärligt att som begrepp använda livsstil. Vad lägger vi in i begreppet livsstil?

När vi talar om livsstil tänker vi på det västerländska demokratiska samhället med välfärd, trygghet, rörlighet, kontakt och kommunikation.

I begreppet livsstil kan man också lägga in väldigt mycket annat. Man kan lägga in frågan om teknisk utveckling, frågan om framåtskridande när det gäller olika faktorer på olika områden. Vi menar att vi inte behöver lägga om den formen av livsstil. Däremot måste vi bli betydligt bättre på att inrikta teknikutveckling, råvaruval och producentansvar och annat mot miljömålen. Vi behöver därför inte ändra den övergripande livsstilen, utan det är fråga om vilka varor vi väljer och vilka metoder vi väljer för att uppnå de övergripande målen, även miljömålen.

Hanna Zetterberg säger att Moderaterna nämner ingenting om trafiken. Jo, det gör vi visst. Vi nämner både trafik och kommunikation. Vad vi har sagt när det t.ex. gäller bilen är att vi inte tror att bilarna kan skrotas. Bilen kommer även i fortsättningen att vara det viktigaste kommunikationsmedlet för människor.

Vår inriktning är att behovet av bränsle skall minskas och att den tekniska utvecklingen av bilar måste gå framåt. Jag tror att det finns goda förutsättningar att i framtiden finna drivmedelsmetoder för bilen, som innebär att bilen inte behöver bli miljöförstörande. Det är den formen av inriktning som vi ser i den moderata miljöpolitiken, och jag tror faktiskt att den ligger väl i linje med vad majoriteten av svenska folket tycker i dessa sammanhang.

Anf. 5 HANNA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Göte Jonsson säger att vi inte behöver ändra på vår livsstil, och han räknar upp en hel del saker. Naturligtvis ingår välfärd och demokrati också i det som jag lägger i begreppet livsstil. Men vad jag tänker på är framför allt vår konsumtionsnivå. Jag skulle kunna säga att vår konsumtionsnivå ligger högt över nästan alla andra länders konsumtionsnivå liksom vår energiförbrukning osv. ligger över andra länders nivå. Välfärd är för mig så mycket mer. Men jag saknar den definition av livsstil som Göte Jonsson talar om här. Jag tror inte att det är riktigt så enkelt som Moderaterna ofta framställer det, men jag ser fram emot en fortsatt diskussion i frågan.

Vad gäller bilismen tycker jag, och det var därför jag tog upp frågan här i dag, att diskussionen om koldioxid framför allt handlar om bilismen. Vi ser många stora problem med trafikfrågorna, som vi kanske inte har sett tidigare och som vi behöver åtgärda. Att i det läget diskutera att en avstängning av kärnkraftverk, som ju är Göte Jonssons dilemma, skulle höja våra totala koldioxidutsläpp och samtidigt inte nämna bilarna tycker jag ger en felaktig bild av verkligheten.

Göte Jonsson! Jag vill inte heller skrota alla bilar. Jag vill förändra bilismen, framför allt i våra stora städer, därför att det är där det är samhällsekonomiskt lönsamt och det är där som situationen håller på att bli kritisk.

Anf. 6 GÖTE JONSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror att det är lika svårt för Hanna Zetterberg som för mig att konkretisera begreppet livsstil. Hanna Zetterberg säger att hon vill ändra livsstilen. Men vad vill då Hanna Zetterberg ändra? Hon säger att hon anser att vi skall använda mindre energi. Givetvis är det också min målsättning att vi skall ha möjlighet att spara energi i olika sammanhang.

Samtidigt vet vi att bl.a. de partier som nu står bakom energiöverenskommelsen konstaterar att elbehovet för näringsliv och industri kommer att öka framöver.

När det gäller frågan om konsumtion: Visst skall vi försöka minska slit-och-släng-principen. Visst kan vi använda nya metoder för att minska t.ex. förpackningar och finna nya modeller så att mindre råvaror går åt på förpackningssidan. Det är sådant som ligger i hela producentansvaret. Men för den skull behöver vi inte ändra en övergripande livsstil.

Frågan om bilen är intressant. Hanna Zetterberg säger att bilen är det stora problemet. Bilen är *en* del av problemet. När det gäller målsättningen att minska koldioxidutsläppen från bilen är vi ju överens. Men det absurda är ju att vi inte är överens om att vi skall minska koldioxidutsläppen från elproduktionen. Hanna Zetterberg vill nämligen öka koldioxidutsläppen. Var finns konsekvensen? Det går inte att gå ut och säga att när vi nu måste öka koldioxidutsläppen från elproduktionen, skall vi lägga ännu mer restriktioner på bilismen. Det går inte. Bilismen klarar aldrig att kompensera ökade koldioxidutsläpp från elproduktionen. Detta är Hanna Zetterbergs dilemma. Om man inte inser detta, blir det också Sveriges miljöpolitiska dilemma framöver.

Anf. 7 HANNA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Göte Jonsson säger att man inte kan kompensera ett ökat utsläpp med ett annat, men det kan man naturligtvis göra. Frågan är om det behövs i det här fallet. Jag är inte alldeles säker på att så är fallet.

I diskussionen om bilarna är det möjligt att jag var litet otydlig. Det är inte bara bilarna det gäller utan också tunga transporter. Det handlar då inte om bilar utan om lastbilar. Naturligtvis handlar det om många andra energifrågor. Vad skall vi använda den totala mängden olja som vi förbrukar till? Den kan ju fördelas. Det finns ju många olika idiotiska saker som vi använder oljan till. Jag tror och vet att bilismens och transporter-
nas energiförbrukning måste förändras.

Både Göte Jonsson och jag vet att den totala energikonsumtionen går att minska med hjälp av ny teknik och annat. Här tror jag att vi är helt överens om att den nya tekniken skall användas. Däremot tror jag inte att vi är överens om hur mycket vi skall spara när det gäller att också minska bilismen, inte bara minska mängden bensin som förbrukas per mil. Jag tror att vi är tvungna att på olika sätt minska antalet bilar på våra vägar. Det gäller att finna alternativ, t.ex. kollektivt åkande osv. Men det finns två delar i detta, dels gäller det att se till att bilarna blir bättre för miljön, dels att det blir färre bilar på våra vägar. Här tror jag inte att vi är överens. Men jag skulle tycka att det vore kul om vi var överens.

Anf. 8 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Hanna Zetterberg tar upp ett exempel när det gäller amalgam och hanteringen av detta. Jag känner inte till exemplet. Om det är så att de regler som finns inte följs är det naturligtvis olyckligt.

I detta sammanhang pekar Hanna Zetterberg på mitt inlägg om den enskilde individens ansvar, vilket jag vill förtydliga. Jag hoppas att Hanna Zetterberg och jag inte är oeniga om detta. Vår uppgift är självfallet att sätta upp ramverk, stifta lagar och ge den enskilde individen möj-

lighet att ta det ansvar som är nödvändigt i miljöarbetet. Här brister det i Sverige i dag, vilket jag är väl medveten om. Vi har inte de tydliga miljö-kvalitetsnormer som jag hoppas att vi får fram ett förslag om framöver. Det är svårt för den enskilde individen att veta var gränsen går för den enskildes agerande. Hur skall den enskilde individen kunna vara med och påverka miljöpolitiken, om vi inte bejakar den enskildes möjligheter att göra det. Hela Agenda 21-arbetet handlar ju om den enskilde individens möjligheter. Det handlar om arbete för jämställdhet mellan kvinnor och män. Det handlar om barns situation, kretslopp, varor, vatten, biologisk mångfald och också om kommunernas planmonopol. Vi kommer inte att lyckas med detta, om vi politiker inte kan finna ett system där individen kan vara delaktig utan hela tiden lockas in i stora projekt där vi vill detaljstyra allting.

Jag hoppas att jag missuppfattade Hanna Zetterberg, så att hon inte vill återgå till något slags plansystem i miljöpolitiken. Vi måste försöka finna en lagstiftning, en reglering och en ram som gör att den enskilde individen får ett stort inflytande i detta arbete.

Anf. 9 HANNA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Ja, Eva Eriksson missuppfattade mig. Jag ser också att de enskilda individerna i vårt samhälle driver miljöfrågorna framåt, och det är en nödvändighet. Eva Eriksson tar Agenda 21 som exempel, och här tror jag att vi är överens. Agenda 21 är något av det bästa som har hänt. Här är det väldigt viktigt att jobba vidare. Det handlar ju inte bara om miljöfrågor utan också om demokrati frågor, som är enormt viktiga.

Det som jag ville påpeka var att enskilda individer och enskilda familjer inte alltid har möjligheten att driva miljöfrågorna framåt, framför allt av ekonomiska skäl. Det är inte så mycket beroende på att de inte vet vad de skulle vilja göra. Men Kravodlad mat kostar mer, och enligt de uppgifter som jag har fått kostar det mer att använda alternativen till amalgam. Tandvårdskostnaderna har ju ökat för de allra flesta. Det var detta som jag ville lyfta fram.

Därför handlar miljöfrågor och demokrati också om ekonomisk fördelning.

Anf. 10 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Ja, Hanna Zetterberg, Kravodlad mat exempelvis är dyr. Nu skall vi ju inte ha en jordbrukspolitisk debatt, men det handlar i alla fall om miljöinriktningen i jordbruket. Det är bra att miljöstödet finns och att vi skall gå över till ekologisk odling inom jordbruket osv. Jag anser dock att vi har missat en stor del här. Varenda lantbrukare/jordbrukare går – tror jag, utan att överdriva – mot ett miljövänligare jordbruk.

Det finns ju olika vägar i dag i miljöpolitiken på jordbrukets område, liksom olika förutsättningar och olika stöd. Om man går den breda vägen mot ett miljövänligare jordbruk räknas man inte in i det stödsystem som finns för ekologisk odling. Väljer man däremot den smala vägen och direkt går över till ekologiskt jordbruk har man möjligheter. Det är klart att de diskrepanserna gör att kostnader knyts till varorna.

Jag hoppas, Hanna Zetterberg, att vi i jordbruksutskottet i den jordbruksdiskussion som vi framöver skall ha också lyfter fram de här frågorna. Kanske kan då Vänsterpartiet och Folkpartiet hitta en väg här.

Anf. 11 HANNA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Eva Eriksson tar upp en väldigt viktig fråga, nämligen frågan om vilka ekonomiska hjälpmedel som ges t.ex. till jordbrukare för att kunna pressa priserna. Det är, såvitt jag förstår, den vägen som vi måste gå för att kunna skapa ett ekologiskt hållbart jordbruk för alla – ett jordbruk som är sådant att alla har möjlighet att köpa varorna, men också att producera dem. Också jag hoppas att vi där kan hitta en bra lösning. Den typen av lösningar gör det möjligt för alla människor att delta i det här sammanhanget och även för Sverige att vara ett föregångsland för andra länder i världen. Det tror jag är väldigt viktigt, framför allt när det gäller det ekologiska jordbruket.

Anf. 12 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 2, 8 och 17, men givetvis står jag också bakom alla andra reservationer från Miljöpartiet.

Det är mycket bra att riksdagen varje år får en skrivelse av det här slaget. Det innebär att vi får en stor miljödebatt. Vi följer det här med intresse och hoppas att detta med en miljöskrivelse fortsätter även i framtiden och också blir bättre. Det är nämligen en hel del områden som vi skulle vilja ha med, men som saknas här.

En förutsättning för att vi skall kunna växla in på vägen mot ett ekologiskt samhälle – skrivelsen heter ju *På väg mot ett ekologiskt hållbart samhälle* – är att vi knyter ihop ekologi och ekonomi, dvs. att vi ser till att de ekonomiska styrmedlen används på ett sådant sätt att vi i längden får ett ekologiskt hållbart samhälle. Vi menar att det måste ske via skatteväxling.

I dag utnyttjar 20 % av jordens befolkning 80 % av resurserna. Det är alldeles självklart att om de resterande åttio procenten av världens befolkning ville komma upp till den standard som vi i dag har skulle jorden kollapsa. I alla fall skulle det då inte vara så lätt för oss människor att finnas kvar på jorden. Vi måste alltså ändra livsstil och se till att vi drar ned på konsumtionen för att ge ett utrymme åt de länder som i dag har en betydligt sämre standard än vi och som behöver höja sin levnadsstandard.

Vi hade gärna sett att skrivelsen mera präglades av ett internationellt seende, för miljöproblemen måste lösas både nationellt och internationellt. För att verkligen sätta Sverige i fokus och visa var vi på en internationell skala befinner oss hade vi gärna sett att det i skrivelsen fanns redovisningar av hur det är per capita. Då hade vi kunnat se att vi svenskar per person faktiskt släpper ut ganska mycket, trots att vi är få. Sett till landet är det totala utsläppet litet, men sett till hur det är per individ blir det betydligt högre tal. Vi hoppas att det i en kommande miljöskrivelse finns en sådan redovisning. Då får vi en bättre bild av var vi befinner oss.

Vi i Miljöpartiet vill alltså skatteväxla. En förutsättning för att få ett ekologiskt hållbart samhälle är, enligt vår uppfattning, att vi ser till att

ekonomin gör detta möjligt för företagen och helt enkelt skapar ”morötter” så att det blir lönsamt att handla ekologiskt långsiktigt riktigt.

Det pratas mycket om gröna jobb, men det är helt klart att de länder som går före i det här avseendet och som ger företag möjligheter så att bättre gröna och långsiktiga jobb skapas kommer att ha fördelar i ett internationellt konkurrenssammanhang.

I skrivelsen talas det om att vi beträffande industriutsläppen har nått långt och att vi har löst problemet. Men vi i Miljöpartiet menar att vi inte alls har gjort det. Problemet är att industriutsläppen i dag kommer ut via fabriksgrindarna. Det finns ju en mängd kemikalier i varorna som vi i efterhand får stora problem med. Här återstår mycket att göra för att åstadkomma den förbättring som måste till. Tyvärr är det fortfarande så att allergierna ökar i Sverige, vilket är ett tecken på att kemikaliesamhället har en omfattande negativ baksida. Vi menar t.ex. att miljöskadade områden måste börja saneras. Här har vi, precis som Hanna Zetterberg, efterlyst de åtgärder som förutspåddes komma i vårpropositionen men som vi inte har hittat.

Vi måste också lägga om kemikaliepolitiken och se till att toxiska, persistenta och bioackumulerande ämnen försvinner. Det skall helt enkelt räcka med att vissa kriterier finns hos ämnena för att dessa skall förbjudas. Om ämnena är giftiga, resistenta och inte nedbrytbara och om de också är bioackumulerande skall det i sig vara tillräckligt för att de inte skall vara tillåtna. I dag är vi människor försökskaniner i ett kemikaliesamhälle. Det är helt oacceptabelt. Vi har utvecklat detta resonemang i vår motion och ser fram emot den kemikalieutredning som kommer och hoppas att man där tar fasta på de åsikter som vi har framfört.

I dag kan vi se att bekämpningsmedel som tidigare har ansetts ofarliga nu återfinns såväl i grundvatten som i ytvatten. Det är en utveckling som är mycket oroande. Roundup är ett ämne som används mycket. Nu har man i Danmark kunna påvisa att det finns såväl i ytvatten som i grundvattnen.

Inga gifter är ogiftiga och inga gifter försvinner. Någonstans måste den insikten leda till att vi hanterar ämnena annorlunda.

Nordsjödeklarationen säger t.ex. att inom en generation om 25 år skall utsläppen av många ämnen ligga på vad som är naturligt. Den här deklarationen anser vi skall utformas som ett svenskt mål, därför att den skulle ge utvecklingen en rejäl skjuts, om man nu menar allvar med detta.

Ett annat område som vi saknar i skrivelsen är den biologiska mångfalden. I dag finns det i Sverige 55 000 arter. Enbart bland ryggradsdjuret är 145 arter rödlistade, dvs. hotade. Vi skulle vilja att det här avsnittet blev ett eget kapitel i en kommande miljöskrivelse. Tittar man på den biologiska mångfalden kan man mycket väl se vad som händer i Sverige. Olika arter kan användas som en indikation på om det går åt rätt eller åt fel håll. Vi skulle i en kommande skrivelse vilja ha en redogörelse för de hotade biotoperna och arterna. Vi skulle också vilja ha en redogörelse som visar vad som händer med de mera normala biotoperna.

T.ex. kan man se att sedan 70-talet har var tredje sädesärla och mer än varannan ladusvala och tofsvipa försvunnit i jordbrukslandskapet. Det tyder på att här går utvecklingen åt fel håll. Det handlar om det konventionella lantbruket och de gifter som används. Förutsättningarna har helt enkelt förstörts för fågelfaunan genom att alla insekter slagits ut. Det är

helt klart. Här måste vi vända på utvecklingen. En sådan beskrivning skulle alltså vara mycket bra.

OECD:s kritik är högst väsentlig. Den visar t.ex. att Sverige ligger långt efter när det gäller skyddet av exempelvis en sådan biotop som urskogen. Där vill vi ha ett moratorium. Vi kommer så småningom att mera diskutera frågan i ett betänkande som handlar om skogen.

Utbildningen är också oerhört väsentlig. För att uppnå ett samhälle som är på väg mot det ekologiskt hållbara gäller det att det inte stannar vid fina ord. I fråga om den utvärdering som gjordes av förra regeringen kunde Naturskyddsföreningen konstatera att det bara blev ord. Nu, Anna Lindh, är sanningens minut kommen. Nu gäller det att det blir handling, men än så länge befinner sig regeringen i illusionernas väntrum.

Anf. 13 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! I dagens betänkande behandlas bl.a. ett antal kristdemokratiska miljömotioner. Vi kristdemokrater är ju inte representerade med en ordinarie ledamot i jordbruksutskottet, varför jag har att lägga våra yrkanden direkt här i kammaren. Jag skall inte yrka bifall till alla våra motioner, även om vi i sak fortfarande står fast vid våra olika krav. I dag tänkte jag i stället ta upp tre frågeställningar som vi tycker att det är angeläget att lyfta fram. Det handlar då om klimatfrågan, kretsloppet stad-land och sophanteringsfrågor.

I aprilnumret av Naturvårdsverkets tidning Miljöaktuellt beskrivs hur växthuseffekten nu ger en tydlig ekologisk kollaps i södra Ishavet. Det är faktiskt en dramatisk läsning – jag rekommenderar den för alla – om vad som händer i dag på grund av växthuseffekten.

Tidigare i år kom den årliga miljörapporten från World Watch Institute *State of the World '97* med dramatiska beskrivningar av vad som händer med vårt gemensamma jordklot om vi inte lyckas hejda fossilförbränningen och därmed följande koldioxidutsläpp, något som leder till ökad medeltemperatur på jorden. Man räknar med en fortsatt medeltemperaturförhöjning på en till tre och en halv grad de närmaste hundra åren, om vi fortsätter att förorena lufthavet. Det innebär att havsytan kommer att stiga. Oväder som orkaner blir vanligare och har dessutom en ökad styrka. Över hela världen kommer vädret att bli mer extremt. Torka, översvämningar och värmeböljor väntas öka. Uppräkningen av effekter av klimatförändringarna kan göras lång. Jag vill ge några exempel.

Nederbörden påverkas, vilket bidrar till att torkan i Afrika, Europa och i andra områden ökar. Även relativt svag torka kan leda till att växternas tillväxt försämras, insektsangreppen ökar eller att sjukdomar sprids. Effekten blir ökade problem med livsmedelsförsörjning till en ökande världsbefolkning. I värsta fall kan torkan leda till att det bildas ny öken.

De marina ekosystemen störs allvarligt, och belastningen på världshavens kommersiella fiskbestånd ökar. När havsytan stiger översvämmas våtmarkerna vid kusterna, vilka redan i dag är jordens mest hotade naturområden. I tropiska och subtropiska områden kommer den stigande havsytan att hota mangroveskogarna som stabiliserar kusterna och utgör livsmiljö för ett mycket stort antal av både havslevande och landlevande arter.

Hos vissa djurarter spelar temperaturvariationen en fundamental roll för populationens utveckling. Uppvärmningen kan leda till att vissa djurarter utrotas.

Om stormarnas förstörelsekraft ökar med 50 % betyder det slutet för många öar och tropiska skogar.

Årstiderna förskjuts, vilket kan få förödande effekter på arter och vegetation.

Uppräkningen skulle kunna göras mycket lång. Det är alltså dramatiska förändringar på jordklotet det handlar om.

För att förhindra en utveckling i enlighet med detta scenario måste alla länder, också Sverige, ta ansvar för att hejda utsläppen av koldioxid och snabbt minska desamma. Givetvis måste Sverige agera också internationellt och därvidlag inte skicka ut signalen om att Sverige skall öka sina koldioxidutsläpp med 5 %. Ett sådant flagrant brott mot klimatkonventionen är inte ägnat att öka det svenska miljöansendet. Tvärtom kan det få förödande konsekvenser för den internationella uppslutningen kring stråvan att minska koldioxidutsläppen i det globala perspektivet. Varken inom energisektorn eller inom transportsektorn kan vi tillåta ökade utsläpp, utan tvärtom måste ett kraftfullt handlingsprogram upprättas och genomföras, ett program för att minska utsläppen.

Det handlar om utfasning av fossilbränslen inom såväl energiproduktionen som transportsektorn. Det handlar om begränsning av metanavgång, åtgärder för att öka kolbindningen samt återvinning och lagring av koldioxid.

Fru talman! Vi har presenterat en skiss till ett sådant program i våra motioner som finns med i betänkandet.

Den föreliggande energiuppgörelsen leder dessvärre i motsatt riktning mot vad som är nödvändigt. Ökad olje-, kol- och fossilgasförbränning står i direkt strid mot ett effektivt arbete för att få ned koldioxidutsläppen. Det blir inte en övergång till förnybara utan till miljöförstörande energislag.

Tydliga beslut med lagstiftning måste till för att klargöra för bilindustrin att man måste finna andra drivmedel än fossilbränslen. Bilindustrin måste snarast redovisa hur bidraget till växthuseffekten genom koldioxidutsläpp från nyproducerade bilar skall upphöra. Med mer varsamma metoder vid brukandet av jorden kan den organiska substansen tillåtas öka och på så sätt binda kolet igen genom växternas fotosyntes. I dag finns exempel på ekologiska odlingssystem som ökar jordens mullhalt. Bl.a. visar ett tioårigt storskaligt försök med plöjningsfri odling, där gröngödsling och spannmål varvats, att kolhalten i matjorden ökat med 3 000 kilo per hektar och år i jämförelse med ett konventionellt odlingssystem, där plöjning tillämpas och handelsgödsel tillförts under samma period. Enligt ett tankeexperiment att översätta detta till hela Sveriges åkerareal, ca 2,8 miljoner hektar, skulle det innebära att mer än hälften av utsläppen av koldioxid från förbränningen av fossila bränslen årligen skulle kunna bindas i jordens organiska substans och dessutom binda ca 300 kilo kväve per hektar.

Lösningen för att ge spannmålen kväve när de bäst behöver det har varit att tillföra humanurin. För att detta skall kunna bli ett realistiskt alternativ i större skala måste samverkan mellan stad och land vara stark. De hinder som EU lagt ut mot denna samverkan måste undanröjas. I

denna fråga har jag nyligen haft en interpellationsdebatt med jordbruksministern, som jag inte tycker agerar för att möjliggöra att sluta kretsloppet i det här avseendet. Regeringen kommer bara till ombyggnadsdelen av va-system utan att den möjliggör en effektiv användning av det separerade humanurinnet. Det blir bara ett halvt kretslopp.

Fru talman! Vad gäller klimatfrågorna vill jag ställa frågan till miljöministern om hon nu inte vill medverka till att upprätta ett konkret handlingsprogram som verkligen kan leda till minskade koldioxidutsläpp. Vilken dignitet ger miljöministern klimatfrågorna? Är det riktigt som det står i Miljöaktuellt och är det riktigt som det står i miljörapporten måste någonting göras omedelbart. Det handlar om dramatiska förändringar. Hur trycker miljöministern på för att kunna sluta kretsloppet stad-land och undanröja de hinder som EU satt upp?

Jag vill under mom. 18 om miljömålen och klimatfrågorna yrka bifall till motion Jo16 yrkandena 1 och 2 samt till motion Jo708. Det finns en fp- och m-reservation på denna punkt som jag inte tycker är tillräckligt offensiv. Man måste se över hela fältet vad gäller att bekämpa koldioxidökningen och få en dämpning till stånd. Det ligger faktiskt en viss poäng i det Hanna Zetterberg sade tidigare i debatten i sin kritik mot moderaterna, att man måste se över hela fältet och inte bara se på energisektorn isolerat.

Vidare yrkar jag under mom. 27 bifall till motion Jo16 yrkande 3 och till motion Jo710. Det är förslag om att underlätta kretsloppet stad-land.

Vad gäller sophanteringens har jag tidigare haft en interpellationsdebatt med miljöministern om transporter av avfall från andra EU-länder till Sverige för förbränning. Jag uppfattade det så att ministern delar min syn att den här verksamheten inte innebär en miljömässigt riktig hantering. Jag vet att ministern också tagit upp frågan i EU. Det skulle vara värdefullt om Anna Lindh här kunde redovisa sin uppfattning om detta och, om hon har den uppfattning som jag tror att hon har, redovisa vilka resultat som är uppnådda i diskussionen i EU. Inte minst är det viktigt att skicka ut mycket tydliga signaler till de värmeverk runt om i landet som i dag importerar avfall i stället för att satsa inhemska biobränslen om att det faktiskt inte är en acceptabel ordning.

Jag vill under mom. 41 yrka bifall till motion Jo707 och motion Jo714 yrkande 3 som berör dessa frågor.

Fru talman! Vi fick en vårproposition på bordet i går. Jag har inte hunnit läsa hela propositionen. Vad gäller införande av avfallsskatt, en fråga som jag drivit under flera år, för att få en förbättrad situation i denna fråga står det något diffust om att förslag kan väntas under det närmaste året. Innebär det att ett förslag kommer om ett år, eller innebär det att förslag kommer att presenteras för riksdagen så att en sådan skatt kan gälla från den 1 januari 1998?

Anf. 14 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag vill gärna yrka bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande 11. Jag gör det därför att det är ett bra betänkande och därför att den skrivelse i denna fråga som riksdagen har fått från regeringen behandlas korrekt i betänkandet. Med korrekt och riktig hantering menar jag att utskottet på ett berättigat sätt summariskt har hanterat frågor som gäller miljölagstiftningen. Vi kommer så småningom att få ta ställ-

ning till det samlade förslaget till miljöbalk som jag vet att miljöministern och regeringen kommer att lämna ifrån sig snart.

Vi har också gjort en summarisk hantering av Agenda 21-arbetet. Men det är inte för att det skulle vara ointressant eller oviktigt, fru talman, utan därför att på samma sätt kommer det arbetet att hanteras under valperioden. Arbetet har också tidigare hanterats i utskottet. Vi för litet av en sammanfattande diskussion vad gäller kretsloppsfrågorna. De är förvisso viktiga frågor. Vi har naturligtvis, fru talman, gått igenom flera av motionerna. Dessa frågor har återkommit från tid till annan i utskottet. Resonemangen är förhållandevis väl kända.

Jag kan understryka att även om flera av frågorna har fått en summarisk hantering, innebär det ingen skillnad i åsikt om vad som är viktigt och inte viktigt. Men det är just karaktären av skrivelse som gör att vi i utskottet har detta förhållningssätt.

I anslutning till utskottets material kan jag redovisa den uppfattning man kan och bör ha om det framtida miljöarbetet. Vi vet ju att ekosystemen kommer att utsättas för stora påfrestningar i framtiden. Det finns många skäl till det. En snabb befolkningsökning på jorden och växande ekonomier i befolkningsrika regioner är två tunga faktorer som spelar en roll i ekosystemens kraft framöver.

Denna situation kommer att kräva ett helt nytt tänkande – en helt ny livsstil på flera håll – för att frågan om jordens överlevnad skall kunna hanteras på rätt sätt. Det kan vara fråga om nya innovativa lösningar och tekniksprång för att kunna klara framtida behov av bl.a. varor.

Utmaningen ligger naturligtvis i att hitta sådana lösningar som är snållare i resursåtgången. Jag tror att endast en tiondel av den resursåtgång vi har i dag i den rika världen för att tillgodose våra behov kommer att visa sig nödvändig. En sådan omställning till effektivare tänkande kommer att innebära stora förändringar. Det blir naturligtvis en minskning av användandet av fossila bränslen. Det blir en återföring av metaller i slutna kretslopp. Det blir nödvändigt med avgiftning av giftiga ämnen och metaller.

Biomassa, mark och vatten måste användas så att den biologiska mångfalden inte utarmas och så att återväxten och vattnets tillgänglighet garanteras. Solenergi, vatten och biomassa kommer att vara nyckelresurserna i framtiden.

Fru talman! Förändringsprocessen kommer att kräva ett brett och medvetet arbete från många aktörer. Det kommer att kräva nya verktyg och nya styrmedel. Den politiska ledningen, såväl i landet som i lands- ting, regioner och kommuner, kommer att behöva ta nya initiativ. Naturligtvis, fru talman, måste EU användas som motor. Det är viktigt att Sverige agerar för att få en utveckling av EU:s inre marknad till ett medel för att nå en hållbar utveckling.

I Sverige kommer överläggningar, resonemang, mellan olika aktörer att vara nödvändiga. Vi måste se över skattereglerna så att de blir kraftfulla instrument. Jag tror att det är nödvändigt att se över myndighetsstrukturen och anpassa miljöpolitiken till de nya kraven på hur samhället skall vara organiserat.

En intressant ny faktor – i bokstavlig bemärkelse – bör föras in i miljöarbetet, nämligen faktor 10. Det faktum att vi använder för mycket av

resurserna i den rika världen leder till den enkla iakttagelsen att vi måste minska resursuttaget. Vi måste bli effektivare.

Frågan har diskuterats bland vetenskapsmän och företrädare för näringslivet under senare år. Faktor 10-klubben har bildats, med forskare från ett stort antal länder och företrädare för näringslivet. Den har just inriktningen att på 10–20 års sikt, en del säger 30, minska resursåtgången med just en faktor 10. Det kan tyckas orealistiskt. Men det är nödvändigt, om vi skall klara att tillgodose både våra önskemål och behov, men också den långsiktigt hållbara utvecklingen.

Fru talman! Jag tror att det är litet av sådant nytt tänkande av resursåtgång och resursanvändning som måste till i det framtida arbete. Tyvärr märks det litet i några av de reservationer som har fogats till betänkandet från jordbruksutskottet. Tydligast och mest uppenbart är, självklart, den moderata reservationen. Där ryms de vanliga resonemangen, framför allt fokuserat på energiområdet och koldioxidutsläppen.

Vi har, fru talman, olika uppfattning om var det finns problem. Några av oss anser att kärnkraften utgör ett problem och att kärnkraften bör avvecklas. Det leder till att vi hanterar den frågan med minst lika stor omsorg som andra miljöfrågor – om jag får uttrycka mig litet försiktigt.

Men om man, som Moderaterna, inte uppfattar kärnkraften som ett problem och som skall avvecklas, då intar man den attityd som Göte Jonsson hos Moderaterna har gjort i synen på problemen med koldioxid.

Men, fru talman, man går för långt i sin iver att bekämpa det energi-beslut som är på väg att fattas i riksdagen. Göte Jonsson och Moderaterna skriver i reservationen: ”Avvecklingen kommer också att öka behovet av import av elkraft från Danmark – – –.” Detta är en av de myter som sprids kring frågan. Hur har Göte Jonsson och Moderaterna tagit reda på att avvecklingen av kärnkraften kommer att öka behovet av import av elkraft från Danmark? Jag har inte sett detta i något av det underlagsmaterial som fanns när uppgörelsen utarbetades. Jag skulle uppskatta en precision i framställningen från Moderaternas sida.

Dan Ericsson valde att lämna energiöverläggningarna. Han har en likartad syn på koldioxidproblemet och balansen i kärnkraften. Det är intressant att han tar fram som underlag för ståndpunkten den senaste årsrapporten från World Watch Institute. Det kan verka vara en tillfällighet som ser ut som en tanke. Chefen för World Watch Institute var i Sverige och presenterade för jordbruksutskottet innehållet i materialet den dag materialet offentliggjordes i Sverige. Han uppehöll sig, fru talman, kring en märklig utvikning. Han fäste störst uppmärksamhet vid seminariet till att gratulera Sverige till att på detta sätt påbörja kärnkraftsavvecklingen. Detta gjorde han mot bakgrund av hans egen och World Watch Institute's bedömning av kopplingen mellan kärnkraft och utsläpp av koldioxid.

Jag skulle vilja fråga Dan Ericsson vad han tror skälet var att Lester Brown, chefen för World Watch Institute, tyckte att det var framför allt detta inom energiområdet han ville gratulera Sverige till, om detta skulle leda till de bekymmer Dan Ericsson anser att World Watch Institute pekar på.

Fru talman! Gudrun Lindvall har resonerat klokt kring flera frågor. Mycket pekar på att vi väntar på saker och ting. Ja, det är riktigt att vi väntar på resultatet av den politiska hanteringen av skatteväxlingsutredningen. Vi väntar naturligtvis på materialet om miljölagstiftningen osv.

Men mycket av detta väntande är orsakat av Miljöpartiets och Gudrun Lindvalls eget agerande i kammaren. Det har lett till att flera av sakerna har förskjutits tidsmässigt.

Vi bör vänta på saker som behöver en beredning. Jag vill därmed genast anlägga ett mjukare tonfall. Vi behöver vänta på hantering av skatteväxlingsmaterial. Vi behöver få en gedigen hantering av en miljöbalk osv.

Jag kan inte se något motsatsförhållande i att man ser till att materialet kommer fram, med undantaget att det var en onödigt tidsutdräkt i fråga om miljöbalken.

Hanna Zetterberg efterfrågade ett bättre kretsloppstänkande och ett utvecklat producentansvar samt i det sammanhanget ett konsumentperspektiv. Jag delar den uppfattningen och vill understryka att mycket av detta diskuteras i det betänkande som Kretsloppsdelegationen för några dagar sedan lämnade till miljöministern. Där finns just tankar kring att utveckla producentansvaret och konsumentens roll i detta.

Fru talman! Eva Eriksson var inne på kostnaderna för miljöarbetet och vilka resurser man är beredd att lägga på det. Det beror naturligtvis på vilka problem man uppfattar som stora. Från kritikernas håll sägs att kärnkraftsavvecklingen kommer att kosta pengar. Möjligen. Men för oss som skrivit på energiuppgörelsen är det naturligtvis ett uttryck för vår ambition att genom starka insatser bli av med ett miljöproblem. Därmed har vi också markerat vilken inriktning vi vill ha på energiförsörjningen framöver. Ett uthålligt energisystem är en viktig del i ett uthålligt samhälle. Jag yrkar än en gång bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 15 GÖTE JONSSON (m) replik:

Fru talman! I fråga om resursanvändningen förstår jag inte riktigt vad Lennart Daléus läser ut av vår reservation. Vi pekar på att vi fortfarande tror på en positiv utveckling. I detta ligger också en vettig användning av resurser, såväl de icke-förnybara som de förnybara. Vi kommer också att tvingas minska resursanvändningen inom ramen för ny teknik och nya metoder. På den punkten delar jag Lennart Daléus uppfattning, även om jag inte i alla stycken instämmer i de metodresonemang som Lennart Daléus för.

Lennart Daléus frågade vad det konkret är som gör att Göte Jonsson och moderaterna säger att vi måste importera dansk koler. Det är egentligen två saker.

Det första är att ni själva inte har redovisat hur ni skall ersätta kärnkraften. När ni avvecklar aggregaten i Barsebäck kan ni inte trovärdigt redovisa varifrån ersättningselen skall komma så snabbt.

Det andra är det faktum att vi nu är på väg att bygga upp en elenergi-ring runt Östersjön. Om det då inträder ett underskott i ett land – vilket det troligtvis gör i Sverige när vi avvecklar två reaktorer – måste underskottet ersättas med överskott från andra länder inom denna elring. Det är faktiskt på det sättet, Lennart Daléus – man må gilla det eller inte.

Vi vet nu att man i Danmark bygger ut nya kolkraftverk. Det är ett projekt som bl.a. Sydkraft är engagerat i. Givetvis gör man detta därför att man tror att den totala elförsörjningen för länderna runt Östersjön kommer att medföra att andra länder producerar mer elkraft i sina anläggningar när Sverige avvecklar sina utan att ha trovärdiga ersättnings-

modeller inom ramen för inhemsk produktion. Det är ett ganska logiskt resonemang, Lennart Daléus!

Anf. 16 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det där bygger på en missuppfattning. Avvecklingen av kärnkraften innebär inte att kärnkraftsel med nödvändighet skall ersättas med annan el utan med andra energiformer. Det är den bärande poängen i den uppgörelse som jag hoppas blir kammarens beslut så småningom. Man konverterar från en elanvändning som i stor utsträckning utgörs av uppvärmning.

Jag skulle kunnat hålla med Göte Jonsson om han sagt att man, när man t.ex. stänger av de avkopplingsbara elpannorna i Sydsverige, kanske under en kortare period kan återgå till oljeanvändning i de fjärrvärmenäten. Jag tror att det kan bli så: Under en mycket begränsad period kan vi få en begränsad användning av olja på det sättet. Om jag skall vara alldeles öppenhjärtig kan jag säga att jag kan tänka mig att några kommuner på västkusten kan koppla sig till gasledningen. Jag kan tänka mig att detta kan ske i begränsad omfattning.

Men att vi skulle öka importen av kolkraftsproducerad el från Danmark är inte sant, fru talman. Det finns inte någon sådan bedömning. Vi har ett utbyte av el i Norden och Europa. Så fort vi importerar el från något land numera kan Göte Jonsson alltid säga att det har slunkit in litet kolkraftsproducerad el från Danmark. Men det är ett barockt sätt att räkna – så fungerar det inte.

Göte Jonsson instämde i mycket av det jag sade, men det blir så passivt. Han säger ofta att vi skall hitta nya lösningar, men det fungerar inte så. Vi måste stötta och forcera fram nya lösningar genom ett klokt politiskt arbete, med användning av kloka politiska styrmedel. Det behöver vi diskutera mycket framöver.

Anf. 17 GÖTE JONSSON (m) replik:

Fru talman! Ett klokt politiskt arbete – det skriver jag under på! Jag konstaterar att Lennart Daléus – som representerar Centern, ett av de partier som står för energiuppgörelsen – säger: *Jag kan tänka mig* att vi behöver använda mer inhemsk fossil energi när vi avvecklar Barsebäck.

Detta är karakteristiskt för hela uppgörelsen. Här säger Daléus ”jag kan tänka mig” när han givetvis skulle ha sagt: Så här är det, och så här blir det. Detta ligger i energiuppgörelsen. Lennart Daléus har själv vidimerat vår misstro mot uppgörelsen genom att säga ”jag kan tänka mig”.

Vi kan inte ”tänka oss” på samma sätt som Lennart Daléus. Det är skillnaden. Vi tror nämligen inte på de beräkningar ni gör, t.ex. för den snabba konverteringen från eluppvärmning till uppvärmning med andra energikällor. Det tar tid, och det kostar pengar. Hur lång blir då övergångstiden?

Vi står nu inför en avreglering av elmarknaden i Nordeuropa, länderna runt Östersjön. Om vi inte klarar den egna elförsörjningen är det självklart att vi får el från andra länder inom ramen för denna fria marknad. Och vi vet att man i Danmark har en elproduktion som till 95 % baseras på kolkraft. Detta skrämmer mig, Lennart Daléus. Jag kan inte tänka mig

att vi i Sverige skall ha elproduktion från danska kolkraftverk. Det skrämmer mig.

Prot. 1996/97:90
16 april

Anf. 18 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det där är inte heller rimligt. Vi har importerat el från danska kolkraftverk i årtionden, från tid till annan. Det fungerar ju så.

Göte Jonsson invände mot att jag sade ”jag kan tänka mig”. Att jag säger så beror på att jag kanske har litet större ödmjukhet inför en del faktorer än Göte Jonsson har. Skulle vi få ett våtår till skillnad från ett torrår innebär skillnaden i vattenkraftsproduktion ungefär 15 TWh om året. Det motsvarar ungefär tre och en halv Barsebäcksreaktorer. Jag råder inte över regnandet och snöande – dessvärre, kan man tycka. Men så fungerar det. Får vi en ökad vattenkraft på det sättet förändras behoven av annan elproduktion.

Vi har kanske också en större öppenhet inför aktörernas val. Jag hoppas och tror att många av aktörerna kommer att ge sig på biobränslen direkt vid en snabb övergång. Men skulle några kommuner utmed västkusten t.ex. välja att koppla på en begränsad användning av gas, vore det svårt att styra de kommunerna. Jag vet inte om Göte Jonsson vill ha något planinstrument som tvingar kommuner till ett visst beteende. Det vore ett originellt politiskt uppslag från hans sida i sådana fall.

Annars har vi möjliggjort en övergång till ett nytt energisystem. Om Gud är god så att det regnar och blir ett våtår, blir det på ett sätt. Då har vi resurser. Men vi har också en planläggning som innebär att vi med uthållighet kommer att klara den här omställningen. Det är jag glad över.

Anf. 19 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Lennart Daléus sade att han inte råder över vädret. Men dessvärre börjar det bli så att Lennart Daléus och vi andra faktiskt påverkar också det här området långsiktigt. Det var det jag försökte tala om i mitt anförande. Vi påverkar hur klimatet, de olika vädertyperna, utvecklas på jordklotet. Vi har nog kommit förbi den tidpunkt då vi kunde säga att politiker åtminstone inte kunde påverka vädret. Vi är där nu, fru talman.

Lennart Daléus ställde en fråga till mig om Lester Brown. Mitt svar är att jag var med vid presentationen och uppfattade det som att han av vänlighet mot värden, ordföranden i jordbruksutskottet, säkert tyckte att det var en bra uppgörelse. Men han var inte informerad om hur man skulle ersätta den första reaktorn.

Det är precis som Lennart Daléus själv nu säger – det blir ökad oljeanvändning och det blir ökad fossilgasanvändning. Dessvärre kan vi också få – och det kanske beror på vädersituationen – en omfattande kolimport och därmed ökade koldioxidutsläpp också från den delen.

Lennart Daléus har precis här nu själv bekräftat att det blir ökade fossilutsläpp. Det är detta som vi kristdemokrater vänder oss emot. Det är inte på det sättet vi skall ställa om energisystemet, utan vi skall gå över till någonting som är ekologiskt hållbart. Detta är fel väg.

*på väg mot ett
ekologiskt hållbart
samhälle*

Anf. 20 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är kanske att hårda det politiska inflytandet om man tror att det också sträcker sig till att gälla klimatförändringarna.

Jag tycker att Dan Ericsson är, om inte oartig, så i alla fall inte riktigt vänlig mot Lester Brown. Han säger dels att Lester Brown hycklade när han sade att han tyckte att den svenska kärnkraftsavvecklingen var bra, dels att han inte var informerad. Båda sakerna är naturligtvis fel. Lester Brown vet mycket väl hur den svenska energipolitiken är uppbyggd och vilka komponenter den har. Dessutom brukar han vara en sanningssägande person.

Har man flera tunga mål på energi- och miljöområdet anstränger man sig att förvalta och bedriva arbetet på ett sådant sätt att man når alla de målen. Det vet Dan Ericsson, och det är ingen överraskning för honom att jag och Centerpartiet tycker att det är bra att man avvecklar kärnkraften. Det tycker vi fortfarande. Vi har naturligtvis ansträngt oss att åstadkomma ett arbete som leder till att vi uppnår alla de energipolitiska målen: att se till att näringslivet får el, att se till att älvarna förblir outbyggda, att se till att hålla nere koldioxidutsläppen och att se till att avveckla kärnkraften.

Det är det här som har spruckit för Dan Ericsson, fru talman. Han har inte klarat av att hålla tungan rätt i munnen och se till alla de här målen samtidigt. Jag är glad över energiuppgörelsen och det beslut som innebär just den här inriktningen. Det innebär alltså inte att Sverige skall öka sina koldioxidutsläpp – och det vet nog också Dan Ericsson innerst inne, fru talman.

Anf. 21 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag sade inte att Lester Brown var en hycklare. Jag sade att han inte var fullt informerad om vilka effekterna blir av energiuppgörelsen.

Jag och kristdemokraterna tycker också att det är väsentligt att kärnkraften fasas ut ur energisystemet, och det vet Lennart Daléus. Vår oro gäller att den här uppgörelsen inte leder dit, att vi bygger fast oss och att det blir en misslyckad omställning. Vi bygger fast oss med mer fossilbränsle – det är det som är problematiken. I grundfrågan, att kärnkraften skall fasas ut, är vi överens. Vi vill göra det snarast möjligt, utan att skada miljön.

Jag vill ställa samma fråga till Lennart Daléus som jag ställde tidigare till Anna Lindh. Den handlar om digniteten i den miljörapport som Lester Brown står bakom. Vilken dignitet tillmäter Lennart Daléus den, och den beskrivning jag gav i mitt anförande? Är det inte så att vi måste samla oss och snabbt dämpa koldioxidutsläppen? Lennart Daléus bekräftade ju nyss att han nu bidrar till att vi skall öka koldioxidutsläppen i Sverige. Har inte den här miljörapporten den dignitet som jag trodde att Lennart Daléus faktiskt har tillmätt den tidigare? Hur förhåller sig Centern egentligen i klimatfrågorna? Vi kristdemokrater har föreslagit ett omfattande handlingsprogram. Det finns i betänkandet – i våra motioner, som Lennart Daléus avslår.

Min fråga till Lennart Daléus är: Varför skall vi inte ta rapporterna på allvar?

Anf. 22 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Detta är orimligt. Dan Ericsson försöker smita ifrån vad han säger om Lester Brown. Han säger att Lester Brown sade saker av artighet, som han uppenbarligen inte menade. Det är att kalla en människa hycklande, även om man inte använder just det ordvalet.

Självfallet tar Centern problemen med klimatförändringarna på stort allvar – mycket stort allvar. Vi har demonstrerat det i många sammanhang, bl.a. i den kanske tyngsta frågan, nämligen synen på trafiken och dess utbredning. Jag säger inte, och har inte sagt – även om Dan Ericsson försöker använda de orden – att det kommer att bli en ökning av koldioxidutsläppen i Sverige. Jag har använt det ordval Göte Jonsson pekade på, dvs. det *kan* bli på det sättet. Under vissa omständigheter kan det under en kort övergångsperiod bli en ökning av användningen av fossila bränslen i energiproduktionen. Vi är beredda på det, och det är heller ingen nyhet. Energiministern använde ett litet annat ordval vid presskonferensen när detta presenterades: han talade om droppar. Men det var alldeles uppenbart att vi redan då var på det klara med att det kunde komma att innebära detta.

Sedan är det naturligtvis miljöministerns sak att tala om var de här fem procenten kommer ifrån och vad de innebär. Men det här är inget imperativ, fru talman! Det är inget tvång för Sverige att öka koldioxidutsläppen med 5 %. Det är andra som har givit oss ett utrymme, som jag inte tycker att vi skall använda.

Fru talman! Självfallet kan vi vidta åtgärder, framför allt i trafiken, för att se till att Sverige befinner sig på samma eller lägre nivå än den vi med ganska hårt arbete uppnått tidigare. Man kan klara av att göra två saker samtidigt, Dan Ericsson. Man kan avveckla kärnkraften *och* hålla nere koldioxidutsläppen. Hjälptill med det i stället!

Anf. 23 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Lennart Daléus menar att vi i Miljöpartiet har varit med om att se till att inget beslut fattades om den borgerliga miljöbalken. Det är helt riktigt, och det är vi mycket glada för.

I det förslag som nu kommer finns det med som Miljöpartiet ansåg saknades tidigare. Det gäller t.ex. vattenlagen, gentekniklagen och lagen om areella näringar. Balken är heltäckande för all miljöpåverkan. Den innehåller gemensamma hänsynsregler och stärkt försiktighetsprincip och substitutionsprincip. Den innehåller dessutom miljö kvalitetsnormer med rättsverkan och den ger möjlighet för miljöorganisationer att få talerätt. Den ger också kommunerna bättre möjlighet att agera i Agenda 21-anda osv.

Vi miljöpartister är alltså mycket nöjda med det som har kommit. Naturligtvis kan man alltid vilja komma längre, men alla vi som åhör den här debatten inser att det finns starka motsättningar mellan Centern och Moderaterna i synen på miljön. Det gavs mycket tydligt uttryck för detta i den borgerliga balken som presenterades. Det var nämligen mycket som saknades i den. Jag kan tänka mig att man i Centerpartiet hade problem att komma så långt som man kanske ville i den borgerliga balken.

Jag tycker att det är dags att titta på det här förslaget till balk med fräscha ögon, Lennart Daléus. Man måste inse att det nu föreligger något som är bättre. Jag tycker att det vore mycket bra om vi kunde få en bred

majoritet i kammaren för balken. Det är dags att inse att det här beslutet var bra för miljön, Lennart Daléus. Det hade inte den borgerliga balken varit. Det är kanske också dags att släppa det som ni i många andra sammanhang har släppt – nämligen blockpolitiken.

Anf. 24 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är klart att det fanns problem när man pratade med andra partier i den förra regeringen om olika saker. Men det kom fram ett balkförslag, som vi i Centern naturligtvis stod bakom. Det hade, mildt uttryckt, många bra poänger utöver den sammanfattade miljölagstiftningen och innebar ett steg i rätt riktning.

Gudrun Lindvall! Det jag sade var att Miljöpartiet inte bara medverkade till att balken drogs tillbaka – det kan man ju ha idémässiga synpunkter på – utan också gav tidsangivelser som, litet försiktigt uttryckt, inte riktigt har hållits. Jag kan inte avgöra om ifall de inte har hållits, och ifall arbetet har försenats, på grund av att man från Miljöpartiet medverkat på det sätt man deklarerade redan tidigare eller på grund av något annat. Men det är uppenbart att Miljöpartiet har medverkat till en förse-ning. Samtidigt står Gudrun Lindvall i dag i kammaren och säger att vi bara tvingas vänta på saker och ting. Det är det som är min poäng: man kan inte säga så och samtidigt medverka till detta väntande.

Fru talman! Jag har ännu inte sett något förslag till miljöbalk från regeringen här i kammaren. Vi får se vad det innehåller. Det Gudrun Lindvall refererar till är, vad jag förstår, lagrådsremissen. Jag har heller inte sett hur hanteringen sker av den och vilka slutsatser Lagrådet kommer att dra. Utan att gå för långt i den diskussionen är det väl ändå så att vi får vänta och se, fru talman, innan vi säger att vi skall ställa upp helhjärtat bakom balken. Det kanske kan finnas någon synpunkt på den vid riksdagens behandling.

Anf. 25 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det tycker jag var mycket bra att höra. Centern kan tydligen tänka sig att släppa blockpolitiken när det gäller miljöbalken. Det är ju alldeles uppenbart att det förra förslaget som lades fram var sämre än dagens lagstiftning. Vi har hört många kunniga miljöjurister säga just det. Miljöpartiet har gjort en sammanställning som jag gärna presenterar för Lennart Daléus vid tillfälle. Där kan man finna en rad punkter där det borgerliga förslaget faktiskt hade fört oss ett bra steg tillbaka. Jag vill inte alls påstå att det var Centerpartiets fel, utan jag tror att det berodde på de stora motsättningar som fanns om miljöpolitiken under den tiden då man tänkte sig det hela i block. Inom det dåvarande borgerliga blocket kanske partierna i vissa fall låg långt ifrån varandra. Det hör man ju i dag i debatten, där Moderaterna har en helt annan uppfattning.

Det är ganska uppenbart att vi väntar på en proposition som skall handla om kemikaliepolitiken eftersom utredningen inte ens är klar där. Jag kan inte se annat än att vi måste vänta.

Vi har ju nu också fått en proposition om biologisk mångfald som vi skall hantera. Jag kan inte riktigt påminna mig vad det var jag sade att vi väntade på mer. Men jag ser naturligtvis fram emot det förslag till en ny kemikalielagstiftning som kommer – och det väntar jag verkligen på, inte

för att det är försenat utan för att det är välkommet – och hoppas att det blir ett mycket radikalt förslag. Det jag hittills förstått av utredningen är att det skulle kunna vara radikalare. Jag hoppas att Lennart Daléus kan hjälpa till så att det förslag som utredningen nu snart lägger sista handen vid blir radikalt och ser till att vi får en möjlighet att fasa ut farliga kemikalier i framtiden.

Nu är det ju så på kemikalieområdet, Lennart Daléus, att Sverige tyvärr står still och väntar på att EU skall acceptera att vi får behålla de undantag vi har. Men det borde snarare vara så att vi skulle fortsätta att fasa ut kemiska ämnen som vi vet är bioackumulerande, toxiska och som kommer att finnas kvar lång tid och med största sannolikhet orsaka problem. Det gäller t.ex. de hormonpåverkande ämnena. Jag hoppas att vi gemensamt kan jobba för det.

Anf. 26 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är inte så att vi bedriver miljöpolitik som någon blockpolitik. Det har vi inte gjort och kommer inte att göra. Vi försöker att behandla miljöfrågorna utifrån deras egna meriter och med vår egen idévärld som grund. Det skall nog lyckas också när det gäller att hantera miljöbalken när vi får se den här i kammaren. Det skall bli spännande. Jag tror också att det kan bli så att Kemikommitténs material kan bli intressant och framåtsyftande. Jag utgår ifrån och hoppas att det är på det sättet.

Men låt oss återvända till det betänkande vi har diskuterat i dag. Det kan väl vara så, herr talman, att vi behöver söka nya instrument och utnyttja EU-medlemskapet, skatteväxling och allt detta som vi, även om vi inte väntar på det, ändå behöver diskutera mer. Det kan också möjligen utgöra en grund för ett nytt miljöarbete. Jag tror att den folkliga förankringen, Agenda 21-arbetet, kretsloppstänkandet, de nya instrumenten och den motor som EU utgör ändå kan samlas till något bra för framtiden.

Anf. 27 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! I slutet av Lennart Daléus anförande refererade han till mig och det jag sade om insatsen av resurser i miljöarbetet. Jag hoppas att Lennart Daléus inte menade att jag inte var medveten om att det kostar pengar. Jag vet att det kostar pengar med en omställning till ett ekologiskt hållbart samhälle. När det gäller energipropositionen, som det relateras till, har vi i Folkpartiet därför också sagt att det är viktigt med de pengar och de åtgärder som man nu är beredd att satsa på forskning och utveckling av alternativa energikällor. Tid för utveckling av icke fossila bränslen vore bra för miljön. Det kommer naturligtvis att göra att vi på sikt kommer att kunna fasa ut kärnkraften.

Men jag förbehåller mig ändå rätten att oro mig för CO₂ och växthuseffekten. Det gör jag, som jag också sade i mitt anförande, med anledning av tidigare ageranden när det gäller vissa saker – jag nämnde t.ex. beskattningen av förmånsbilar och annat – och de uttalanden som gjorts av olika ministrar när det gäller En droppe olja och introduktionen av fossilgas under den perioden som energipropositionen har behandlats på olika sätt. Och det är väl inte bra för miljön, Lennart Daléus? Det kan vi

väl ändå vara överens om? Nu säger Lennart Daléus att det kanske blir nödvändigt att använda sig av fossila bränslen för en kortare period.

Jag tycker också att det finns skäl att hitta former för samverkan och långtgående övergripande samtal om detta. Men jag är litet förvirrad över att Gudrun Lindvall vill göra upp om miljöbalken här i kammaren. Det är ett nytt sätt att agera.

Anf. 28 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Det jag sade om kostnader hängde litet samman med en tidigare diskussion om att vi vill lägga resurser, ansträngningar och pengar på att bli av med kärnkraften eftersom vi uppfattar den som ett problem. Sedan finns det ju de som inte uppfattar den som ett problem och som därmed inte kan förstå varför man anstränger sig och lägger resurser på det arbetet. De vill i stället lägga resurser på andra saker på miljöområdet. Jag tycker att man skall lyfta fram det här motsatsförhållandet. Möjligen är ambitionerna lika stora, men prioriteringarna är olika. Jag har stor respekt för det och accepterar att det är på det sättet. Men vi tycker att stora ansträngningar och resursåtgång är angeläget för att ställa om energisystemet bort från kärnkraften. Det är en av utgångspunkterna i vårt energiarbete.

Det hindrar inte att vi tycker att de andra frågorna på miljöområdet skall rymmas i ett offensivt miljöarbete. Det är självklart att energiomställningen är viktig. Vi tycker att den förtjänar resurser, ansträngningar och engagemang.

Anf. 29 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Det var ett klagande som jag är glad för. Det gläder mig verkligen att Lennart Daléus också har respekt för att man kan gå andra vägar för att fasa ut kärnkraften. Jag vill understryka att vi har presenterat en annan väg. Det är inte samma sak som att vi inte vill fasa ut kärnkraften.

Anf. 30 INGEMAR JOSEFSSON (s):

Herr talman! Ärade ledamöter! Jag skall försöka att inte upprepa allt vad andra har sagt utan försöka rensa bort det som jag hade tänkt säga i mitt anförande som ni andra har varit inne på. Mycket av det jag tänkt säga överensstämmer med vad Daléus här har framfört, och jag instämmer till stora delar i hans inledningsanförande.

Jag tycker att det är viktigt att man i den här debatten trots allt erinrar sig vad som har hänt. Ibland kan det i diskussionen framstå som om det inte har skett några framsteg på miljöområdet. Om vi tittar på miljöarbetet under en tjugofemårsperiod visar det sig att de fortgående miljöför-sämringarna har bromsats upp, och vi har fått väsentliga förbättringar i viktiga avseenden. Industriutsläppen har fortsatt att minska, och luft och vatten har blivit allt renare.

Energianvändningen – det har talats en del om energi här – har ju i stort sett varit konstant sedan mitten av 70-talet. Samtidigt har produktionen ökat. Den uppvärmda ytan av bostäder och lokaler har också ökat med 40 %, och vi har ändå klarat att hålla energianvändningen nere. I

debatten verkar det så hopplöst emellanåt, men detta är ett bevis på att det är möjligt att göra insatser för att få förbättringar.

Under de 25 år som jag nu gick tillbaks kan man säga att miljöfrågan har internationaliserats. Det är påtagligt hur frågan blir mer och mer internationaliserad och att våra insatser lokalt får en mindre och mindre roll för utvecklingen också i Sverige. Det är den internationella lösningen som måste sökas också ur svenska utgångspunkter.

Jag vill ändå påstå att vårt medlemskap i EU, oavsett vad vi tycker om EU i övrigt, kan hjälpa till att också påverka svenska förhållanden. Det är uppenbart att vi via EU kan vara med och påverka miljöförhållandena på ett positivt sätt i Europa och framför allt i Nordeuropa, vilket naturligtvis är vårt influensområde om man ser till klimatförhållanden och luftburna föroreningar.

EU räcker inte heller längre. Man måste gå längre och titta på detta utanför EU. Det som sker med luften över hela vår jord kommer också att påverka miljöförhållandena i Sverige. Där tycker jag att det har blivit svårare att se hur vi skall kunna påverka med metoder och system för att få det globala miljöarbetet att bli så bra som möjligt. Där står vi inför problem som vi kanske skyggar inför eller kanske inte låtsas om ibland. Det kan kännas litet strutsaktigt emellanåt. Vi har kanske som liten nation också små förutsättningar att påverka. Det behövs en större samling från nationen för att vi globalt sett skall kunna påverka mer.

Ser jag på mina erfarenheter från miljöarbete måste jag säga att det i stor utsträckning bygger på att katastrofer och tillfälliga rapporter kommer att styra. När det händer något med kärnkraften, när vi fick problem efter Tjernobyloylyckan, var det en akut fråga för alla politiker. När vi fick rapporter om farligheten av vissa utsläpp var det aktuellt. Men i den allmänna opinionen trycks detta tillbaka vartefter, när det kommer en lugn period. Det kan vi se när det gäller kärnkraften. Tyvärr förefaller det som om olyckor är det enda sättet att få allmänheten, medborgarna, medvetna om miljöproblemen.

Om det är så ökar dock ansvaret för partierna att försöka se längre än till det här med katastrofer. Därför förvånar det mig att också partier följer med när det gäller avstånd till miljökatastrofer och miljöproblems aktualitet. Det blir aktuella ju närmare katastrofen man är, ju närmare en rapport om katastrof man är. Också politikerna faller för det som kanske är lätt för medborgarna.

Jag tycker faktiskt att Moderata samlingspartiet är det parti som har lättast för att på detta sätt försöka negligera känd kunskap och kända erfarenheter.

Under hela mitt politiska arbete med miljöfrågor har det alltid varit många som sagt att det inte går. Det har varit genomgående. Det går inte, har man sagt.

Den första fråga jag kom i närheten av i Stockholms kommun – de äldre kommer väl ihåg det – gällde bullret när man borrade i gatorna med tryckpressar. Sedan fick man ljuddämpade tryckkompressorerna. Men de kom inte därför att marknaden ville ha dem. De kom på grund av ett beslut av hälsovårdsnämnden om att man inte fick bullra så. Genom beslutet kom tekniken. Genom den tekniken, som kom att utvecklas här i Stockholm, fick också företaget en produkt som blev världsledande. Man låg före på exportområdet.

Detta är ett litet exempel, men vi kan se hur detta har följt svenskt näringsliv hela vägen på miljöområdet. Alla de krav som har ställts i Sverige, som näringsliv och andra har sagt är onödiga, har sedan lett till produkter som motsvarande företag har haft glädje av internationellt. Det finns ett uppenbart samband mellan framgång på företagarsidan och krav på miljöområdet. Under de 25 år som jag talade om tidigare har vi gått en lång väg. Man kan se precis samma mönster: Krav på miljön har inneburit framgångar för svensk företagsamhet. Det tycker jag att man inte skall glömma bort.

För en vecka sedan när bilmässan i Älvsjö öppnades såg jag på TV en partiledare som var där och propagerade för ett bilmärke. Det kan alltid diskuteras om man skall göra på det sättet. Partiledaren sade att bilen var bättre eftersom den drar mindre bränsle. Samtidigt frågade man en av de svenska tillverkarna om vad han tyckte om det uttalandet. Han sade: Svenska politiker skall slå vakt om svenska produkter.

Det låter väl sig sägas, men jag är faktiskt kritisk till ett sådant uttalande från svensk industri. Det förekommer alldeles för ofta att man inom svensk industri förväntar sig att man skall få stöd bara för att industrin är svensk, utan att man har en produkt att komma med. Svenska bilar är inte så bra som man vill göra gällande i dag. De kanske är säkra, men på miljöområdet ligger de efter.

På andra områden har det funnits svenska företag som har haft glädje av miljödebatten och som har kommit fram med nya produkter. Jag vill faktiskt säga att svensk bilindustri inte har klarat den delen. Andra går före. Det är ett bekymmer för oss politiker, men det är också ett bekymmer för svensk bilindustri.

Göte Jonsson sade att vi är överens om de långsiktiga målen. Jag undrar egentligen om det är så. Sedan kom han också in på vad han vill uppnå. Han sade t.ex. att man i vårbudgeten vill föra in subventioner och att Moderata samlingspartiet är emot det.

Motsatsen till subventioner är ju avgifter eller att man fattar beslut och förbjuder olika saker. Vill Göte Jonsson avskaffa alla de metoderna? Vilka av metoderna är okej? Är det okej med avgifter? Är det okej med förbud? Eller tror Göte Jonsson, vilket nästan framgår av reservationen, att marknaden fixar det här bara den får sköta det på sitt sätt?

Jag tvivlar på det. Det finns ingenting som tyder på att marknaden klarar det själv. Jag tror, Göte Jonsson, att man skall använda alla metoder: förbud, subventioner, stimulanser, avgifter och bidrag. Sedan gäller det att sätta in dem vid rätt tillfälle. Men att mönstra ut ett system och säga att vi inte skall använda oss av det, tycker jag är helt fel.

Hanna Zetterbergs frågor överlåter jag till miljöministern. De var väl avsedda för henne, om jag förstod Hanna Zetterberg rätt. Jag behöver alltså inte svara på dem.

Dan Ericsson tog upp en diskussion om kärnkraften. Han säger själv att han tycker att det är väsentligt att den fasas ut. Men med detta har han ju också erkänt att kärnkraften är ett problem – ett problem som man faktiskt inte har redovisat någon lösning på. Jag delar Dan Ericssons uppfattning om problemen med klimatet, om att det är viktigt att komma till rätta med det. Men kärnkraften är också ett problem.

Anf. 31 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag begärde replik när Ingemar Josefsson tyckte att vi är litet för dystra och att vi inte ser att det ur ett tjugofemårsperspektiv har skett mycket som är bra.

Det är möjligt att det blir så. Men under de här 25 åren har det också skett en utveckling och vi har kommit till ny insikt genom nya råd och fakta om vad det här industrisamhället leder till i form av miljöförstöring och nya miljöproblem. Det är uppenbart att klimatfrågan alltmer tornar fram som den stora och avgörande frågan.

Jag måste återigen få hänvisa till Lester Brown. När han var här och presenterade miljörapporten sade han bl.a. så här:

FN:s miljökonferens i Rio 1992 blev inte den historiska vändpunkt som så många hade hoppats på. Miljöhoten kvarstår och har blivit allt starkare under de fem år som gått sedan konferensen.

Det är alltså inte så oerhört ljust. Vi har ett nytt stort miljöhot som hänger över oss och som det gäller för oss att agera mot, nämligen växthuseffekten. I övrigt har vi inte nått de framgångar som vi kanske hade hoppats på sedan Rio. Då är det vår uppgift att tala om detta och föreslå förändringar.

Klimatfrågorna behandlas i det här betänkandet. Vi har från vår sida lagt fram ganska många förslag om ett offensivt handlingsprogram som inte bara berör energifrågor och transportfrågor utan också flera andra frågor. Det är ett program som skulle kunna leda till minskade koldioxidutsläpp.

Ni vill inte ta i detta. Ni tycker att det räcker med de tidigare besluten. Är det inte dags, Ingemar Josefsson, att vi faktiskt lyfter upp klimatfrågan och sätter den överst på den miljöpolitiska dagordningen? Är det inte dags att vi försöker finna nya former för att jobba aktivt med att få ned utsläppen?

Anf. 32 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Dan Ericsson försöker ge sken av att det bara är kds som jobbar med klimatfrågorna. Det är en helt orimlig tanke. Alla jobbar med det. EU, FN – alla jobbar med det, inte bara kds.

Jag försöker visa att om vi går tillbaka i tiden kan vi se att t.ex. energianvändningen har kunnat pressas tillbaka. Detta har stor betydelse för koldioxidutsläppen. Varför skulle detta helt plötsligt upphöra nu? Varför skulle det vi har uppnått hittills inte kunna upprepas igen?.

Detta betyder inte att vi har alla svar. Det skall vi inte ha som politiker. Vi skall ställa kraven.

Anf. 33 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Givetvis skall vi arbeta för detta. Det är precis detta som vi har föreslagit och kommer att verka för i diskussionen om energipolitiken. Det gäller också effektiviseringar och liknande åtgärder för att minska utsläppen.

Men vi får här dubbla signaler från regeringens sida. Som Lennart Daléus tidigare sade kommer man nu att bidra till att öka fossilbränsleanvändningen i energisystemet. Förändringen innebär inte att vi går direkt

in i ett ekologiskt hållbart energisystem, utan vi skall nu spåda på koldioxidutsläppen.

Jag vill citera ur Miljöaktuellt den 9 april, där det om medeltemperaturen i Södra ishavet bl.a. anförs:

”– En grads ökning kan verka obetydligt, men forskarna här fruktar att det är tillräckligt för att välta hela världens ekosystem, säger Jeremy Smith, som själv är övertygad om att världen nu står inför en framtida ödeläggande växthuseffekt.

– Allt liv blir oförutsägbart på grund av de stora miljöförändringarna – – –.”

Detta är den dramatiska förändring som under ett antal år har växt fram i miljödiskussionen. Vi ser tydligt, precis som i Södra ishavet, hur man får en ekologisk kollaps på grund av växthuseffekten. Vi har då inte råd att på något område riskera eller bidra till ökad fossilbränsleanvändning. Det är det som vi vänder oss emot. Vi står inte ensamma i detta, utan jag tror att alla inser problemet. Det gäller att lägga fram program och att vidta åtgärder för att konkret få ned koldioxidutsläppen, och det är det som vi har föreslagit i våra motioner.

Anf. 34 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Det är viktigt, Dan Ericsson, att man lyssnar på varandra och inte missförstår varandra. Också jag lyssnade på Lennart Daléus, och det rör sig inte om ett korrekt referat av det som han sade. Det är fråga om en medveten vantolkning för att det som Daléus säger skall uppfattas på ett annat sätt.

Jag vill säga till Dan Ericsson: Använd historien för att se att det går att göra förändringar som kan bli positiva för miljön! Vi kan återkomma till detta i en senare debatt – vi har nämnt detta tidigare. Låt mig fråga Dan Ericsson: Är inte kärnkraften farlig? Det framstår som om den vore det säkraste som finns och som om inget annat än klimatfrågorna är viktiga. Så har jag aldrig uppfattat kristdemokraterna tidigare.

Anf. 35 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det som Ingemar Josefsson sade var mycket bra, men jag skulle vilja ställa några frågor.

Ingemar Josefsson säger att det som vi gör nationellt blir allt mindre viktigt och att det som vi gör internationellt blir alltmer viktigt. Jag undrar då: Tror Ingemar Josefsson att det är en slump att allergiförekomsten hos barn i Baltikum är mellan 6 och 7 % och att den inom vissa områden i Sverige är upp till 50 %? Tror Ingemar Josefsson att det är en slump att man i Baltikum har kvar många av de arter som vi här har förlorat, t.ex. svart stork, mellanspett och blåkråka? Tror Ingemar Josefsson att det är en slump att individantalet hos de vanliga arterna är betydligt större i Baltikum än i Sverige?

Anf. 36 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skulle kunna göra det enkelt för mig och på den frågan svara att jag inte tror att det är en slump. Men jag skall inte göra det så enkelt för mig.

Vad tror Gudrun Lindvall att det är som gör att vattnet i Baltikum inte är badbart? Varför, Gudrun Lindvall, motsvarar de kärnkraftverk som finns i Baltikum inte de säkerhetskrav som vi ställer upp? Det går att räkna upp en rad av problem som har att göra med miljön i Baltikum.

I mitt inledningsanförande tog jag upp svenska förhållanden. Jag sade att vi har bromsat upp utvecklingen och har problem som fortfarande ligger kvar. Det är ingen slump att vi nu lider av dessa, och vi försöker nu komma till rätta med dem.

Anf. 37 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att skälet till att vattnet i Baltikum inte är badbart är att man inte har vidtagit nationella åtgärder. Jag tror också att det faktum att allergiförekomsten är lägre i Baltikum än i Sverige beror på att man där inte har haft alla de kemikalier som vi har. Det faktum att de baltiska länderna ligger så nära oss visar att det som sker nationellt har mycket stor inverkan. Det är därför som jag ställer mina frågor.

Jag tror också att det förhållandet att man har kvar sina hotade arter och har ett större individantal inom sina icke hotade arter beror på att man har haft en helt annan kemikaliehantering. Skälet till det är inte att man har velat ha det så, utan det har blivit så på grund av det system som man har.

Jag menar att det på kemikaliesidan fortfarande är de nationella åtgärderna som har den största effekten. I mycket av den diskussion som vi i dag har låter det som om det är viktigare att agera internationellt än nationellt. Man kan när det gäller allergiförekomsten se att människor som flyttat från östra Tyskland till västra Tyskland plötsligt har fått ett helt annat allergimönster, nämligen samma som vi har.

Jag menar att de kemikalier som vi har i samhället påverkar t.ex. allergiförekomsten. Det är nationella åtgärder som kommer att avgöra om vi t.ex. skall ha en hög förekomst av allergi eller om vi skall ha kvar de hotade arterna eller inte. Jag tror inte att vi skall undervärdera de möjligheter som vi har och de åtgärder som nödvändigtvis måste till nationellt för att vi skall kunna komma vidare i kampen. Det var också därför som jag ville ställa mina frågor.

Jag vill till sist säga att växthuseffekten alls inte bara handlar om koldioxid. Den påverkas t.ex. av en gas som finns i idrottsskor men vars namn jag tyvärr inte minns. Den har flera tusen gånger större inverkan på växthuseffekten än vad koldioxid har. Det är många gånger fråga om vilka kemikalier vi accepterar en hantering med. Om vi verkligen vill börja jobba med växthuseffekten, skall vi inte alls bara inrikta oss på koldioxid utan på en mängd olika kemikalier som är oerhört aggressiva och som vi faktiskt skulle kunna leva utan.

Anf. 38 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Gudrun Lindvall uppfattade att jag sade att man bara skall jobba internationellt med miljöfrågorna och inte arbeta med dem i Sverige. Jag hoppas att hon var den enda som uppfattade mig på det sättet. Jag kan nästan slå vad om att hon, om jag hade sagt motsatsen, skulle ha beskyllt mig för att inte bry mig om de internationella frågorna.

Anf. 39 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Vi som arbetar med miljöfrågor i Sverige borde nu onekligen känna en viss glädje med tanke på att det faktiskt händer väldigt mycket. När vi ser tillbaka på det senaste året kan vi finna att en rad stora systemfrågor börjar få en helt annan vändning.

När Göran Persson för drygt ett år sedan i sitt tal som ny statsminister sade att Sverige skulle bli en internationell föregångare när det gäller att skapa ett ekologiskt hållbart samhälle möttes han av en mycket stor entusiasm. När han ungefär ett år senare visade att han verkligen menade allvar – med energiomställningen, med avvecklingen av Barsebäck och med att inte genomföra Dennispaketet – mötte han en väldigt stor ilska. Jag undrar vad alla de som för ett år sedan applåderade entusiastiskt egentligen trodde. Trodde de att vi inte menade allvar?

Men regeringen menade allvar, och det har efter det att miljöskrivelsen lades fram också skett andra saker som jag tycker att det är viktigt att stryka under i dag. Det har tillsatts en statsrådsgrupp med fem statsråd, som skall försöka både att definiera det hållbara samhället och att utveckla riktlinjer och ett handlingsprogram med krav på de olika sektorerna.

Vi har lagt förslag om ett investeringsprogram för kommunerna för att få dessa att ytterligare utveckla t.ex. sitt Agenda 21-arbete. Vi har också tagit ett annat viktigt steg framåt. Jag tror att lagrådsremissen på miljöbalken kommer från tryckeriet i dag. Även om den är ett par månader försenad är det fråga om ett rejält steg framåt för miljöarbetet när vi nu kan presentera en samlad, skärpt och tydlig miljölagstiftning.

Vi kan konstatera att Sverige nu har återtagit sin internationella tätposition på miljöområdet. Det här är viktigt inte bara för Sverige. Vi hade för några veckor sedan Malaysias miljöminister på besök. Han var bl.a. i Nyköping, där han intresserat lyssnade på allt som vi sade sker i Sverige på miljöområdet. Men det som väckte hans största intresse var när han fick se en äldre dam komma med en soppåse och verkligen sortera upp avfallet på återvinningsstationen. Han sade då: Ah, det fungerar i praktiken!

Den allra största entusiasmen väcktes när en fiskare drog upp en lax ur Nyköpingsån och ministern insåg att den faktiskt gick att äta. Han visste att motsvarande inte gällde vad avser vattendragen i städerna i Malaysia.

Det här är faktiskt viktigt. Han kommer från en region i Asien tio gånger så tätbefolkad som Europa och med dubbelt så hög tillväxt. Trycket på naturen är oerhört stort. På många håll förekommer en rovdrift på skog och på färskvatten, på mark och på fiske.

Men bilden är inte svartvit. Vi kan samtidigt se att man i utvecklingsländerna och i de här regionerna i Asien kraftigt har ökat levnadsstandarden för de fattiga. Man har gjort framsteg när det gäller medellivslängd, barnadödlighet och läskunnighet, framsteg som det tog Europa tre generationer att göra.

Sverige och Europa har erfarenheter av hur man möter industrialismens baksida och hur man bemästrar problemen med industrialismen. Även om mycket fortfarande är ogjort även här vet vi hur man kan hantera många miljöproblem. Jag tror att vi kan se fram emot att inom 25 år kunna lösa våra miljöproblem inom Europa. Men vi skall vara medvetna

om att under samma 25 år kommer antalet bilar, kylskåp, frysar och flygresor att explodera i Sydostasien; i Kina, Vietnam, Indien och Malaysia.

En politik för en hållbar utveckling och tillväxt handlar om att låta våra erfarenheter av miljön och våra kunskaper möta Asiens tillväxt för att visa hur man klarar en hållbar tillväxt så att vi faktiskt kan ge alla invånare på jorden möjlighet till en dräglig levnadsstandard och samtidigt ge de kommande generationerna möjlighet till samma utveckling.

Skall vi klara det krävs det mycket. Det krävs bl.a. att vi kan utnyttja både råvaror och energi mycket effektivare än i dag. Det krävs det som jag tror Lennart Daléus nämnde, nämligen den s.k. faktor 10. Tio gånger effektivare behöver vi kunna utnyttja råvaror och energi för att ge alla människor på jorden, inklusive kommande generationer, möjligheter till ett gott liv.

Det här väckte förvåning när vi första gången tog upp det i EU för närmare ett år sedan. I dag har vi många EU-länder med på att driva detta inför den stora FN-konferensen i sommar, den stora UNGAS-konferensen, där vi skall följa upp Rio-konferensen. Jag tycker att det här är ett nytt åtagande som vi i Europa och OECD-länderna skall göra, både för oss själva och för utvecklingsländerna. Vi bör arbeta för en faktor 10, och vi bör åta oss det vid FN-konferensen i sommar.

Sedan, herr talman, skulle jag vilja ta upp en del av de frågor som kom upp med anledning av skrivelsen. Jag ber de inledande talarna om ursäkt; jag hade förstått att debatten skulle börja kl. 10.30, och därför missade jag ett par av er, men jag får väl ta era frågor i efterhand.

Jag tror att det var Gudrun Lindvall som tog upp frågan om skrivelsen och om vad skrivelsen skall innehålla. Jag ser fram emot att vi skall kunna utveckla miljöskrivelsen till riksdagen varje år för att verkligen visa hur arbetet mot ett ekologiskt hållbart Sverige fortskrider. Regeringen har ju sagt att vi skall återkomma om arbetslösheten regelbundet till riksdagen. Jag vill också göra det när det gäller miljön. Min tanke är att vi skall ha mål – vi kommer nu att lägga fast nya miljömål – och tydliga indikatorer som visar oss åt vilket håll det går och vad som utvecklas rätt och fel. Varje sektor skall varje år redovisa hur arbetet mot ett ekologiskt hållbart Sverige går på dess område. Det är bara ett första försök vi gör i årets miljöskrivelse – mål och indikatorer saknas här – men vi kommer alltså tillbaka med en mer heltäckande skrivelse i framtiden.

Jag vill också ta upp klimatfrågan, som ju är en av våra allra viktigaste miljöfrågor. Sverige är ett av de länder som har gjort mest. Vi har bland de lägsta koldioxidutsläppen per capita, vi har minskat våra koldioxidutsläpp kraftigt sedan 1970-talet, vi har infört åtgärder, t.ex. en skatt på koldioxidutsläpp, och vi har drivit denna fråga internationellt.

Sverige skall självklart fortsätta driva klimatfrågorna. Riksdagens mål, att vi skall fortsätta minska koldioxidutsläppen, ligger fast. Vi skall fortsätta minskningarna även efter år 2000. Vilket nytt mål vi skall ha och hur det skall uppnås kommer riksdagen att få ta ställning till i framtiden. Vi skall inte utnyttja den möjlighet till ökning som EU har givit oss, utan vi skall tvärtom fortsätta minska koldioxidutsläppen. Det gör vi genom att spara energi – det inbegriper dessutom ny, bra, svensk teknik, så det är positivt på alla sätt – och använda förnybara energikällor, och på lång sikt, för att fasa ut all kärnkraft, handlar det också om att samarbeta med

länderna runt om i Östersjöregionen för att använda naturgas i stället för både farliga kärnkraftverk och kol runt Östersjön.

Alternativet till detta skulle vara att göra en snabbavveckling av kärnkraften när den är gammal eller att börja bygga nya kärnkraftverk redan nu. Inget av detta tror jag egentligen att moderaterna vill. Ändå protesterar man mot att vi inleder avvecklingen. Moderaterna tycks tro att kärnkraften är ett slags evighetsmaskin som bara går och går. Sådana evighetsmaskiner drömde jag om när jag var liten och läste sagoböcker, men jag tror fortfarande inte att de existerar. Kärnkraften är definitivt ingen evighetsmaskin. Den är tvärtom mycket farlig om vi försöker använda den som en sådan.

Vill vi göra något åt koldioxidutsläppen skall vi framför allt ge oss på trafiken. Där finns 40 % av våra koldioxidutsläpp i dag. Bilarna borde halvera sin bränsleförbrukning på 10 år. När vi arbetar för det, bl.a. genom höjda bensinskatter, säger moderaterna nej. Det ger ingen större trovärdighet för moderaternas klimatpolitik.

Dan Ericsson tog upp frågan om vad vi gör åt ökningen. Ja, gör vi ingenting får vi en ökning av koldioxidutsläppen, men vi skall inte sitta passiva. Vi satsar nu på energisparande, biobränsle, ytterligare ökade skatter på utsläppen, minskade utsläpp och ny teknikupphandling. Vi räknar med att vi därmed kommer att kunna fortsätta minska de svenska koldioxidutsläppen och samtidigt agera för att länderna runt omkring oss också minskar sina koldioxidutsläpp.

Herr talman! Jag hade räknat med att jag skulle hinna svara på några fler frågor som jag fick i debatten, men jag får ta upp dem under replikstunden i stället.

Anf. 40 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag hade faktiskt tänkt fråga om miljöministerns syn på detta med faktor 10, men det kom hon ju självmant in på i sitt anförande.

Jag hade också tänkt att bara för ordningens skull säga att flera av de frågor som miljöministern nämnde – Barsebäck, Dennisleden och mycket annat – kanske kunde verka nyupptäckta under de senaste åren. Utan någon jämförelse i övrigt har man under de senaste veckorna kunnat se annonser från Miljöpartiet på kommunikationsmedlen i Stockholm där man bockar av Barsebäck och Dennislederna som om det var Miljöpartiets förtjänst att vi nu kommer till riktiga beslut på dessa områden.

Vad jag vill ha sagt, herr talman, är att vi från Centerpartiets sida under en följd av år – väldigt många år i själva verket – har haft synpunkter, för att uttrycka det försiktigt, på kärnkraften, Barsebäck och Dennislederna och faktiskt även på den ekologiska omställningen, även om vi har givit den andra namn – vi har talat om kretsloppsutveckling. Agenda 21 liksom konventionen om biologisk mångfald och klimatkonventionen var sådana dokument som den centerpartistiske miljöministern och partiledaren skrev under i Rio 1992.

Jag är glad att man nu kommer till en skördetid i de här frågorna – det är bra för sakfrågan. Jag kan med detta bara säga att vi kommer att fortsätta från Centerns sida, herr talman, att driva frågor av det slaget, oavsett vem som sedan skördar lagrarna i hanteringen av det.

Anf. 41 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag ger gärna både Lennart Daléus och Centern erkännandet att detta är frågor som ni har drivit aktivt och som vi har drivit tillsammans. Det visar väl bara att vi trivs bättre i varandras sällskap än i moderaternas.

Anf. 42 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tar talarstolen i anspråk därför att jag vill visa ett tidningsurklipp.

Det är intressant att lyssna till Anna Lindh. Det är bra att hon är framtidsoptimist. Jag tror också att vi löser miljöfrågorna. Men då måste vi vara konsekventa.

Det tidningsurklipp jag har här är från en smålandstidning. Anna Lindh besökte Småland i förra veckan. Det står att Anna Lindh talade sig varm för naturgas. Det är ju intressant att konstatera att Anna Lindh gjorde det också här, litet i förbifarten. Det är tydligen inte bara Sverige som skall koppla in på fossilgasspåret, utan hela norra Europa inklusive Baltikum. Jag måste fråga: Är det verkligen miljöministerns mening? Är det så att vi skall ersätta kärnkraften med fossilgas?

Det är intressant att se dubbeltydigheten i vad Anna Lindh säger. Anna Lindh säger att Sverige är det land som har haft de lägsta koldioxidutsläppen sedan 1970-talet. Vad är orsaken till det? Jo, det är att vi har använt mindre fossilenergi för att få fram el än vad många andra länder har gjort. Anna Lindh säger sedan att vi skall fortsätta med den utvecklingen och samtidigt ställa om till ett fossilgassamhälle. Jag måste då fråga: Hur mycket fossilgas skall Sverige använda? Hur mycket kommer koldioxidutsläppen att öka, när vi växlar om till fossilgassamhället? Svara mig bara på denna fråga, Anna Lindh: Blir det svårare eller lättare att uppnå koldioxidmålet genom avvecklingsbeslutet?

Vi tror naturligtvis inte på några evighetsmaskiner. Den formen av debatt är ganska meningslös. Vi har också sagt att kärnkraften skall avvecklas, men den skall avvecklas när vi har andra, hållbara alternativ. Fossilgas är inte något hållbart alternativ från miljösynpunkt.

Anf. 43 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Den här debatten handlar faktiskt inte bara om Barsebäck, Göte Jonsson. Barsebäck klarar vi utan någon naturgas. Det handlar inte heller bara om hur vi skall klara att avveckla de svenska reaktorerna, utan det handlar om vilken energipolitik vi skall ha i framtiden för hela norra Europa. Vi som inte känner oss särskilt trygga med Ignalina – vad skall vi ha i stället för det kärnkraftverket? Vad skall vi ha i stället för de ryska kärnkraftsreaktorer, som vi kanske inte heller känner oss trygga med?

Vad skall vi ha i stället för kolanvändningen i Baltikum? Vad skall vi ha i stället för kolanvändningen i Polen, Tyskland och England? Hade vi inte kolanvändning i dessa länder i dag och runt hela jordklotet skulle vi inte heller ha något klimatproblem. Det är inte kopplat till den svenska kärnkraftsavvecklingen – det är kopplat till en omfattande användning av kol runt om i världen, bl.a. i Nordeuropa.

Genom en naturgassatsning skulle vi kunna avveckla kolanvändningen och de farligaste kärnkraftsreaktorerna runt om i Östersjöregionen. Därför ger naturgasen på medellång sikt den bästa möjligheten att lämna kolsamhället och att avveckla den farliga kärnkraften i öst.

På riktigt lång sikt tror jag att vi klarar hela Nordeuropa med förnybara energikällor, men jag tycker att det är viktigt att vi har ett realistiskt alternativ till kolet. Ersätter vi kolet med naturgas så minskar vi också klimatproblemen.

Anf. 44 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Miljöministern får ursäkta, men jag tycker att miljöministerns uttalanden blir mer och mer virriga. Här säger miljöministern nu helt plötsligt att vi skall avveckla både kol och kärnkraft och ersätta dem med fossilgas. I och med detta klarar vi klimatproblemet, säger hon. Miljöministern vet väl att även naturgas och fossilgas innebär koldioxidutsläpp. Det rör sig om ungefär 50 % i förhållande till kolenergin.

Vi ser i och för sig med tillfredsställelse att de länder som i dag använder smutsigt kol växlar om till fossilgas. Det är ett steg i rätt riktning. Men att snabbavveckla säker kärnkraft och ersätta den med fossilgas är ett steg i fel riktning. Vi har i Moderata samlingspartiet faktiskt en sådan framtidsoptimism att vi tror att om vi använder våra kärnkraftverk så länge de är driftssäkra så lyckas vi under den tiden få fram förnybar, säker energi utan att behöva växla över till fossilgassamhället.

Jag konstaterar att Sveriges miljöminister är på defensiven när det gäller klimatmålet. Jag beklagar att Sveriges miljöminister 1997 har en så defensiv inställning till den viktigaste övergripande miljöfrågan. Men nu har vi fått besked: Sverige skall växla om och bli ett fossilgassamhälle – inte på kort sikt, som bl.a. Lennart Daléus har sagt, utan på lång sikt. Det är det som är miljöministerns ambition. Det är en helt felaktig ambition, om vi utgår från det övergripande klimatproblemet.

Anf. 45 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Göte Jonsson får ursäkta – jag tycker inte att hans uttalanden är virriga; däremot tycker jag att de är mycket okunniga.

Om vi skall kunna avveckla kolanvändningen i hela Nordeuropa både på kort sikt och på medellång sikt, krävs det att vi använder också naturgas. Om vi skall kunna avveckla kärnkraften, inklusive de farliga kärnkraftverken i Östeuropa, krävs det också att vi använder naturgas. Jag har tidigare inte hört att Göte Jonsson har sagt att Ignalina är ett bra kärnkraftverk, som Göte Jonsson vill ha till en evighetsmaskin. Jag har tidigare inte hört att kärnkraften i Ryssland är bra och säker. Nu får vi alltså besked om att Ignalina och de ryska kärnkraftverken är bra och säkra och skall behållas för framtiden, i stället för att ersättas med bl.a. naturgas.

Medan bl.a. Sverige, EU och Världsbanken försöker få Östeuropa att inte fortsätta att satsa på kärnkraften utan att ersätta den med bl.a. naturgas går alltså moderaterna sin egen väg och vill att man i Östeuropa i stället fortsätter att driva kärnkraftverken. Det beklagar jag mycket, herr talman. Jag hoppas bara att moderaterna inte får styra energipolitiken, vare sig i Sverige eller i dessa andra regioner.

Anf. 46 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag vill först tacka för att mycket av det som vi har framfört i vår motion kommer att finnas i kommande skrivelse – jag förmodar att det är så jag skall uppfatta det som miljöministern säger.

Vi har bl.a. tagit upp att det behövs ett speciellt kapitel för den biologiska mångfalden. Den blir inte synlig om man väver in den i alla andra kapitel, och den behöver därför lyftas ut. Vi kan se effekter av många av miljöproblemen på den biologiska mångfalden. Vi kan också få en indikation på vilket håll vi är på väg mot. Det faktum att var tredje sädesärla och mer än varannan ladusvala och tofsvipa har försvunnit från jordbrukslandskapet visar att kemikaliejordbruket inte är ekologiskt hållbart och inte är förenligt med den biologiska mångfald som vi vill ha.

Nordsjödeklarationen är en oerhört radikal deklaration. Den säger att vi på 25 års sikt – ungefär en generation – skall ha kommit nära en nollkoncentration för av människan tillverkade syntetiska ämnen. Avser miljöministern att se till att detta blir ett nationellt mål? Det skulle jag gärna vilja veta.

Jag skulle också vilja veta vad miljöministern avser att göra åt det faktum att man i dag börjar hitta bekämpningsmedel i grundvatten. I Danmark har man t.ex. hittat Roundup, ett medel som vi nu kan se att många växter genmanipuleras för att tåla – en mycket obehaglig utveckling. Även Basta, som i princip är samma sak fastän ett ammoniumsalt av glyfosat, har återfunnits.

Vissa forskare säger att ju duktigare man blir på att analysera, desto mer hittar man. Somliga säger också att allt som man söker efter vid analysen finner man. Nu undrar jag: Vilka åtgärder avser miljöministern att vidta för att vi skall få veta hur det ser ut? I en brunn i Skåne har man hittat 25 gånger högre halt än vad EU:s norm tillåter av atrazin, ett ämne som faktiskt har varit förbjudet i Sverige i ett tiotal år. Vilka åtgärder får vi se framöver, och när kommer pengarna för att börja åtgärda de miljöskadade områdena?

Anf. 47 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! När det gäller hur resultatet av Nordsjökonferensen, som var en viktig och bra konferens, också skall översättas till svenska mål vill jag svara att vi kommer att få en del av förslagen av Kemikommittén i sommar. Vi kommer även i övrigt att ta upp både kommitténs förslag och regeringens förslag till nya miljömål i den miljöproposition som vi har lovat till riksdagen nästa vår, 1998.

Skall vi veta hur det ser ut med miljögifterna i naturen skall vi naturligtvis ha en bra miljöövervakning. Men jag skulle faktiskt också vilja stryka under vårt EU-arbete. Det har ju visat sig att många miljögifter, som vi inte ens använder i Sverige, ändå kommer till oss via både vatten och luft och finns här. Det handlar alltså inte enbart om gamla försyndelser, utan det är också sådant som kommer från andra länder.

Därför menar jag att en viktig del av vår framtida kemipolitik är att arbeta via EU. Vi skall själva gå före och visa att vi kan och att det går, och vi skall också driva på i EU-arbetet för att minska kemikalieanvändningen i andra europeiska länder.

Anf. 48 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag fick inget svar på frågan om vilka åtgärder miljöministern avser att vidta för att vi skall få reda på vilka bekämpningsmedel som finns i det svenska grundvattnet. Det visar sig att det kommer nu. Många kommuner börjar analysera, men det är oerhört dyra analyser. Jag skulle vilja se ett förslag till ett system där man kan söka pengar för att komma till rätta med detta. Jag skulle vilja se ett förslag till hur vi skall kunna klara de riktvärden som EU har.

Det är riktigt, som miljöministern säger, att EU medför olika saker när det gäller kemikalier. Så t.ex. ser EU just nu över den typ av bekämpningsmedel som vi pratar om. Man testar i första omgången 87 stycken. Av dem är 37 godkända i Sverige. Det finns alltså en risk för att 50 medel som vi har förbjudit därför att de har varit för giftiga åter blir tillåtna att använda i Sverige. Jag kan mycket väl hålla med om att det är ett problem. Jag hoppas att miljöministern har mycket stor framgång i det arbetet. Om inte lär Sverige översvämmas av gifter som vi definitivt inte vill ha: atrazin, lindan osv.

Jag fick inget svar på frågan om den biologiska mångfalden kommer att utgöra ett eget kapitel i skrivelsen nästa år. Det skulle vara mycket bra. Det är på det området det sker någonting. Det är just om vi tittar på den biologiska mångfalden som vi ser om vi är på väg åt rätt håll eller inte vad gäller miljöeffekterna.

Jag skulle bara vilja poängtera en sak. Från Miljöpartiets sida anser vi inte att fossilgas är det som skall ersätta energisystemen i framtiden. Vi anser att det skall vara förnybara ämnen som biobränsle. Det skulle faktiskt gå mycket bra för Baltikum att ersätta sitt kol med fossilgas österifrån. Det man nu diskuterar är en ledning över Sverige. Det förutsätter att många av de värmeverk som i dag eldar med biobränsle konverterar till fossilgas. Vi tror inte alls att det skulle vara en framtid. Det låser snarare fast oss i ett samhälle som skjuter undan det samhälle vi vill ha, nämligen ett samhälle baserat på biobränslen. Jag skulle vilja ha en kommentar till detta.

Anf. 49 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Som svar på den sista frågan kan jag säga att jag tror att det inte bara är Sverige utan även länderna omkring oss som skall klara sig med förnybara energikällor på lång sikt. Naturgasen är en parentes, men jag tror ändå att det är en nödvändig parentes under en period. Jag har inte heller tagit ställning till huruvida detta skall ske via ledningar över Sverige eller om man skall ta gasen österifrån, men det är viktigt att man får en avveckling av kolanvändningen i de Baltiska länderna. Det måste ske relativt snart för att vi skall klara klimatfrågorna.

Kolanvändningen för också med sig många andra miljöproblem – inte minst försurningen, som vi drabbas av i Sverige.

När det gäller den biologiska mångfalden kan jag säga att vi ännu inte har bestämt hur nästa års skrivelse skall se ut. Jag är däremot litet tveksam till att inte hålla fast vid att de olika sektorerna skall redovisa sitt miljöarbete. Det innebär att den biologiska mångfalden blir en del av redovisningen av hur det går i skogen, hur det går i jordbruket osv. Detta finns det möjlighet att diskutera vidare.

Vad beträffar kemikaliereglerna tycker jag inte att man skall måla fan på väggen när det gäller EU och EU:s diskussion om bekämpningsmedel. Varken jag eller jordbruksministern anser att vi skall behöva ta in några medel i Sverige som inte är tillåtna här i dag, men det gäller att vara mer offensiv än så. Det gäller att utnyttja EU-medlemskapet till att se till att de farligaste medlen försvinner också ifrån andra länder. Vi kan se att vi redan har haft framgångar i vårt kemikaliearbete, som vi räknar med skall fortsätta. Vi har i Sverige visat att det går att kraftigt minska bekämpningsmedlen i jordbruket. Därmed tycker vi att även detta är ett bra exempel för andra länder.

Anf. 50 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Också jag häpnade något över Anna Lindhs franka uttalande om att kärnkraft skall ersättas med naturgas. Nu är det inte bara en restpost, vilket vi har hört tidigare när det gäller ökad fossilbränsleanvändning. Jag undrar just vad Centerpartiet och Vänsterpartiet säger om det.

Vad gäller kolhanteringen vill jag läsa ur ett relativt färskt TT-meddelande: Den danska energiförbrukningen och elproduktionen steg explosivt under 1996. Detta innebar i sin tur att utsläppen av koldioxid i Danmark steg för första gången under detta årtionde. En av orsakerna bakom den markant ökade danska energiförbrukningen är att Norge och Sverige de senaste två åren har köpt mycket dansk el. Nettoexporten av dansk el till Sverige och Norge har legat på omkring 50 % av den totala danska elförbrukningen.

Det är alltså vi som har bidragit till ökad kolförbränning. Vi har en nettoimport av kol motsvarande fem terawattimmar. Det kan omsättas i utsläppen av koldioxid från 1 200 000 bilar. Det är detta som är dubbelspelet från er sida. Nu får vi det franka beskedet att kärnkraften skall ersättas med naturgas. Dessutom får vi en ökad oljeanvändning och ökad kolförbränning. Det är mycket tydligt i det danska exemplet. Det går inte ihop. Nu förstår jag litet bättre varför man i betänkandet avslår tankar om att sätta klimatfrågan överst på agendan, skapa ett effektivt handlingsprogram för att begränsa koldioxidavgången och hitta metoder för att binda kolet. Det gäller kretsloppet stad-land. Nu börjar jag förstå och bli litet orolig. Ni menar inte riktigt allvar när det gäller att bekämpa koldioxidutsläppen. Man satsar långsiktigt på att öka koldioxidutsläppen via naturgas. Man satsar på fossilbränslen.

Vad svarar egentligen Anna Lindh på detta? Jag hoppas att det var ett övertänt uttalande och att hon tar tillfället att ta tillbaka påståendet att vi skall bygga fast oss med naturgas. Det förhindrar det ekologiskt uthålliga energisystemet.

Anf. 51 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag visste inte att debatten i en svensk riksdags kammare skulle vara så begränsad att den inte fick röra något som händer utanför Sveriges gränser. Mycket av det som sker i Sverige påverkas faktiskt av det som sker utanför våra gränser. Hade Dan Ericsson lyssnat och velat förstå vad jag talade om hade han hört att jag talar om att vi måste använda naturgasen mer i Nordeuropa – i Östersjöregionen – inte på grund

av att kolanvändningen är stor i Sverige utan på grund av att kolanvändningen är stor i Polen, Tyskland och Baltikum. Det är där jag menar att naturgasen skall användas. Vi skall inte använda den för att avveckla Barsebäck – det sade jag mycket tydligt – men för att avveckla t.ex. Ignalina. Vi skall inte låta bli de förnybara energikällorna eller energisparandet i Sverige. Vi skall se till att vi på medellång sikt får en bättre och säkrare utveckling i hela Nordeuropa.

Det är svaret på frågan om naturgasen. Jag tror dock inte att det handlar om att Dan Ericsson, som trots allt kan en del om dessa frågor, inte inser att naturgasen behövs för att avveckla kolanvändning och farliga kärnkraftverk i Östeuropa. Dan Ericsson tycker att det är roligare att försöka begränsa debatten till att bara handla om Sverige, därför att han inser att hans argument inte håller annars.

Anf. 52 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Det nya i debatten är Anna Lindhs franka uttalande om att kärnkraften skall ersättas med naturgas. Ett sådant tydligt uttalande har inte gjorts tidigare. Anna Lindh har tidigare varit försiktig i dessa frågor. Nu får vi en ny deklARATION. Det är det som är det allvarliga.

Hur ser Anna Lindh på kolimporten? Kolimporten från Danmark innebär en ökad utsläppsmängd från energisystemet motsvarande utsläppen från 1 200 000 bilar. Ministern säger att vi skall jobba för att dämpa utsläppen. Det går inte ihop. Det blir de facto ökade utsläpp. Sveriges möjlighet att öka utsläppen av koldioxid med 5 % måste användas om denna politik genomförs.

Jag vet inte om Anna Lindh själv riktigt förstod digniteten i vad hon sade, men jag ser det som en oerhört alarmerande signal. Nu börjar fördämningarna släppa. Nu skall man satsa mycket kraftfullt på naturgas. Vi vet att det förhindrar framväxten av en biobränslemarknad. Får vi ett naturgassystem får vi inte in de förnybara bränslena. Det är elementärt.

Avslutningsvis: Jag ställde ett antal frågor som jag inte har lyckats få svar på. Kan jag få ett kort svar på frågan om sophantering? Näs det resultat i kampen mot handel med sopor och bränning av tyska sopor i de svenska värmeverken? Jag vill ha stopp på det. Jag hoppas att Anna Lindh också vill det. När vi resultat där? När kommer förslaget om avfallsskatt?

Anf. 53 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Som vi tidigare har sagt räknar vi med att avfallsskatten skall kunna träda i kraft den 1 januari 1998.

Det är olyckligt att man bränner t.ex. tyska sopor i Sverige och därmed förlorar en del av de miljövinster som vi försöker få med dagens avfallshantering. Den här frågan driver vi inom EU. Jag hoppas att vi får upp frågan igen vid miljöministermötet i juni.

Dan Ericsson tar upp kolimport från Danmark under 1996. Men, Dan Ericsson, kärnkraften var inte avvecklad då. Nu har vi lagt fram förslag om hur vi skall satsa på energisparande, biobränsle, förnybara energikällor och även trafiken för att på olika sätt minska koldioxidutsläppen. Vi ser alltså fortfarande fram emot en minskning av de svenska koldioxidutsläppen.

Herr talman! Jag ger gärna mina sista sekunder till Dan Ericsson för att få reda på hur han vill ersätta kolanvändningen och kärnkraftverken i Östeuropa.

Prot. 1996/97:90
16 april

På väg mot ett ekologiskt hållbart samhälle

Anf. 54 HANNA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Jag tänker börja med att tacka Anna Lindh för att hon för upp den här debatten på en bra och internationell nivå. Miljöfrågorna är internationella och många av de problem som vi behöver tackla här handlar just om det. Hur kan vi hjälpa inte bara oss själva utan också andra? Hur kan vi se till att den teknik som behövs i hela världen kommer fram?

Faktor 10-diskussionen är jätteviktig. Jag har bara en liten fråga. Anna Lindh sade att det handlar om en effektivisering när det gäller användningen. Jag undrar om Anna Lindh med effektivisering också menar minskning av konsumtionen. Jag tror att det är viktigt att föra upp den debatten. Jag är nämligen övertygad om att det till en stor del också handlar om att vi måste minska konsumtionen, det som egentligen är västvärldens överflöd.

I själva betänkandet finns det egentligen en stor enighet om miljöfrågorna. I den här debatten har däremot moderaterna tydligt profilerat sig. Men det finns några konkreta frågor som jag tog upp i mitt anförande som jag gärna skulle vilja ha svar på. En fråga gällde batterierna. Enligt vad regeringen tidigare har sagt skall det hända någonting under det första halvåret 1997. Dagarna går. Jag undrar vad som egentligen händer.

En annan fråga gäller miljösaneringen. I det här betänkandet står det att regeringen tänker återkomma i vårpropositionen. Nu har jag läst vårpropositionen. Det står ingenting där. Har Anna Lindh någon kommentar till det? När återkommer ni?

Anf. 55 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag hann inte svara på frågorna från Hanna Zetterberg tidigare. Därför gör jag det nu.

När det gäller batterierna tror jag att Ingemar Josefsson var litet blygsam. Det var därför som han inte ville svara på frågan. Han gjorde ju utredningen, och vi fick ett bra förslag. Vi räknar med att vi skall återkomma och lägga fram ett förslag under våren. Vi har haft det notifierat i EU. Därmed har det tagit litet tid. Men vi ser inga problem, utan regeringen återkommer, som sagt, med förslag under det här halvåret.

Hanna Zetterberg frågade också om amalgamet. Vi ser att användningen har minskat, men nu har minskningen liksom kommit av sig. Vi vill diskutera dessa frågor ihop med hela kvicksilverfrågan. Vi räknar med att vi skall komma tillbaka med förslag efter det att Kemikommittén har lagt fram sina förslag om kemikalier. Men detta är en viktig signal även till tandläkarna. Om kvicksilver är ett mycket farligt miljögift skall också tandläkarna göra allt de kan för att avveckla sin användning av amalgam.

När det gäller miljösaneringen ber jag också att få återkomma. Vi försöker se över vad vi kan göra. Kan vi t.ex. låta kommunerna söka anslag när det gäller det ekologiskt hållbara programmet? Med kommunernas

medverkan skulle man då kunna ta itu med en del av de förorenade områdena. Men vi får, som sagt, återkomma till detta.

När det gäller faktor 10 tror jag att vi måste bli tio gånger effektivare. Om vi inte klarar av det måste vi också minska konsumtionen. Men det är inte säkert att vi bara behöver inrikta oss på att minska konsumtionen. Det handlar faktiskt också om att utnyttja både energi och råvaror tio gånger effektivare.

Anf. 56 HANNA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Tack så mycket för svaren. De var klagörande, åtminstone på en del punkter.

När det gäller faktor 10 är jag medveten om att det handlar om både-och. Jag tror att vi är överens i den frågan. Men det är viktigt att poängtera för folk att en stor del av den konsumtion som vi har i vårt samhälle i dag, och som vi är vana vid, faktiskt handlar om en livsstil. Vi pratade om det tidigare. Jag tror att vi behöver ifrågasätta den ganska rejält.

Anf. 57 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag har i och för sig förståelse för om miljöministern blir stressad av den här debatten. Men om man är miljöminister och har ansvaret för en långsiktig och övergripande miljöpolitik måste man för det första stå för det man säger. För det andra skall man inte tillvita sina med- eller motdebattörer någonting som de inte har sagt.

Det unika i miljöministerns besked i dag är det faktum att miljöministern säger att vi skall växla in i ett fossilgasberoende, inte bara på kort sikt utan också på längre sikt. Sedan spelar det ingen roll om miljöministern utgår från Dan Ericssons kunskap och kunnande och min brist på kunskap i dessa frågor. Det kan vi lämna därhän.

Det intressanta är att miljöministern utifrån sin position nu talar om för kammaren och Sveriges riksdag att regeringens miljöambition är att man skall växla över från kärnkraft till fossilgas på det nationella planet.

Vi begränsar inte debatten om energi- och miljöfrågorna i Nordeuropa. Om miljöministern hade varit här när jag höll mitt anförande skulle hon ha hört att jag tog upp den frågan mycket klart. Jag har givetvis inte sagt att de farliga aggregaten skall vara kvar i Östeuropa. Jag har sagt att vi skall se till att vi växlar om från kärnenergi till förnybar och säker framtidsenergi. Miljöministern är mig svaret skyldig på den här punkten.

Anf. 58 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag skall försöka mig på en ny pedagogisk förklaring.

Vad betyder vår energipolitik? Till att börja med har vi åtagit oss att stabilisera våra koldioxidutsläpp till år 2000. Det innebär att vi ersätter Barsebäck genom att spara energi och genom att börja satsa på förnybara energikällor. Vi satsar t.ex. mycket på biobränslen under de kommande åren. Det är viktigt. Jag tror att vi även kan klara av att ersätta ytterligare reaktorer genom sparande, biobränsle och förnybara energikällor.

Vi kan titta i ett litet längre perspektiv – men fortfarande är det inte ett långsiktigt perspektiv. Nästa klimatmål skall enligt den internationella klimatkonventionen vara uppnått 2010. Låt oss titta fram till år 2010. Hur skall vi i Europa kunna åstadkomma en 15-procentig koldioxidreduktion

till år 2010? Om vi skall minska koldioxidutsläppen i hela Europa med 15 % till år 2010 krävs det att vi avvecklar en stor del av kolanvändningen. Vi bör dessutom, av säkerhetsskäl, ha ersatt en hel del av de farliga kärnkraftverk som finns i Östeuropa till år 2010. I det perspektivet ser jag naturgasen som en viktig ersättning för kolet och för farliga kärnkraftverk i Östeuropa. Jag ser fortfarande inte naturgas som en stor ersättningskälla i Sverige.

Om ytterligare låt säga 15 år tror jag att en stor del av Nordeuropa kommer att vara självförsörjande när det gäller förnybar energi. Då kommer t.ex. solenergin att spela en mycket större roll än någon av oss tror i dag. Men det gäller att uppfylla klimatmålen år 2000, år 2010 och år 2025.

Anf. 59 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att miljöministern ändrar sina uttalanden för varje gång hon talar. Första gången miljöministern tog upp fossilgasen var det i Sverige den skulle användas som ersättning. Nu försöker hon svänga sig och säger att det är kolkraftverken ute i Östeuropa och i andra delar av Europa som skall ersättas med fossilgas.

Det jag sade var att jag mycket väl kan tänka mig att man ersätter kolkraft med fossilgas. Sverige har egentligen ingen kolkraft, endast begränsad sådan i vissa sammanhang. Danmark däremot har mycket, vilket Dan Ericsson påpekade. Det intressanta är att om vi gör på det sättet med kolkraften minskar vi koldioxidutsläppen, men om vi ersätter de svenska kärnkraftverken med fossilgas ökar vi koldioxidutsläppen. Det är i det avseendet som miljöministerns resonemang inte fungerar. Påståendet att vi, samtidigt som vi introducerar fossilgas i Sverige, skall klara en minskning av koldioxidutsläppen stämmer helt enkelt inte.

Det skulle ha varit intressant om Anna Lindh hade svarat på de frågor som jag ställde inledningsvis. Hur mycket fossilgas skall vi ha? Hur mycket kommer koldioxidutsläppen i Sverige att öka i anslutning till avvecklingen av Barsebäck och kärnenergin? Min sista fråga, som egentligen var en kompromiss redan då det gällde frågan, var: Blir det större eller mindre möjligheter för Sverige att uppnå koldioxidmålet när vi avvecklar kärnkraften och ersätter den med fossilgas?

Jag har ännu inte fått något besked från miljöministern när det gäller de här frågorna.

Anf. 60 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Sverige skall klara sitt koldioxidmål. Det blir lättare för oss att uppnå koldioxidmålet när vi får en långsiktigt planerad, strategisk avveckling av kärnkraften, än om vi hade väntat 15 år och fått göra en snabbavveckling av kärnkraften.

Vi kommer att klara omställningen av energisystemet utan en omfattande naturgasanvändning. Jag tror att vi kommer att behöva en viss mängd naturgas för de sista reaktorerna. Men jag tror inte att det blir någon omfattande användning i Sverige. Däremot kan jag se att länderna runt omkring oss bör ha en ganska omfattande användning.

Hade Göte Jonsson lyssnat bättre på mitt första inlägg, hade nog Göte Jonsson hört att det fanns en mycket tydlig tråd rätt igenom alla mina

inlägg. Men det kanske var en hämnd för att jag inte var här alls under Göte Jonssons inlägg. Jag vet inte vad det berodde på.

Däremot har Göte Jonsson och Moderaterna fortfarande inte förklarat vad man gör åt vårt största klimatproblem i dag. Vad gör man åt trafiken? Transporterna står för 40 % av koldioxidutsläppen i Sverige. Transporterna är hela tiden det som ökar koldioxidutsläppen. När Göte Jonsson nu entusiastiskt argumenterar för hur vi skall minska koldioxidutsläppen, skulle jag också vilja höra Göte Jonsson entusiastiskt argumentera för hur vi skall minska koldioxidutsläppen från trafiken.

Anf. 61 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Hämnd finns inte inom ramen för min läggning.

När det gäller trafiken har vi flera gånger sagt att vi kommer att ha kvar bilen. Vi skall klara minskningen av utsläppen genom ny teknik och genom mindre volymer av bränsleförbrukning, inte genom att beskatta bilen så att vanliga inkomsttagare inte har råd att ha bil i framtiden. Jag är övertygad om att vi inom loppet av några tiotal år har den totalt miljövänliga bilen. Det är det moderata svaret på Anna Lindhs frågor.

Jag har mycket noga lyssnat på det Anna Lindh har sagt. I sitt förra anförande sade hon ungefär så här: Gas skall vi ha under en kort tid. Men om 15–20 år har vi säkerligen fått så förnybara energikällor att vi inte behöver någon gas. Då avvecklar vi vårt tillfälliga gasberoende.

Sedan frågade hon mig: Vad vill Göte Jonsson ha för någonting? Om Anna Lindh tror att vi om 15–20 år har förnybara energikällor som gör att vi kan avveckla det gasberoende som Anna Lindh har introducerat oss i, kan jag svara att jag tror att vi om 15–20 år faktiskt har förnybar energi så att vi på ett förnuftigt sätt kan avveckla kärnkraften.

Risken med Anna Lindhs gasberoende är ju att när hon har byggt ut gasledningar i Sverige slår hon undan benen för bioenergin, som är den viktigaste förnybara energikällan. Samtidigt låser hon fast oss i ett gasberoende som innebär att det inte går att växla om från gas till förnybar energi. Det är ju en fruktansvärd misshushållning med ekonomiska medel att först avveckla kärnkraften för dyra pengar och bygga ut gaskraften, sedan avveckla gaskraften för dyra pengar och övergå till förnybar energi. Så kan vi inte hantera vare sig miljöproblem eller ekonomiska frågor.

Anf. 62 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Talman Birgitta Dahl brukar ibland efterlysa en ökning av riksdagens spänst och aktualitet genom att statsråd väljer att deklarerar viktiga politiska nyheter i riksdagen i stället för i debattartiklar. Jag får säga att talmannen har blivit bönhörd. Det besked som miljöministern gav om att det är fossilgas som på längre sikt skall ersätta kärnkraften är ett dramatiskt besked och, som Dan Ericsson sade, ett uppseendeväckande besked.

Redan före detta besked var vi alla påfallande slagna av den defensiva miljöpolitik som regeringen numera för. Det finns ingen pedagogik i världen som kan hjälpa miljöministern att överskyla detta faktum. Medan vi diskuterar hur andra länder skall kunna minska sina koldioxidutsläpp åker Anna Lindh till Bryssel och förhandlar till sig en rätt för Sverige att

öka utsläppen med 5 % fram till år 2010. Den energipolitiska proposition som har presenterats för riksdagen innehåller också en mängd uppräkningsningar av alla restriktioner och svårigheter som uppstår om Sverige skall minska sina koldioxidutsläpp. Den förmedlar ett intryck av att de kostnadseffektiva åtgärderna kan åstadkommas någon annanstans i stället.

Det är precis som om det förhållandet att den rena kärnkraften och vattenkraften, som har gjort att vi kan producera el med mycket små koldioxidutsläpp, på något sätt skulle innebära att vi nu kan ta oss ökade friheter. Men för oss moderater är klimatfrågan en global överlevnadsfråga. Det förhållandet att vi har en del meriter i det förflutna kan aldrig tas till intäkt för att bedriva en energipolitik som innebär medvetet ökade utsläpp av koldioxid. Vi anser att det är oansvarigt. Anna Lindh är personligen exponenten för denna oansvariga politik.

Nu kommer också Barsebäckavvecklingen att få klimateffekter. Då säger Anna Lindh att vi nog kan klara oss utan någon fossilgas. Det är sedan, i den fortsatta kärnkraftsavvecklingen, som fossilgasen skall komma. Barsebäck kan vi nog spara bort.

Det är inte sant. Det erkänns också i de propositioner som regeringen själv har lagt fram på riksdagens bord. Det går inte att spara bort Barsebäck. Det blir en väsentligt ökad kolanvändning, genom import från Danmark, som skall ersätta Barsebäck. Det är den kolanvändningen som är det stora klimathotet, enligt Anna Lindhs tidigare redogörelse här i kammaren. Det går åt tre ton stenkolk i minuten bara för att ersätta en reaktor i Barsebäck.

Beskedet om att det är fossilgas som långsiktigt skall ersätta kärnkraften är ett uppseendeväckande besked. Anna Lindh backade litet från det, när hon själv insåg hur uppseendeväckande det var, och sade att det nog är kolkraften som är det stora bekymret och att det är där fossilgasen skall komma in som ersättning. Då är det onekligen paradoxalt att det första steg som regeringen tar i den ekologiska utvecklingen innebär att vi ersätter utsläppsfri kärnkraft med just kolbaserad el från Danmark.

Det är också så att regeringens energipolitik har en påverkan på Finland, vars i utgångsläget ansträngda energibalans blir ytterligare ansträngd. Det ökar riskerna för att finländarna i ökad utsträckning måste utnyttja sina kolbaserade reservkraftaggregat. Möjligen kommer man i stället att välja att bygga en ny kärnkraftsreaktor, men det är nog inte det som Anna Lindh anser som eftersträvansvärt.

Slutligen hade Anna Lind ett fullständigt häpnadsväckande meningsutbyte med Göte Jonsson där hon dessutom på ett mycket fult sätt utnyttjade ett sista inlägg som Göte Jonsson inte hade möjlighet att replikera på för att försöka ge uttryck för uppfattningen att andra partier i kammaren i allmänhet och Moderaterna i synnerhet inte skulle vara oroade över säkerhetssituationen i reaktorerna i Ignalina och Sosnovyj Bor. Men det skulle då regeringen vara.

Detta är en djupt oärlig argumentation av det enkla skälet att det är regeringens energipolitik som ökar risken för en förlängd drifttid för reaktorerna i Sosnovyj Bor. Redan förra vintern importerade Sverige indirekt elkraft som var producerad utanför S:t Petersburg, alltså rysk kärnkraftsel, via det finländska elsystemet. När vi avvecklar inhemska elproduktionsresurser i landet i form av fullt fungerande kärnkraftverk ökar detta avsättningsmöjligheterna också för den ryska kärnkraftselen.

När elförbindelserna runt Östersjön är utbyggda kommer det också att föreligga en direkt utbytbarhet mellan den svenska kärnkraften och kärnkraften i Litauen. Då innebär varje avställning av säkra fungerande kärnkraftverk i Sverige en ökad avsättningsmöjlighet och risk för förlängd drifttid för de reaktorer av Tjernobylytyp som finns i vårt östra grannland Litauen. För den politiken bär Anna Lindh ett ansvar.

Det är beklagligt att se de steg tillbaka i klimatpolitiken som regeringen nu raskt tar. Vår indignation därvidlag påspäds möjligen ytterligare av att det var genom agerande från Moderata samlingspartiet i denna kammare som riksdagen i mitten eller slutet av 80-talet fattade sitt första klimatpolitiska beslut. Vi ser nu hur Anna Lindh och resten av regeringen viker bort ifrån denna linje och bedriver en energipolitik som medvetet ökar koldioxidutsläppen. Därmed sviker också regeringen sitt ansvar i en av miljöpolitikens allra största frågor.

Anf. 63 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Det här blir en litet trist debatt. Det handlar ju faktiskt inte om miljöpolitik, om klimatpolitik och inte om kärnkraftssäkerhet egentligen utan det handlar om att Moderaterna vill angripa överenskommelsen om en energiomställning. Det är inte omtanken om miljön, klimatet eller kärnkraftssäkerheten som har lett till detta utan det är Moderaternas angreppslust när det gäller överenskommelsen om energipolitiken. Det är trist.

Det som däremot inte bara är trist utan även upprörande är att Mikael Odenberg och Göte Jonsson i dag gör ett häpnadsväckande hopp. I sin kamp för den svenska kärnkraften tar man tydligen en kamp också för den östeuropeiska kärnkraften. Nu skall inte Ignalina och Sosnovyj Bor kunna ersättas med naturgas, utan nu är också Ignalina och Sosnovyj Bor säkra kärnkraftverk som skall drivas vidare.

Hur vill ni ersätta den östeuropeiska kärnkraften? Hur vill ni se till att utsläppen från trafiken minskar? De frågorna måste ni nog kunna ge svar på om er klimatpolitik skall kunna ha någon trovärdighet.

Anf. 64 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Jag vet inte hur brutalt man får uttrycka sig inom ramen för kammarens etikett. Min uppfattning är att miljöministern pratar strunt.

Jag undanber mig recensioner av mina politiska ambitioner. Vad har miljöministern för grund för att säga att det inte är omtanke om miljöpolitiken som gör att vi tar till orda i den här debatten? Det är klart att det är av omtanke om miljöpolitiken. Regeringens energipropositionen förtjänar visserligen angrepp, men det är inte det som driver oss utan det är just omsorg om miljöpolitiken. Anledningen till att den här debatten uppstår – och inte bara med moderater på andra sidan – är ju miljöministerns häpnadsväckande besked från talarstolen i denna kammare, att det är fossilgas som långsiktigt skall ersätta kärnkraften. Det är ett helt nytt besked som bryter mot de tidigare besked som har givits. Det tror att det då blir debatt i kammaren. Det krävs inte någon angreppslust hos företrädare för andra partier för att få till stånd en debatt i kammaren när man gör så häpnadsväckande avslöjanden.

Jag vill ånyo understryka att det är regeringens energipolitik som är den främsta riskfaktorn som kan leda till en förlängd drifttid för de osäkra reaktorerna i Ryssland och i Litauen. Det är genom att avveckla inhemska elproduktionsresurser i Sverige som regeringen riskerar att öka avsättningsmöjligheterna och försena nedläggningen av reaktorerna i öster. Det är just därför som vi är så oroliga, att regeringens energipolitik är skadlig också från kärnsäkerhetssynpunkt. Er politik riskerar att leda till en försämrad kärnsäkerhet i norra Europa.

Anf. 65 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag har gett svar. Jag har sagt att vi skall fortsätta att spara och att vi skall fortsätta att använda förnyelsebara energikällor, bioenergi i dag och kanske solenergi i morgon. Jag har sagt att vi skall satsa på att också försöka hitta en nordeuropeisk energipolitik så att vi stöder ansträngningarna att avveckla både kolanvändning och farliga kärnkraftverk genom att utnyttja naturgas i ett medellångt perspektiv. Både länderna i Nordeuropa och Sverige borde kunna klara sig utan alla fossilbränslen i ett långsiktigt perspektiv när t.ex. solenergin har blivit en ännu viktigare energikälla. Därmed har jag svarat på frågorna ur det kort-siktiga perspektivet, det medellånga perspektivet och vad jag ser som den långsiktiga nödvändiga utvecklingen.

Moderaterna kan inte ge några svar på frågan vad vi skall göra i Sverige. Man tror fortfarande att kärnkraften är en evighetsmaskin, precis som de som trodde på ångloken trodde. Man kan inte svara på hur man skall kunna avveckla kolanvändningen och kärnkraftsanvändningen i Östeuropa. Tydligt är allt utanför Sveriges gränser ointressant för Moderaterna, men det är det inte för miljöpolitiken och klimatpolitiken eftersom det är där som de stora problemen finns.

När det gäller Sverige kan inte Moderaterna ge besked om det största klimatproblem som vi har, nämligen vad man skall göra åt trafikens utsläpp. Det visar, Mikael Odenberg, att det inte finns något innehåll i er klimatpolitik.

Anf. 66 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Vi har åtminstone en klimatpolitik. Det har inte regeringen längre.

Anna Lindh säger att vi skall spara el. Ja, det är klart att vi skall hålla med våra resurser. Nu är inte en minskad elanvändning i sig det som är det allra viktigaste utan det viktiga, om vi skall ha ett ekologiskt hållbart samhälle, är naturligtvis att vi minimerar resursslöseriet i stort. En minskad elanvändning som sker till priset av ökat resursslöseri på annat håll är ju inte särskilt ekologiskt hållbart.

Men det går inte att spara bort den svenska kärnkraften. Det är ju litet lätt att miljöministern inte har läst regeringens egen energiproposition. Den bygger nämligen på förutsättningen och antagandet att elefterfrågan i Sverige kommer att fortsätta att öka fram till år 2010. Det är också ur det perspektivet som det är intressant att miljöministern så oförbehållsamt erkänner att det är fossilgas som långsiktigt kommer att ersätta kärnkraften. I detta ligger en djup tragik.

Vi tog kärnkraften och Barsebäck i anspråk för att komma bort från beroendet av fossila bränslen. Vi tog reaktorerna i anspråk i avvaktan på att förnybar energi skulle kunna bli en ersättning. Nu stänger man av i förtid, innan målet har nåtts. Då krävs fossilgasen som en parentes i energiförsörjningssystemet. Det får negativa effekter för miljön, och det är djupt tragiskt.

Anf. 67 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Moderaterna försöker plötsligt framställa sig som Sveriges främsta miljöaktivister. Men det är inte så. Det vet också folk som lyssnar. Moderaterna har aldrig haft kraften att ta itu med den fråga som en samlad miljöorganisation och ett samlat miljöengagerat Sverige har diskuterat i många år, nämligen kärnkraften. Man har inte förmått att ta till sig det beskedet. Man har inte direkt sprungit benen av sig för att minska utsläppen från bilarna eller genom koldioxidavgifter t.ex. medverka till att hålla nere koldioxidutsläppen.

Men jag är mer intresserad av framtiden, herr talman. Därför vill jag ställa en väldigt tydlig fråga till Mikael Odenberg. Det verkar som om han inte vill att Barsebäck skall avvecklas. Då undrar jag: Om vi nu skulle klara av omställningen, besluten fattas, Barsebäck stängs och det blir klart att en reaktor skall stängas också nästa mandatperiod och det skulle bildas en regering i vilken Moderaterna skulle komma att ingå efter nästa val, kommer då en sådan regering att göra allt man kan för att riva upp besluten, eller hur kommer man att förhålla sig till dem?

Anf. 68 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Lennart Daléus sade att vi moderater minsann inte är de främsta miljöaktivisterna. Jag får väl då förbehållsamt be om ursäkt, för det är klart att Lennart Daléus är den främste miljöaktivisten. Han äter gräddtårter hos Naturskyddsföreningen och gör allt möjligt aktivt.

Vi känner en stolthet över att tillhöra det parti som drev fram det första klimatpolitiska beslutet i denna riksdag. Vi tycker att det förpliktar. Vi kommer att vaksamt bedöma klimatpolitiken från varje regering, oavsett färg, därför att vi tycker att detta är en oerhört central miljöfråga. Det är en miljöfråga som har karaktären av global överlevnadsfråga. Det är därför vi reagerar så oerhört starkt när vi ser att regeringen vacklar, tar steg tillbaka och uppenbarligen slår in på en linje där man medvetet är beredd att öka utsläppen.

Nu tycker jag kanske, herr talman, att det är litet tidigt att börja bilda regering redan nu. Vi bör väl avvakta valet först. Men det är ju ingen hemlighet att den avvecklingslag som nu är ute på remiss är oacceptabel för oss moderater. Det gäller inte bara från energipolitiska utgångspunkter utan från en rad principiella utgångspunkter. Om den föranleder proposition och beslut i riksdagen kan inte jag se någon annan möjlighet än att lagen måste upphävas så snart möjlighet ges. Det är en lagstiftning som har bäring på privat äganderätt, på svensk grundlag och på internationella konventioner. Det är ett hafsverk som vi inte anser kan bli föremål för något beslut i riksdagen i höst. Skulle det mot förmodan bli en sådan lag, kommer jag i vart fall att arbeta för att den upphävs. Sedan är det en

fråga för säkerhetsmyndigheterna och ägarna till Barsebäckverket att avgöra dess framtid.

Prot. 1996/97:90

16 april

Anf. 69 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Mikael Odenberg ägnar sig åt onödiga personangrepp. Jag talade om Moderaterna, och Mikael Odenberg talar om mig. Nu är det så att det parti som jag tillhör inte bärs upp av enskilda personers arbete, utan det är partiet som har ståndpunkter och agerar med dessa som utgångspunkt för det politiska arbetet. Jag skall inte lägga mig i hur det är hos Moderaterna.

Mikael Odenberg smiter från frågan, herr talman, vilket alla som lyssnar kan höra. Det är väl alldeles riktigt att man inte skall bilda regeringar eller diskutera sådana frågor förrän ett val är avklarat. Men det är alltid intressant att veta hur enskilda partier förhåller sig till sakfrågor.

Det går ju att svara väldigt tydligt på min fråga, herr talman. Om Moderaterna skulle hamna i en regering efter valet, skulle en sådan regering göra allt man kunde föra att riva upp de fattade besluten och åtgärderna om avveckling eller skulle man det inte? Mikael Odenberg måste väl ändå ha modet att svara på en sådan fråga.

Anf. 70 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Jag är ledsen om jag blev alltför personlig, men jag trodde just att det inom Centern var så att politiken bars upp av enskilda personer. Det är så jag har uppfattat nyligen timade händelser i Centerns interna arbete.

Jag försökte svara på Lennart Daléus fråga och gjorde tydligt klart att den avvecklingslag som har aviserats skall fastställas av riksdagen och att den från en rad principiella utgångspunkter är oacceptabel för oss. För oss är kärnkraft dock inget självändamål. Vår enkla uppfattning är att vi skall utnyttja de resurser som står till vårt förfogande.

Sedan kan man fråga sig om jag tycker att man borde ladda och starta Barsebäck igen efter valet. Det är ganska ointressant, men låt mig bara konstatera att Centern ju har varit med och laddat Barsebäck förr och kan väl göra det igen möjligen.

Anf. 71 INGEMAR JOSEFSSON (s):

Herr talman! I början av denna debatt förde vi en diskussion om miljöpolitiken i stort. Jag vet inte om Mikael Odenberg har lyssnat på diskussionen eller om han har kommit in därefter. Han började sitt anförande med att säga att regeringen för en defensiv miljöpolitik. Det måste ju då föras ihop med vad som har sagts tidigare i debatten, där Göte Jansson så mycket han har kunnat har försökt säga att vi är överens om de långsiktiga målen. Vi andra i debatten har snarare försökt visa på att Moderaterna kanske inte har varit så överens med oss andra om den långsiktiga miljöpolitiken. Därför skall det möjligen uppfattas som att Mikael Odenberg med ett desperat inlägg försöker att rädda vad som räddas kan.

Vi ställde en rad frågor till moderaterna. Jag ställde frågor till moderaterna om hur man ville ställa upp för att klara miljöpolitiken och vilka metoder man skulle använda. Jag har inte fått något svar från Göte Jansson. Men då får väl Mikael Odenberg, som uppenbarligen är Moderater-

*på väg mot ett
ekologiskt hållbart
samhälle*

nas miljörepresentant, svara på frågan, om han så säkert vet att vi har en defensiv miljöpolitik och att Moderaterna har någonting annat. Ge mig då svar på de frågor jag har ställt! Någon moderat skall väl ändå kunna ge ett svar.

Anf. 72 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Tyvärr kan jag inte svara på Ingemar Josefssons frågor av det enkla skälet att jag inte har hört dem. Anledningen till att jag begärde ordet var att jag fann miljöministerns uttalanden om att fossilgasen skall bli den långsiktiga ersättningen för kärnkraften så pass uppseendeväckande att jag fann det för gott att lämna mitt arbetsrum och gå till kammaren.

Det är mycket möjligt att mitt uttalande om regeringens utomordentligt defensiva hållning stämmer på miljöpolitiken i stort. Det överlåter jag dock till Göte Jonsson och andra att bedöma. Vad jag framför allt syftade på var klimatpolitiken, därför att det är här som regeringen så uppenbart tar steg tillbaka och överger målsättningar som vi tidigare har varit överens om. Man har inte modet att erkänna att man överger de klimatpolitiska målen, utan man försöker att mörka denna omständighet.

Jag finner energipropositionen vara ett utomordentligt defensivt dokument när det gäller den centrala miljöpolitiska frågan om klimateffekterna.

Anf. 73 INGEMAR JOSEFSSON (s):

Herr talman! Jag vill till Mikael Odenberg meddela att vi här sedan klockan halv tio har diskuterat både miljöpolitiken i stort och energipolitiken. Jag tycker att det är vanskligt och äventyrligt att hoppa in i en debatt utan att ha hört hela debatten under förmiddagen. Det är en nonchalans mot ledamöter och kammare att inte lyssna på debatten utan direkt hoppa in i debatten, inleda med att säga att regeringen för en defensiv miljöpolitik och därefter inte kunna stå för det.

Anf. 74 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Detta är fullständigt häpnadsväckande. Den omständigheten att jag inte har haft möjlighet och från början inte ens haft tanken att delta i dagens debatt förhindrar givetvis inte mig som ledamot att anmäla mig till debatten, när jag hör att landets miljöminister i denna kammare gör häpnadsväckande och dramatiska avslöjanden om en ny politisk kurs. Självfallet har jag då möjlighet att gå in i debatten.

Jag uttalar mig i klimatpolitikfrågan, där regeringens agerande är utomordentligt defensivt. Huruvida regeringen är lika defensiv i andra miljöfrågor överlåter jag gärna till Ingemar Josefsson och Göte Jonsson att fortsätta debattera i ytterligare någon timme.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

Föredrogs

Näringsutskottets betänkande 1996/97:NU10

Vissa näringspolitiska frågor (förs. 1996/97:RR2)

*Vissa näringspolitiska
frågor*

Anf. 75 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Det måste skapas utrymme för privat näringsliv i Sverige.

Vi behöver i vårt land fler företagare som vill och vågar starta och driva företag och anställa medarbetare. Om Sverige åter skall bli framgångsrikt och kunna hävda sig i den internationella konkurrensen, måste företag och människor få möjligheter att växa av egen kraft. Skall vi komma till rätta med dagens situation, där alltfler människor riskerar att hamna i permanent arbetslöshet, måste tillväxten ligga på en betydligt högre nivå än under senare år. Förändringar som underlättar för företagande och anställning måste genomföras. Det måste föras en näringspolitik för tillväxt i Sverige.

Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna har en gemensam strategi för att åstadkomma ett bättre näringsklimat. Vi ger uttryck för detta i reservation nr 1 i betänkandet, vilken jag yrkar bifall till.

Regeringen har sedan valet fattat en rad beslut som går på tvärs med näringslivet. Företagarna har undersökt detta och konstaterar att av 36 beslut som påverkar investeringarna är 24 negativa. Av 23 åtgärder som påverkar sysselsättningen är 15 negativa. Samtliga beslut som rör kompetensutveckling är negativa för företagandet. Det har lett till att Sverige alltmer rutschat utför i tillväxthänseende. Vi har kanat ned från tredje plats till sjuttonde plats i välståndsligan. Oförstående för vad det är för faktorer som skapar tillväxt och jobb har regeringen bedrivit en företagarfientlig politik, ofta med Centern som stödparti.

Regeringen har misslyckats. Statsminister Göran Persson har själv sagt att 1996 är ett förlorat år. Arbetslösheten stiger dag för dag och vecka för vecka. Nyligen redovisades den öppna arbetslösheten, som ligger på rekordhög 8,4 %. 41 000 fler människor är utan jobb nu jämfört med mars månad förra året. Trots mycken retorik om sysselsättningens betydelse för företagen och om företagets betydelse för regeringen en politik som avvecklar arbeten. Under gårdagens debatt om vårpropositionen framgick det tydligt att regeringen, trots alla löften om en halverad arbetslöshet, nu går in för en avvecklingsstrategi som syftar till att fler skall arbeta mindre. Regeringen överger arbetslinjen. Det ger ingen ökad sysselsättning, inga nya välbehövliga jobb och ingen tillväxtökning.

För att halvera arbetslösheten behövs det minst 300 000 nya jobb i privat verksamhet. I den sysselsättningsproposition som riksdagen behandlade i juli skulle fler jobb skapas. Det var vad regeringen sade. Verkligheten visar i stället hur sysselsättningen minskar. Och, som sagt: Göran Persson har erkänt att 1996 var ett förlorat år. Ändå fortsätter Socialdemokraterna att föra samma tillväxthämmande politik. Reynoldh Furustrand, försök att förklara varför det är så svårt för er socialdemokrater att föra en politik som syftar till att skaffa fram riktiga arbeten!

I betänkandet skriver den rödgröna vänstermajoriteten att näringspolitikens främsta syfte är att halvera den öppna arbetslösheten till 4 % år 2000 och att näringspolitiken måste vara inriktad på att främja nyföretagande. De små företagens betydelse framhålls också.

Det låter ju bra, men jag kan konstatera att Socialdemokraterna har förlorat sin trovärdighet i dessa sammanhang. På liknande sätt har ju ni socialdemokrater formulerat er i snart sagt varje NU-betänkande sedan valet. Sedan har ni strax kommit med fler företagarfientliga påhitt. Det ni skriver stämmer inte alls överens med den verklighet och de villkor som möter företagare i vårt land. Det stämmer inte heller överens med den verklighet som möter alla enskilda personer som drivits ut i arbetslöshet. Vackra ord i ett betänkande lurar inte någon. Det är de faktiska beslut som påverkar landets företag och jobb som räknas.

Det är på intet sätt något nytt att socialdemokrater talar väl om företagen. Många socialdemokratiska potentater har under årens lopp rest land och rike omkring och framhållit småföretagens betydelse för jobb och sysselsättning. Sedan har de rest tillbaka till Stockholm och fortsatt att medverka till företagarfientliga beslut.

Mer än två och ett halvt år har gått sedan den söndag i september 1994 då Socialdemokraterna vann valet – efter en valrörelse där svenska folket lovades bibehållna förmåner och minskad arbetslöshet. Sedan dess har många människor i vårt land blivit djupt besvikna. Människor känner sig lurade i dag. Regeringens oförmåga och politikens misslyckande är uppenbara för alla.

Den borgerliga regeringens arbete för att återskapa Sverige som en företagare- och tillväxtnation raserades i en bärsärkagång mot allt vad borgarna hade företagit sig. Socialdemokraternas välkända negativa syn på företagare blev snabbt ledstjärnan för politiken. Den uppgångsvåg med 1 000 nya arbeten i veckan som fanns hösten 1994 har förfuskats av regeringen.

Med stor frenesi har skatter höjts och företagarklimatet försämrats. Minns ni socialdemokrater att ni i valrörelsen lovade svenska folket att ni bara skulle höja skatterna med 3,7 miljarder? I en rasande fart har ni nu ökat skattebördan för företag och enskilda med mer än 80 miljarder kronor. Tala om lurendrejeri på hög nivå! I samma takt som skatter höjts har alltfler människor förlorat de jobb som ni "prisat ut" genom högskattepolitiken.

För svenska folket framstår regeringen som alltmer inkompetent. Trots fager retorik har misstron mot regeringens näringspolitik vuxit och utvecklats till en öppen förtroendekris som vi kan läsa om i massmedierna. En alltmer desillusionerad allmänhet har bevittnat hur det i vårt land bedrivits en i många stycken rent företagarfientlig politik.

Centern, som nu bytt politisk sida, har agerat stödparti i samband med många av de beslut som kvävt de nya jobben. Många försämringar som drabbat landets småföretagare har genomdrivits med Centern som hjälpgumma. Momseländet och förlängningen av sjukperioden är två exempel på beslut som mycket kännbart har försvårat för de mindre företagen. Dessa beslut har ett parti, som tidigare velat framstå som småföretagarnas vän, ställt sig bakom. För att få sitta nära maktens köttgrutor har Centern satt sig i Socialdemokraternas knä och medverkat i raserandet av ett gott

näringsklimat. Med sådana vänner, Kjell Ericsson, behöver de små företagen inga fiender!

Högaktuellt är nu den onödiga kapitalförstörelse som hotar jobben och som inte går att förnuftsmissigt försvara, nämligen avvecklingen av kärnkraften.

Att avveckla en ren, billig och högeffektiv elförsörjning i en situation där landet tyngs av rekordarbetslöshet är ingenting annat än rena vansinnet. Det är oförsvarbart att Sverige skall göra något så urbotat dumt och onödigt som att inleda en nedläggning av världens kanske säkraste kärnkraftverk.

Detta sker av rent *politiska* skäl och utan någon som helst hänsyn till vad det kommer att kosta i form av förlorade jobb, dyrare el för hushållen, försämrad miljö och ett förlorat förtroende för Sverige som investeringsland. Några ekonomiska eller säkerhetsmässiga skäl för denna miss-hushållning med Sveriges resurser finns inte.

Det finns inga realistiska alternativ till kärnkraften. Import av smutsig kolkraft från Danmark eller, i värsta fall, import från Finland med Sosnovyj Bor-el är vad som finns i det korta perspektivet – och, förstås, Anders Sundströms ”några droppar olja”.

Inget av de partier som står bakom energiuppbyggnaden vill tala om vad det hela kommer att kosta eller vem som skall betala. Löften om att industrin skall hållas skadeslös är inte trovärdiga. Det förstår t.ex. LO, som i klartext har protesterat mot förslaget i sin skrift i energipolitiken *Välj rätt väg!* LO skriver: Samhället och politikerna avgör *inte* var investeringarna hamnar. Däremot kan de fatta beslut som innebär att investeringarna *inte* hamnar i Sverige. Att av politiska skäl avveckla en eller fler kärnkraftsreaktorer är ett tydligt antitillväxtbudskap. Det kommer inte att drabba de stora internationella företagens aktieägare utan slå hårt mot svensk sysselsättning och välfärd.

Vilket ansvar, Reynoldh Furustrand, tar ni socialdemokratiska ledamöter i Sveriges riksdag för orter, företag och människor om det som LO, de fackliga organisationerna och näringslivet fruktar – nya ”Arbogakriser” – blir följderna av en fördyrad elförsörjning och försämrad konkurrenskraft?

Det är socialdemokraternas i grunden negativa och misstänksamma inställning till privat företagsamhet och enskilt ägande som ligger bakom den företagarfientliga näringspolitiken. Det är naturligtvis svårt att förena socialism med acceptans för enskilt ägande. Det förklarar de höga skatterna, de snåriga regelsystemen och oviljan att ändra politiken.

Regeringens negativa attityd till privat näringsliv framkommer med stor tydlighet i betänkandetexten, där bibehållandet av statliga företag motiveras med att de har en funktion att fylla som en motvikt till det privata näringslivet. Det är häpnadsväckande och avslöjande att socialdemokraterna så i klartext beskriver det privata näringslivet som ett problem som kräver en motvikt. Men det förklarar en hel del av den förda politiken.

Liknande negativa förhållningssätt ligger bakom att regeringen struntat i Underprissättningsutredningen, som visat att de kommunala bolagen snedvrider konkurrensen. Att detta skadar det privata företagandet bryr sig socialister inte om. Regeringen tycks inte ha några ambitioner att skapa en sundare konkurrens i landsting och kommuner.

De socialistiska ambitionerna skiner igenom på fler områden. I stället för den spridning av det privata ägandet som blev ett resultat av den borgerliga regeringens privatiseringar av statliga företag har privatiseringarna stoppats. Ett nytt fondsocialistiskt projekt har kommit till. Det statliga ägandet skall ökas genom att AP-fonderna får nya möjligheter att köpa upp aktier i det privata näringslivet. Sammantaget skadar regeringens politik på olika områden företagsamhet och tillväxt i vårt land.

Sverige måste få ett bättre näringsklimat som ger ökat utrymme för det privata näringslivet. Regelsystemen måste vara tillförlitliga, och regelförenklningar måste bli verkliga. Det räcker inte med prat. Regeringens avbrytande av den borgerliga regeringens avregleringsarbete har resulterat i två och ett halvt års förlorad tid på det här området.

Attityderna till företagare och entreprenörskap måste förbättras. Det måste skapas en tillit inför framtiden hos dem som överväger att bedriva företagsverksamhet. Det måste självklart löna sig att starta företag.

Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna har ett företagervänligt alternativ till regeringens tillväxt- och företagarfientliga politik. Vi kräver förändringar som stimulerar och stärker det privata näringslivet och där hänsyn tas till att det bara är enskilda individers kreativitet och initiativförmåga som kan skapa de efterlängtrade nya jobben. Vårt land behöver politiska partier och politiker som inser det privata näringslivets avgörande betydelse för tillväxt, arbete och välbefinnande – och som handlar därefter.

Anf. 76 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Arbetslösheten är vår tids största gissel. Den är jobbig både mänskligt och ekonomiskt. Arbetslösheten i kombination med Sveriges ansträngda ekonomi har inneburit stora problem. Det har varit svårt att både bromsa och gasa samtidigt. Saneringen av den svenska ekonomin har varit arbetsam för alla, men den har ändå varit nödvändig inte minst för att få ned räntorna.

Jag vill som i tidigare debatter understryka vikten av att villkoren för företagande, entreprenörskap och innovationer förbättras. Olika hinder för företagens expansion måste tas bort. En mycket viktig uppgift är att ge de små och medelstora företagen bättre förutsättningar att kunna födas, växa och utvecklas.

Karin Falkmer hade laddat med grov ammunition. Siktet var kanske lika grovt, för hon missade målet något. Jag vill säga att jag inte sitter i någons knä. Vad som hände just 1994 tar jag inget ansvar för. Det som därefter har skett är att vi har varit med och sanerat ekonomin för att få ned räntorna. Vi har också medverkat till att få fram ett antal åtgärder som faktiskt liknar dem som vi genomförde i den borgerliga regeringen, t.ex. återinförande av kvittningsrätten, en lindring av dubbelbeskattning av de små och medelstora företagen, reformering av arbetsrätten, småföretagarprogram med resurser till marknadsföring, produktutveckling, företagsutveckling och teknikspridning, Östersjöpaket med utvecklingsinsatser i hela Sverige, satsningar på en hållbar utveckling, olika utbildningssatsningar, kompetenshöjande åtgärder i företagen. Jag vill bara säga att t.ex. målområde 4 är en av företagarna uppskattad insats. Jag har träffat många företagare som tycker att det är en bra åtgärd som kommit via målområde 4.

Arbetsgivaravgiften har sänkts för de minsta företagen. Vi har avskaffat bilaccisen och tillsatt en förenklingsdelegation som skall se över krånget för småföretagen. Vi är överens om att det är för krångligt i dag – det har det varit länge. Det gäller att få bort så mycket krångel som möjligt. Det som har gjorts är ett steg i rätt riktning, men det krävs självfallet mer. I den proposition som presenterades i går tas ytterligare några steg, bl.a. en utökning av det som omfattas av sänkningen av arbetsgivaravgiften. Fåmansbolagsskatten lindras, enskilda näringsidkare får möjlighet att ta ut större del av inkomsten som kapitalinkomst, stoppreglerna i fåmansbolagslagstiftningen ses över, företag får dra av förlust vid rån, en lärlingsutbildning införs, en kraftig satsning på utbildning och kompetens införs, 50 miljoner avsätts till regional näringspolitik. Det är alltså ytterligare steg för att stimulera framför allt de små och medelstora företagen. I takt med att ekonomin förbättras och ger utrymme för det måste det självfallet till ytterligare skatte- och avgiftssänkningar, för skattetrycket är för högt.

Jag har med intresse följt den diskussion som LO och SAF har fört i Göteborg. Man har kommit med olika förslag för att stimulera småföretagsamheten. Det är intressant, och det är bra att diskussionen fortsätter. Vi måste vara öppna och vara beredda att pröva ett antal vägar. Det är viktigt att man gör allt för att skapa ett så gynnsamt klimat som möjligt.

En viktig del som inte finns med i vårpropositionen är den s.k. tjänstesektorn. Från Centerns sida tog vi redan förra våren i vårt program upp att det är viktigt att underlätta för tjänstesektorn, inte minst inom hushållssektorn. Därefter har det gjorts en utredning av LO-ekonomen Dan Andersson. Jag tycker att det där finns en rad intressanta förslag, men utredningen är ute på remiss. Efter remissomgången hoppas jag att man kommer fram till förslag om hur vi skall kunna stimulera fram nya arbetstillfällen inom tjänstesektorn. Vi måste vända på många olika stenar för att finna nya jobb. EU har uppmanat Europas länder att främja tjänster inriktade på hemmet. Inget arbete är dåligt eller onödigt, utan vi måste ta vara på alla tillfällen. Det finns många arbetstillfällen inom service, vård och omsorg.

Även kvinnors företagande behandlas i betänkandet. Det har under de senaste åren gjorts en rad viktiga insatser för att främja företagande bland kvinnor. Ett exempel är kvinnolånen, som infördes under den borgerliga regeringen. De har varit effektiva. Även de kvinnliga rådgivarna och kvinnliga resurscentra har varit viktiga instrument för att hjälpa de kvinnliga företagarna. I vårpropositionen aviserar ytterligare åtgärder, bl.a. informationsinsatser, för de kvinnliga och kooperativa företagarna. Det är bra.

I det här betänkandet behandlas vidare frågan om statliga företag. Det är en fråga som diskuterats väldigt mycket genom åren. Från Centern ser vi att statens viktigaste uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa betingelser för en långsiktig tillväxt. Därför är det riktigt att fortsätta med utförsäljning av statliga företag. Med en privatisering blir det en tydligare ägarroll och en ökad ägarspridning.

Herr talman! Näringsutskottet har också fått sig tilldelad en viktig bransch, nämligen turistbranschen. Här finns många nya jobb och möjligheter i hela Sverige. I ett antal kommuner är turistnäringen redan nu den

viktigaste näringen, men det finns oerhört mycket att göra på det här området. Naturen, kulturen, människorna är de främsta resurserna för att kunna utveckla turistnäringen.

Näringsutskottet besökte för en drygt vecka sedan Jämtland. Vi fick där se både små och stora företag i turistbranschen.

Vi såg också hur mycket turistnäringen betyder för den regionen. Men ett av problemen med turistnäringen är att den är säsongsbunden. Vi såg att Åres skidbackar är mycket bra belagda under vintermånaderna, men våren, sommaren och hösten står de relativt kostsamma anläggningarna stilla. De brukas i en liten omfattning. Det måste gå att förlänga säsongen och erbjuda andra aktiviteter under resten av året för att bruka de resurser som har satsats.

Vi såg även den småskaliga turismen där entreprenörskapet var mycket påtagligt. Det var småföretagaren med en mängd verksamheter, t.ex. jordbruk, skogsbruk, uthyrningsstugor, aktiviteter för fisketuristen, kanotfärder, aktiviteter för jägaren, ridskolor, uthyrning av häst och vagn. Mitt uppe i allt detta hade man startat ett tryckeri i en lada som hade blivit över på jordbruket.

Det är både roligt och inspirerande när man ser sådana entreprenörer och engagerade eldsjälar. Många av dem skulle klara av många av problemen också.

Den småskaliga landsbygdsturismen är lokal. Den bygger också på ett lokalt engagemang. De som äger och driver eller är sysselsatta inom näringen är bosatta eller har anknytning till orten. De flesta småföretag på landsbygden startar sin verksamhet i mycket liten skala. Många behöver tid att växa in i sin roll som företagare. Onödig byråkrati och bristfällig information om lagar och bestämmelser avskräcker många från att starta. Även här har förenklingsdelegationen en stor uppgift.

Det kan vara fråga om att utbildningsanordnaren ger en adekvat utbildning inom turistnäringen, anpassad till företagets behov. I Jämtland är det svårt att få rätt utbildning inom turistnäringen.

Kulturen är en viktig del för besöksnäringen. Jag kan berätta om ett exempel från mitt hemlän Värmland. Näringslivet har bidragit till en kraftig ökning av besökarna i Arvikaområdet. Detta bygger från början på Klässbols väveri, ett gammalt familjeföretag, som har behållit mönster och tillverknings sätt av olika linneprodukter. Det har blivit ett mycket attraktivt resmål. I samarbete med linneväveriet har ett antal konsthantverkare startat verksamheter i bygden. En gammal kvarn har gjorts om till kafé och servering. Den startade för några år sedan med ägaren som arbetade på halvtid. I dag finns det 10–12 anställda i företaget. Det visar vilken utveckling det finns möjlighet till. Till detta finns det även konsthantverkare och även Rackstadsmuseet. Där finns en genuin utställning av gammalt konsthantverk från området runt sjön Racken. Sammantaget har samverkan mellan kulturen, konsthantverkare och näringslivet medfört att hundratusentals människor varje år besöker hantverks- och kulturundan. Detta är ett exempel på kulturens dragningskraft och hur viktigt det är att kunna göra sådana saker.

Det finns många åtgärder som behöver vidtas för att öka möjligheterna för turismen. Turistdelegationen har startat en bra verksamhet och har föreslagit en rad åtgärder. Ytterligare marknadsföring är viktigt. Men det är också viktigt att ha många bra produkter inom turistnäringen att sälja

när turisterna kommer till orten. En nöjd turist är bästa reklamen för branschen.

Det är viktigt att ha en infrastruktur som gör det möjligt att på ett någorlunda bra sätt kunna åka även till de perifera delarna av vårt land. Biljettpriser på tåg och flyg får inte bli för dyra.

Ett viktigt hjälpmedel i marknadsföringen är att hela Sverige på lika villkor kan använda den nya IT-tekniken. Den ger möjligheter till marknadsföring och att sälja turistprodukter på ett mycket bra sätt.

Likadant är det positivt med den forskning kring turism som har påbörjats. Vad är det som gör att turisten åker till en viss plats? Hur kan resandemönstret påverkas? Vilka ekonomiska incitament kan vara nödvändiga? Vi har liten kunskap om dessa frågor. Därför är det bra att det har påbörjats forskning kring besöksnäringen. Jag yrkar bifall till reservation 5.

Fru talman! Det har tagits steg för att underlätta för framför allt de små och medelstora företagen. Arbetet måste fortsätta. Det måste till ytterligare förbättringar. Det måste tas ytterligare steg mot att Sverige återigen skall bli en nation med ett mycket gott företagarklimat som samtidigt leder till bra välfärd.

Anf. 77 KARIN FALKMER (m) replik:

Fru talman! Vare sig Kjell Ericsson tycker om det eller ej, har Centern visst krupit upp och satt sig i Socialdemokraternas knä. Nu är jag inte säker på att Kjell Ericsson trivs lika väl i detta knä som Per-Ola Eriksson, vilket framgick av gårdagens debatt. Men likafullt har ni deltagit i en sanering. Frågan är hur denna sanering har gått till och vilka effekter den har.

Kjell Ericsson säger bromsa och gasa på en gång. Visst har ni gasat i fråga om att plåga småföretagen. Ni har bromsat i fråga om tillväxt och nya jobb. Ni har använt fel metod.

Kjell Ericsson känner sig nöjd med de små förbättringarna i vårpropositionen. Men recensionerna från berörda företagare är entydigt negativa. De är besvikna. Varför har Centern gått med på en förlängning av sjukperioden, Kjell Ericsson? Om ni nu kan påverka, varför har ni inte sett till att det beslut som plågar de mindre företagen har tagits tillbaka?

Anf. 78 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Det är totalt fel att Centern skulle sitta i knäet på någon. Det är ett felaktigt synsätt.

När Sverige våren 1995 råkade i stora problem med ekonomin, med en kraftigt sjunkande kronkurs och med en kraftigt stigande ränta, sade vi att vi var villiga att ta ansvar för att rätta till ekonomin i Sverige och för att klara krisen. Det har vi gjort också. Detta har vi inte gjort i någons knä. Vi har gjort allt för att få ned räntorna, och det har också skett. Nu är finanserna i balans.

I det stora saneringspaketet på 126 miljarder finns det självfallet ingredienser som inte alla gånger är de mest smakfulla. Det har varit ett tagande och givande för att komma fram till en lösning. Jag säger inte att alla delar är bra. Man behöver nog se en fortsättning också. I vårpropositionen finns det ett förslag om högkostnadsskydd i fråga om sjuklöneperi-

oden. Försäkringsfrågorna utreds vidare. Vi måste gå vidare med denna fråga och få en bra lösning på den. Jag *vet* att detta är ett problem för företagen. Jag har sagt till många företagare att vi måste hitta en lösning.

Vi har återinfört kvittningsrätten, lindrat dubbelbeskattningen, reformerat arbetsrätten och småföretagarprogrammet. Vi tar bort, förenklar och förbättrar i fråga om fåmansbolagen. Är det något som är negativt mot företagsamheten? Jag har fått krav på att verka för dessa saker hela tiden, och det har jag gjort. Jag förstår inte att det som har gjorts skulle vara negativt.

Man kan sedan diskutera om stegen har varit tillräckligt många och långa. Är det bättre att stå helt stilla och inte göra något? Jag tycker att det är bättre att ta några steg än inga steg alls.

Anf. 79 KARIN FALKMER (m) replik:

Fru talman! Den strategi som den borgerliga regeringen hade gick ut på att få fart på tillväxt och företagande. Den strategin fick effekt. Det fanns ju en optimism bland företagen år 1994. Det skapades tusen nya jobb varje vecka. Den strategin övergavs i och med regeringsskiftet. Alla de saker Kjell Ericsson räknade upp som positiva nu, är sådant som den borgerliga regeringen hade åstadkommit men som Socialdemokraterna ändrade på. Kjell Ericsson är så lycklig över återställarna av återställaren.

Titta på vad företagarna skriver och säger i bedömningen av den nuvarande politiken. De är ju besvikna. Av 16 miljarder i vårpropositionen är det en ynka miljard som de mindre företagen kan tillgodogöra sig med hjälp av lättnader. Det finns en oförståelse för vilka faktorer som påverkar viljan att bli företagare och att kunna anställa. Det genomsyrar även den politik Kjell Ericsson står bakom.

Anf. 80 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill än en gång säga att jag inte har någon som helst delaktighet i det som hände hösten 1994.

De olika insatser som den borgerliga regeringen gjorde var bra. Nu återinför man en del av dessa så långt det går, och jag förstår inte kritiken mot det. Man försöker göra som den borgerliga regeringen gjorde och så får man kritik för det. Jag förstår inte riktigt den inställningen. Det är väl bättre att man gör någonting än att man inte gör någonting alls utan står stilla och inte rör sig över huvud taget? Här går vi i rätt riktning mot ett bättre företagarklimat – det måste väl vara bättre än att ingenting göra? Jag förstår inte kritiken därvidlag.

Det finns alltså saker man gjort som är bra och som man bör gå vidare med. Och som jag sade i min inledning är inte den sista åtgärden vidtagen i och med det här. Ytterligare utveckling måste fortgå på det här området, inte minst när det gäller skatter och avgifter. Så fort som ekonomin medger måste man gå vidare. Man är inte färdig, utan utvecklingen måste gå vidare för att vi skall kunna få ett så bra företagarklimat som möjligt.

Anf. 81 Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Jag har vid flera tillfällen tidigare pekat på den skillnad som finns emellan å ena sidan det regeringen skriver och säger om villkoren för företagande, å andra sidan de åtgärder som man faktiskt vidtar, de

beslut som regeringen fattar. Den skillnaden mellan ord och handling tycks bara bli större, och den blir väldigt tydlig i det dokument som vi diskuterar i dag.

Så här skriver t.ex. den socialdemokratiska utskottsmajoriteten i betänkandet: Det är viktigt ”att villkoren för företagande, entreprenörskap och innovationer förbättras. Olika hinder för småföretagens expansion måste undanröjas. En angelägen uppgift för näringspolitiken är att främja utvecklingen för de små och medelstora företagens förmåga att övergå till mer flexibla arbetsorganisationer”.

Jag har kanske inte med det att göra, Reynoldh Furustrand, men är det inte dags att låta dem som skall verkställa de här fina sakerna läsa vad ni skriver? Det verkar inte som om de har en aning om vad utskottets socialdemokrater tycker. Det är svårt att tro att t.ex. arbetsmarknadsministern eller skatteministern känner till det.

Den socialdemokratiska skattepolitiken – som bl.a. innebär dubbelbeskattning på investeringar samtidigt som investeringsnivån är på tok för låg – är ju raka motsatsen till ert tal om att hinder för expansion måste undanröjas. Ni läser in kapitalet i gamla företag i stället för att låta det bli till riskpengar i nya och växande företag.

Lika ologiskt blir det när man kommer in på arbetsrätten och de regelsystem i övrigt som påverkar företagen. Också på detta område är den socialdemokratiska politiken något helt annat än de vackra orden om att främja företagets förmåga att övergå till mer flexibla organisationer. Det regeringen åstadkommer är den direkta motsatsen! Jag förstår om Reynoldh Furustrand helst diskuterar med utgångspunkt från socialdemokraternas texter i utskottet och gärna förtränger de beslut som statsråden fattar borta i Rosenbad.

Den socialdemokratiska modellen för arbetsfördelning med några som skriver programförklaringar och helt andra som fattar besluten, är inte bara förödande på grund av resultatet, nära 15 % som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Den påverkar naturligtvis också människors – i det här fallet företagarnas – förtroende för politiken.

Men, fru talman, det finns ett inslag i debatten om företagande och jobb som är ännu allvarligare. Det är den uppgivenhet som präglar de socialdemokratiska och centerpartistiska förslagen. De går ut på att antalet jobb skulle vara begränsat. Den som i dag inte har något jobb kan inte få det med mindre än att någon annan delar med sig av sitt eller slutar helt och hållet och förtidspensioneras.

Med det här defensiva synsättet blir det naturligtvis svårt att se möjligheterna. Om man inte tror att konsumenterna i en framtid kommer att efterfråga nya, kanske i dag helt okända produkter eller att entreprenörer, om de ges bättre villkor, kan skapa nya Ericsson och nya Hennes & Mauritz, så är det lätt att man fastnar i defensiv zon, för att tala ishockeyspråk. Man förmår inte byta till en taktik som leder framåt.

Om man tror att arbetslösheten beror på att det saknas uppgifter som behöver utföras är det naturligtvis följdriktigt att man i första hand siktar in sig på en reglerad arbetstidsförkortning och förtidspensionering. Men det är ju inte så det ser ut! Behoven finns ju, både här hemma och ute i världen. Det finns ett behov av tjänster i vård och omsorg, behov av produkter som kan föra utvecklingen framåt, behov av välutbildade männi-

skor som kan ta fram de produkterna och av entreprenörer som kan tillverka dem.

Behoven kommer att kvarstå. På en del områden är konsumenternas krav och önskemål någorlunda förutsägbara, även i ett längre perspektiv. Det gäller t.ex. vård och omsorg. När det gäller utvecklingen i övrigt kan vi möjligen gissa vilken produkt som blir 2050-talets mobiltelefon eller hur detaljhandeln kommer att vara organiserad. Men mer än just en gissning blir det inte. Men ett vet vi – arbetsuppgifterna i samhället kommer inte att ta slut.

Folkpartiets näringspolitik har inte mycket gemensamt med den upp-
givna och defensiva hållning som präglar regeringens handlande, eller snarare brist på handlande. Våra förslag går ut på att skapa förutsättningar för nya jobb i den privata sektorn, och därmed – det är viktigt – resurser till nya jobb också inom vård och omsorg. Det är något som inte varaktigt går att åstadkomma på annat sätt än genom bra villkor för företagande.

Också i mitt parti talar vi ofta om möjligheten för människor att påverka sin egen arbetstid, såväl arbetstidens längd som när man skall jobba. Men kortare arbetstid, arbetsdelning och förtidspensionering får aldrig bli en centralt styrd strategi mot arbetslösheten. Det är där vi skiljer oss åt.

Det gör vi uppenbarligen också när det gäller synen på den enskilda företagaren, alltså han eller hon som är den viktigaste resursen i kampen mot arbetslösheten – eller åtminstone skulle kunna vara det i ett bättre företagsklimat.

Det visar sig tyvärr gång på gång att socialdemokraterna inte förmår ta till vara den kraft som finns i det enskilda företagandet, nu senast i det regeringsförslag som presenterades i går. Trots att socialdemokraterna säkert har en uppriktig ambition att komma till rätta med massarbetslösheten och trots att det finns en rad åtgärder som skulle få fler företag att växa och nyanställa, uteblir de konkreta förslagen som skall åstadkomma en sådan utveckling.

Trots att det finns förslag som skulle göra att fler människor ville och vågade starta en egen verksamhet, väljer regeringen i stället att koncentrera sig på arbetsmarknadspolitiska insatser. Det är svårt att värja sig mot tanken att det i första hand handlar om att hyfsa till statistiken.

I reservationen från Folkpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna presenterar vi ett alternativ till regeringens näringspolitik. Det är ett alternativ som går ut på att riksdagens och regeringens uppgift är att skapa bra generella villkor för näringslivet och att ange ramar och regelsystem i stället för att ha ett omfattande statligt ägande.

Det är ett alternativ där vi sänker skatter på företagande för att få nya jobb, fler som betalar skatt och därmed nya resurser till bl.a. vård och omsorg. Där ingår kraftigt sänkta arbetsgivaravgifter och avskaffad dubbelbeskattning för alla företag. De nya moms- och betalningsreglerna har naturligtvis också slopats i vårt alternativ. Arbetsrätten moderniseras. Det är ytterligare en fråga där socialdemokraterna har misslyckats. Vi visar hur avregleringen kan påskyndas.

Det finns alltså ett klart alternativ till den av Centerpartiet stödda regeringspolitiken på det här området. Problemet är att betänkandet inte ger en korrekt bild av hur socialdemokraterna hanterar näringslivsfrågorna.

Det beror alltså på att man säger och skriver på ett sätt men i praktiken handlar på ett helt annat.

Fru talman! Ett av de absolut viktigaste uppdragen vi i dag har som förtroendevalda är att komma till rätta med den massarbetslöshet som innebär ett stort misslyckande för samhället. Folkpartiet har lagt fram mängder med förslag som syftar till att förbättra näringslivsklimatet i Sverige. Vi har redovisat några, men för att skapa bättre villkor för företagande krävs förändringar som spänner över nästan hela det politiska fältet. Det behövs ett nytt synsätt. Det behövs en annan majoritet som utformar politiken.

Anf. 82 LENNART BEIJER (v):

Fru talman! Partiernas ståndpunkter har såvitt jag förstår inte förändrats under den korta tid som gått sedan vi senast diskuterade näringspolitik. Det som kommit fram är ungefär samma saker som vi har sagt tidigare.

För Vänsterpartiets del har det hela tiden varit fråga om att vi måste ha en långsiktig näringspolitik. Det är en politik som vi vet att knappast någon annan än staten kan ta ansvar för. Jag tänker på finansiering, upphandling osv.

Men självfallet måste andra åtgärder till för att vi skall få ned arbetslösheten. Ökad köpkraft och ökad efterfrågan på hemmamarknaden är naturligtvis avgörande för om nya småföretag över huvud taget skall någon anledning, eller våga, komma i gång. Realräntan måste naturligtvis ned ytterligare, och inflationen måste hållas i schack. Det är saker som vi kan vara överens om vid vissa tillfällen.

En annan viktig sak för att verkligen få en fungerande ekonomi och arbetsmarknad är att trygghetssystemen för majoriteten av löntagarna fungerar, och att man inte urholkar dem för mycket. Arbetsrätten skall vara till löntagarnas fördel. Det är också en viktig del för att man skall få en fungerande arbetsmarknad.

När vi i Vänsterpartiet säger det kan man läsa i motioner från moderater, folkpartister och kristdemokrater att man egentligen inte behöver någon näringspolitik, och att staten i alla fall inte skall pyssla med sådant. De menar att vi skall sänka skatter och löner, och att vi kanske framför allt måste försäkra arbetsrätten ordentligt så att företagen får göra precis hur de vill utan att löntagarna lägger sig i. Jag tycker att partierna borde gå ut mycket tydligare med detta, och tala om för folk att det är så man vill lösa problemen.

Efter Karin Falkmers inledning undrar man litet grand om hon har varit med under de senaste fem åren. Med denna höga svansföring om hur problemen kan lösas undrar man: Känner inte Karin Falkmer till den makalösa statsskuld som faktiskt finns kvar? Den tjasas det ju om från den här talarstolen gång efter annan. Känner hon inte till de vettlösa budgetunderskott som fanns ända fram till detta år, och som vi börjar få någon sorts ordning på? Jag tycker att de som känner litet ansvar för den politik som har förts under de senaste åren inte borde vara så väldigt kategoriska i olika sammanhang.

Det svenska företagsklimatet känner vi till. Det är inte bara fråga om utredningar från regeringssidan eller från löntagarsidan, utan det finns

OECD-utredningar som visar att det svenska företagsklimatet är mycket bra. Företagsklimatet är bra, men efterfrågan är för svag.

I vårbudgeten kunde vi mycket tydligt läsa hur bolagsskatterna ser ut i Europa. I det avseendet har vi knappast någonting att skämmas för här uppe i Sverige. Det finns länder med mycket högre bolagsskatter som klarar sig bättre i många sammanhang – det vet vi om. Åtminstone en del av oss har t.o.m. besökt en av de dynamiska regionerna i Europa, nämligen Emilien, dvs. Emilia-Romagna. Den tyska regionen Baden-Württemberg är ett annat exempel, där man utan att behöva sänka skatter och löner, försämra arbetsrätten eller ytterligare gynna företagsamheten med låga bolagsskatter lyckas hålla uppe en sysselsättning. Man söker arbetskraft, och nya företag växer hela tiden upp. Detta vore väl en intressant situation för både folkpartister och kristdemokrater – jag vet inte om jag kräver det från moderaterna – att analysera. Det finns alltså andra sätt att klara en arbetsmarknad och en samhällsekonomi.

Fru talman! I betänkandet tas också träskiveindustrins problem upp. Situationen kan kännetecknas med att board- och spånskiveindustrin i början av 70-talet kunde få sin råvara gratis, om man bara hämtade den. Det var alltså fraktkostnaderna som bestämde priset. Sedan dess har det hela tiden varit en skruv uppåt för priserna på industrispån. Industrispån är i det här fallet sågspån och kutterspån. Det är alldeles självklart att i en situation där kol och olja har beskattats ökar intresset för detta industrispån hos värmeverk och hos dem som gör briketter. Nu måste någonting göras för att klara av en situation där sågverken eventuellt skulle gå ned på litet lägre nivåer. Över huvud taget måste man naturligtvis se till att industrin kan få det spån den behöver för att klara sin produktion. I betänkandet står det att man skall försöka hitta någon frivillig överenskommelse. Det är jag med på. Men om detta inte lyckas måste man naturligtvis på något sätt lägga en skatt på industrispån för att få värmeverk och andra att gå över till annan bioenergi.

Fru talman! Det är nästan litet komiskt att det finns en reservation från Moderaterna och Folkpartiet där de säger att detta bara är undanmanövrar från majoriteten därför att en kärnkraftsavveckling skall påbörjas. Det är väl i alla fall en överloppsgärning att skriva reservationer om någonting som ännu inte har skett! Detta är ett problem som finns i dag. Vi vet om att bioenergin blir intressantare och intressantare, men vi måste vara överens om att industrin skall kunna ha kvar det vanliga industrispånet för sin hantering. Jag tycker alltså att Moderaterna – precis som i den förra debatten som jag lyssnade på – gör ett väldigt stort nummer och en väldigt överdrift av den energiomställning som nu kommer att starta.

Till min stora besvikelse konstaterar jag också att regeringen trots näringsutskottets och Näringsdepartementets aktiva arbete inte lägger fram något förslag om stöd till den svenska varvsindustrin. I utskottets handläggning har vi klart konstaterat att vi naturligtvis vill ha bort alla subventioner från varvsindustrin över hela världen. Detta var måhända på gång, och är väl fortfarande på gång. Men alla intressenter har fortfarande inte skrivit under avtalet. Därmed fortsätter subventioneringen av varven ute i Europa och i övriga världen.

Med anledning av detta har regeringen utrett och analyserat situationen. Utredaren som har gjort detta säger att de svenska varven naturligtvis måste ha samma konkurrensvillkor som varven i övriga världen. Han

föreslår därmed att vi skall införa ett stöd som är likvärdigt med det som finns i övriga EU. Detta har utskottet tyckt varit riktigt, och förutsatt att ett sådant förslag skall komma från regeringen. Det är nämligen fråga om att verkligen skapa nya, riktiga jobb. Det är fråga om att se till att den svenska varvsindustrin klarar sig i framtiden. Vi vet om att teknikutvecklingen är snabb också i den här branschen. För ca 60–80 miljoner skulle man kunna klara ut den här biten, och åtminstone bli konkurrenskraftiga med övriga EU. Självfallet skulle stödet försvinna så fort som alla stater kan komma överens om att subventionerna skall bort.

Reynoldh Furustrand, som jag antar tycker likadant som jag i den här frågan, måste ändå förklara vad som har hänt. Det är inte acceptabelt att vi samtidigt som vi diskuterar sysselsättning och arbetslöshet och försöker hitta nya jobb inte tar vara på de chanser som är så uppenbara. Vi har fortfarande kunskap om att bygga båtar i det här landet. Här får Sverige chansen att åter kunna få varv som utvecklas i stället för att ständigt gå tillbaka.

I kommande motioner kommer Vänsterpartiet att föreslå ett införande av ett varvsstöd i avvaktan på att övriga OECD kommer överens om borttagandet av dessa subventioner.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 83 EVA GOËS (mp):

Fru talman! På en begränsad planet kan man inte ha en tillväxt som är obegränsad. Jordens begränsade resurser sätter också gränser för näringslivets expansionsmöjligheter. Den enda verkliga produktion som sker är den som pågår i växternas fotosyntes. Den enda, ur mänskligt perspektiv, eviga energikällan är solen.

Fru talman! I dag har här i kammaren diskuterats jordbruksutskottets betänkande *På väg mot ett ekologiskt hållbart samhälle*. Låt oss inte stanna där utan fortsätta att tala i dessa termer nu när vi skall tala om näringslivet. Miljöpartiet de gröna kallar också följdriktigt sin motion för *Ett ekologiskt hållbart näringsliv*.

Vi vet att de biologiska processerna ingår i naturliga kretslopp som bygger på principen uppbyggnad–nedbrytning–ny uppbyggnad. De drivs av solens energi och är effektiva och produktiva i ordets egentliga mening. Den industriella produktionen däremot bedrivs ofta genom att man går raka vägen från gruvan, via konsumenten, till avfallshögen. Målsättningen måste nu vara att omvandla industriprocesserna och varuflödet till industriella kretslopp. Detta kräver stora men nödvändiga förändringar.

Hushållningen med naturresurser måste förbättras. Varor och material måste ingå i återanvändnings- och återvinningsystem med minimala svinn. Produkterna måste vara lätta att demontera, och produktionsprocesserna måste fungera som slutna system, vilket medför att mängden föroreningar, molekylsopor, minskas till nära noll. Det är också det som är innehållet i begreppet hållbar utveckling.

Grundprincipen för det hållbara samhället är att det som är hållbart långsiktigt också blir lönsamt kortsiktigt. I dag är det ofta tvärtom. Näringslivet stimuleras därmed till att producera icke ekologiskt anpassade varor på ett icke-hållbart sätt. För att komma till rätta med det krävs en grundläggande grön skatteväxling, dvs. sänkta skatter och avgifter på arbete och höjda skatter på energi, råvaror och utsläpp.

Vi upplever att nästan samtliga partier tagit denna lösning till sina hjärtan, varför vi börjar se en ljusning i tunneln vad beträffar både arbetslösheten och näringslivets utveckling för ett ekologiskt hållbart samhälle. Den omställning av samhället som behövs skapar tiotusentals jobb, kanske hundratusentals jobb. Men mest ger ändå arbetstidsförkortningen. Vi har räknat med att den kan ge 200 000 jobb bara genom att arbetstiden sänks med fem timmar i veckan.

Fru talman! Vi får inte glömma att människan ingår i detta kretslopp. Ett socialt hållbart näringsliv är därför det inslag i väven som kan möjliggöra det ekologiskt hållbara näringslivet. Vi i Miljöpartiet anser att näringslivet även skall vara socialt hållbart. Näringslivet är en naturlig del av samhällets sociala struktur. Små företag, självstyrande företag och kooperativa företag är ofta en del i ett socialt sammanhang där delaktighet och ansvarstagande omfattar något vidare än enbart vinstmaximering. Därför är det viktigt att stimulera dessa typer av företag.

En viktig dimension i näringslivspolitikerna är att människor – samhället är ju ändå till för människor – känner att de kan påverka, vara delaktiga och ha överblick. Alla dessa förutsättningar för ett samhällsengagemang motverkas när näringslivet globaliseras, ägandet flyttar långt bort från dem som berörs av verksamheten och strukturerna blir otydliga och anonyma.

Självförtroende är ett grundbegrepp för den gröna internationella rörelsen. Självförtroende innebär ett stort mått av oberoende från maktcentrum. I dag ser vi en utveckling som leder bort från självförtroende, ansvarstagande och delaktighet. Vi har alltmer fått ett näringsliv som inte är socialt hållbart. Men det finns ljusglimtar.

I Norrland diskuteras just nu en regional småföretagarbör, Mittbörsen eller Mittorget. Förslaget går ut på att etablera en eller möjligen två småföretagarbörser i Norrland. Det är ett sätt att finna en infrastruktur för det regionala ägandet och kunna agera på en lokal handelsplats. Både för placerare och småföretag blir det en kick att arbeta nära människorna. Alla känner sig delaktiga och kan vara med och påverka. Man satsar och riskerar hellre pengar på den lilla företagaren på orten än i ett företag på andra sidan jordklotet. Många vill hellre placera sina pengar i regionen som en garanti så att regionen utvecklas i stället för att utarmas. Det kallar jag en långsiktig utveckling – ett ekologiskt hållbart näringsliv – eftersom produktion och konsumtion kommer närmare varandra och transporterna minimeras.

I det förslag som jag har fått i min hand tas också regionala branschorienterade investmentbolag upp. Man föreslår helt logiskt att som pilotprojekt skulle man kunna starta Miljöinvest Mitt AB med inriktning på industriell miljöteknik samt Energiinvest Mitt AB med inriktning på den nya generationens miljövänliga energiprodukter. Som ni hör kommer detta från mitt eget län, Västernorrland, som ligger i Mittsverige och Mittnorden.

När vi var uppe i Åre fick vi också höra om Nordens gröna bälte, som går från Trondheim i Norge och ända över till Finland. Detta är bara en del i det hela.

Det finns mycket mer att hämta i det här dokumentet, som är ett förslag från näringslivet i Norrland. Där vill man satsa på kreativitet och innovationer som gynnar det småskaliga och ökar riskkapitalet för dem.

Vi i Miljöpartiet vill underlätta för småföretagare att starta eget. Enligt uppgift från patentbyråerna är det huvudsakligen de små företagen och de enskilda uppfinnarna som står för de omvälvande förnyelserna, medan storföretagen svarar för vidareutveckling av redan gjorda genombrott. Här behövs förändringar i regelsystemet så att de små och kreativa inte motarbetas. Regelsystemet måste förenklas. Man kan kanske också undanta dem från momsinsbetalning under det första året när ett nytt företag startas. Man måste alltså hitta andra lösningar.

Något helt nytt som vi föreslår är starta-vårat-bidrag för dem som ingår i kooperativ. När en grupp formas för att starta ett gemensamt ägt företag kan ju någon i gruppen ha rätt till starta-eget-bidrag, medan andra i gruppen har arbete och därmed ingen rätt till sådant stöd. Konsekvensen kan bli att gruppen får en sämre kompetensmässig sammansättning. Det skulle undvikas om samtliga medlemmar fick rätt till stöd. Det skulle framför allt leda till fler etableringar. Miljöpartiet föreslår att regelsystemet ändras så att arbetsförmedlingen kan bevilja starta-vårat-bidrag vid kooperativa etableringar. Detta för osökt över till en modell som provats med framgång i Norge men som ursprungligen kommer från Bangladesh.

Fru talman! Jag vill gå in på ämnet nätverkskredit. Kortfattat kan nätverkskredit beskrivas på följande sätt. Den är uppbyggd på att fem arbetslösa kvinnor – det är riktat till kvinnor – får 200 000 kr tillsammans från staten. Gruppen prioriterar och stöttar varandras projekt fysiskt, psykiskt och socialt, och medlemmarna kan låna 50 000 kr var som återbetalas på tre år. Inte mer än 80 % kan lånas ur potten. Gruppen står solidariskt ansvarig för lånet. Varje månad sparar gruppmedlemmar 150 kr var för att kunna använda dem till kurskostnader, inköp av nyttoföremål etc. Gruppen präglas av solidaritet och samarbete. Gruppen löser de problem som uppstår. Man möts ofta, och man samlas kring minst ett projekt åt gången. Det kan vara högst två, man vill inte ha fler.

Nätverkskredit lär genom aktivt deltagande i egna och andras etableringskontakter hur man skall bygga upp en näringsverksamhet. Som ni hör är detta mer hjälp till självhjälp. Det är inga stora belopp. Men det är just dessa som har kommit på sidan om och som man inte räknar med när det skall ges lokaliseringsstöd t.ex. Detta är en mikrokreditverksamhet. Den passar lika bra i i-land som u-land. Den här verksamheten har spridit sig som ringar på vattnet. I april månad i fjol var man uppe i 25 projekt. I dag är man uppe i ett femtiotal.

Senast i går talade jag med en kvinna i Akershus, i det fylke där Oslo ligger. Det är alltså så nära huvudstaden, men det finns ändå ett behov av detta. Hon berättade att samma dag hade tre förfrågningar om att starta nätverkskredit kommit till henne.

Det senaste i detta handlar om invandrare och det flerkulturella Norge. Jag har fått ett telefax på 50 sidor om vad som händer på det här området. I betänkandet talar vi ju om att det är viktigt att satsa på invandrare och kvinnor. I Stortinget i Norge tar man upp att man skall satsa just på invandrare, och speciellt på kvinnor. Man börjar med att lära upp ledare på asylplatserna där de bor. Man lär upp cirka tolv ledare. Kring varje ingår sedan fyra personer, men det får inte vara släktingar. Så går detta i fyra faser tills de står på egna ben. När de väl står på egna ben kan

de gå ur nätverket, och då kan nya komma in. Och detta bestämmer man helt och hållet själv. Jag tycker att det är en suverän modell.

Man har också vänt sig till samer och till invandrare i Norge. På Nordkalotten finns det t.ex. finländare och samer. Man har fått mycket goda resultat, och man jobbar utifrån både sociala och kulturella skillnader.

Vi skall åka till Norge på måndag. Jag hoppas att vi får träffa de människor som jobbar på ett annat sätt regionalt, inte bara oljeföreträdare och de som kör med gas. I det här fallet handlar det nog om att gasa i en annan skala. Jag ser det som mycket framgångsrikt.

Gro Harlem Brundtland har skrivit i ett förord till en bok att det här är någonting som hon verkligen tror på. Det är en bankverksamhet i nätverksform. Bara under den tid som hon har varit med – fyra-fem år – har 200 kvinnor startat bra verksamheter. Det här läggs inte ned, utan det sprider sig hela tiden.

I Sverige har vi en bit kvar innan vi kan starta en sådan här kvinno-bank. Där alla nätverkskrediter går ihop har man i Norge startat kvinno-bankens Norgenätverk. Det roliga är att det startade i lilla Lofoten i glesbygden. Jag menar att det verkligen finns möjlighet här i Sverige att ta efter. Jag vet att det har varit uppe i de nordiska länderna, i Finland, Sverige och Norge. Men det har inte slagit igenom.

Det finns ett projekt i Sverige. Det finns i Dalarna, och det ger mig hopp för framtiden.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 4.

Anf. 84 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Näringspolitiken handlar ju om väldigt mycket mer än det som näringsutskottet har att hantera i det dagliga riksdagsarbetet. Det handlar mycket om frågor som hanteras i arbetsmarknadsutskottet, utbildningsutskottet, skatteutskottet och finanspolitiken.

All den här politiken sammantaget bildar vad vi brukar kalla för ett näringspolitiskt klimat. Det är det klimatet vi diskuterar i dag. Vi diskuterar hur det skall förbättras och hur man kan förändra det för att underlätta för företag och företagande. Därför kanske en del av inläggen också berör andra områden än de som ligger inom näringsutskottets hank och stör. Men det tror jag är oss förlåtet en dag som denna.

Det handlar om att åstadkomma ett riktigt klimat som gör att vi får fram nya företag, att vi får fram växande företag bland dem som redan finns. På det sättet genereras nya resurser som behövs för att klara av angelägna områden som vård, omsorg, skola och självklart också för att klara av våra löner så att vi som privatpersoner kan leva ett dragligt liv.

Den förfärande höga arbetslösheten som vi har att brottas med i vårt land är på något sätt betyget för hur vi har lyckats. Man får säga att vi under ganska många år tyvärr har misslyckats med att föra en ekonomisk politik, en näringspolitik, som gör att vi klarar av att erbjuda alla de människor som vill arbeta ett riktigt arbete.

Men den rådande arbetslöshetskrisen är egentligen inte ödesbestämd. Antalet arbetstillfällen som vi har är inte en gång för alla givet. Det finns inte någon naturlag som talar om vad antalet skall vara. Det finns alla möjligheter att genom en riktig politik se till att antalet arbetstillfällen

ökar. Jag tror att den här debatten vinner på att vi alla ställer oss frågan: Vad är det egentligen som skapar nya jobb?

När jag går tillbaka kommer jag för min del fram till att nya riktiga jobb uppstår när enskilda människor finner det vara mödan värt att starta en liten verksamhet eller att utveckla den verksamhet man har.

I så fall, om man instämmer i den uppfattningen, handlar politiken om att göra trösklarna så låga som möjligt, så att det blir så enkelt som möjligt för den enskilde att starta och driva en verksamhet och för det befintliga företaget att växa.

Min uppfattning är att den socialdemokratiska regeringen förefaller vara paralyserad när det gäller arbetslösheten. Man klarar inte av att hantera situationen. Det man nu hamnar i är nya möjligheter för människor att lämna arbetslivet. Det tycker jag är en väldigt defensiv politik.

Det berättas att det i slutet av 1800-talet kom ett brev till den amerikanska presidenten från den dåvarande chefen för patentverket. Där stod det: Bäste herr president! Det är nu tid att lägga ned patentverket. Allt som kan uppfinnas är nu uppfunnet.

Historien har naturligtvis visat att det är fel. För varje dag som går utförs det mer och mer arbete i världen. För politiken handlar det om att organisera samhället på ett sådant sätt att det blir så lätt som möjligt att starta och driva företag.

Christer Eirefelt var tidigare inne på skillnaden mellan retorik och faktisk politik när det gäller den socialdemokratiska regeringen. Det förefaller som om man i Regeringskansliet har en avdelning som utformar de flotta anförandena och producerar floskler och en annan avdelning som utformar politiken.

Jag tror att man skulle vinna på att försöka integrera de här verksamheterna så att man talar om en och samma sak, så att det finns ett samband mellan de retoriska poängen, de högstämda parollerna och den politik man verkligen för.

Nya företag skapas bara när enskilda människor finner det vara mödan värt att starta eller utveckla ett företag. Politiken måste inriktas på att sänka trösklarna som hindrar oss som enskilda människor att förverkliga idéer och uppslag. Den här insikten, menar jag, måste slå rot också i regeringen.

Om man inte går tillbaka till grundfråga om vad det egentligen är som skapar nya arbetstillfällen riskerar man att hamna snett när det gäller politiska åtgärder. Exempel på det är det nu aktuella förslaget om förtidspensioneringar, Kalmarmodeller och diskussioner om arbetsdelning. Det finns en risk för att man satsar både pengar och resurser på att få bort så många människor som möjligt ur statistiken, i stället för att satsa på att få fram nya verkliga arbetstillfällen.

En sådan statistikpolitik tror jag är fel. Den är felaktig eftersom den gör att vi använder våra resurser på ett felaktigt sätt. I ett längre perspektiv klarar vi inte av att få intäkter till sådana angelägna verksamheter som vård, omsorg och skola, som vi ju alla vill slå vakt om.

Sedan 1970 har ekonomin i Sverige utvecklats sämre än i andra industriländer. Om tillväxten hade varit densamma i Sverige som genomsnittet i Västeuropa hade varje svensk under åren 1970–95 haft en sammanlagt högre levnadsstandard på 250 000 kr. För en liten familj med två barn handlar det om 1 miljon kronor. Inkomsten för varje svensk, späd-

barn som hundraåring, hade 1994 varit i genomsnitt 3 000 kr högre per månad, om vi hade haft samma tillväxt som andra industriländer har haft sedan 1970.

Det säger en del om vikten av att vi förmår driva en riktig politik. Även om vi som har arbete tycker att vi lever på en hygglig nivå är det långsiktigt omöjligt att fortsätta att halka efter på det här sättet.

Hur skall då en bättre politik se ut? För mig som kristdemokrat handlar det om några punkter som jag vill ta upp.

Det handlar om stabila spelregler. Det har vi diskuterat många gånger. Det är klart att varje politiskt parti har sina svar på hur spelreglerna skall se ut, och just de skall vara stabila. Här ligger det naturligtvis en motsättning i det politiska systemet som motverkar just stabila spelregler.

Jag tror att det är oerhört angeläget att det inte blir tvära kast och snabba förändringar som försvårar. Den som är småföretagare har tillräckligt stora problem med att manövrera sig på marknaden och med att klara av de förändringar som sker på marknaden. Man skall inte dessutom hela tiden behöva hålla ett öga på det politiska systemet och på vad politikerna kan hitta på.

Det handlar om att gynna sparande och skapa skatteregler som inte missgynnar investeringar i företag i förhållande till riskfritt sparande. Det handlar mycket om tillit och förtroende i ett samhälle när det gäller möjligheterna att starta företag.

Lennart Beijer var i sitt inlägg inne på de förhållanden som råder i norra Italien. Hurdant är det klimat som gör att många småföretag växer fram där? Jag tror att det en hel del handlar om tilliten och förtroendet i de små sammanhangen liksom – det fick vi också lära oss, Lennart Beijer – om kapitalbildningen. Man har mycket pengar sparade, antingen i familjen eller tillsammans i släkten. Det har varit ganska lätt att få människor att ställa upp för varandra när de startar i liten skala, utan att göra sig beroende av banker och dra på sig stora räntedragande skulder.

Jag tror att det finns också övriga viktiga områden när det gäller att åstadkomma ett sådant klimat. Det handlar bl.a. om lönebildningen, om underlättande av de ungas inträde på arbetsmarknaden liksom naturligtvis om utbildningsfrågorna. Varför inte skapa möjligheter för var och en att bygga upp ett utbildningskonto? Arbetsgivaren och staten kunde tillsammans med en avdragsrätt för arbetstagaren möjliggöra uppbyggandet av ett konto att använda för den kontinuerliga utbildning som jag tror kommer att krävas i framtiden.

Vi behöver en bättre arbetsrätt, och vi behöver klargöra statens roll, som är att besluta om och bevaka spelreglerna, framför allt inte att själv driva företag. Det handlar om att avskaffa den förlängda arbetsgivarperioden. Detta har berörts tidigare i debatten. Jag tycker att det är en mycket viktig åtgärd. Motsatsen, dvs. fördubblingen av den tid under vilken arbetsgivaren har ansvar för de anställdas sjukersättningar, är helt fel signal. Det gäller någonting som vi gemensamt skall kunna bära.

Det handlar om att avbyråkratisera och naturligtvis om att öppna den privata tjänstesektorn. Där finns, med statsministerns ord, framtidens arbetstillfällen. Det vore, som statsministerns sagt, korkat att bortse från tjänstesektorn. Det är där som framtidens jobb kommer. Nu väntar vi på åtgärder. Jag hoppas att Reynoldh Furustrand i sitt anförande kommer att beröra tjänstesektorns roll.

Anf. 85 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Det är intressant att även Göran Hägglund tar upp norra Italien. Jag tror att han måhända har rätt i att italienska familjer har det hyggligt ställt, i varje fall så pass att de vet att de kan satsa de tillgångar som de eventuellt har. Men Göran Hägglund måste väl hålla med om att det i den svenska debatten måste framstå som något förbryllande att man i norra Italien klarar att starta nya företag, trots den hårda beskattning, de så pass höga löner och den hårda arbetsrätt som man där har.

Göran Hägglund tog också upp arbetsgivarinträdet vid sjukdom. Jag håller med om att det är en av de faktorer som i dag försvårar för i varje fall små företag att anställa nya medarbetare. För små företag med t.ex. upp till fem anställda är detta ett bekymmer. De måste väldigt noga veta vem de anställer, eftersom de riskerar att få betala dennes sjukdom i 28 dagar.

Vi har från vår sida föreslagit att småföretagarna skulle särbehandlas genom att arbetsgivarinträdet för dessa helt enkelt slopas. Huruvida gränsen skall dras vid fem anställda eller någon annanstans får man väl diskutera, men om Göran Hägglund är med på detta, skulle vi kanske kunna komma en bit framåt på vägen.

Jag tycker dessutom att människor som har jobbat i kanske 40–45 år skall ges möjlighet att tidigare gå i pension. Jag tycker att den idén förhålls alltför mycket. Tycker inte Göran Hägglund att det med nuvarande arbetslöshet och med tanke på att dagens 60-åringar har jobbat i 40–45 år ligger något i att ge dessa en chans att gå i pension några år tidigare?

Anf. 86 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Både Lennart Beijer och jag kommer från Småland, och vi behöver egentligen inte se ända bort till Italien för att se skillnaden mellan olika regioner. Av exemplen Småland kontra Norrland och norra Italien kontra södra Italien kan man möjligen dra den lärdomen att vissa områden har en sådan kultur att det där går att driva företag nästan oavsett vilka förhållanden som råder, medan det inte går i andra områden. Man måste därför sänka trösklar och se till att regelverk och skattepolitik är riktigt utformade, så att man också i de områdena kan få en kultur som utvecklas och som ger möjlighet till nya och växande företag.

Vad gäller sjuklöneperioden tror jag att vi är överens om att den ordning som råder i dag är orimlig. Det är viktigt att man snarast kommer tillbaka till den kortare period som gällde tidigare. Jag tycker för min del att detta skall gälla alla företag. Det handlar inte främst om företagen utan om de enskilda människorna. Vi riskerar att skicka människor utifrån de fysiska förmågor de har. En enskild människa som är kroppsligt svag kommer i framtiden kanske inte att ha samma möjlighet att få jobb som den som är – om uttrycket tillåts – ett fysiskt praktexemplar. Då hamnar vi i en människosyn som jag inte vill se etablerad i vårt land.

Anf. 87 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Göran Hägglund och jag blir kanske alltför överens, smålänningar som vi är. Men hur blir det om vi skulle få välja? Låt oss säga att alla önskar att arbetsgivarinträdet helt skulle tas bort men att det av ekonomiska skäl inte går att genomföra, åtminstone inte just nu! Har vi

då en chans att ta bort det åtminstone för de mindre företagen? Tycker inte Göran Hägglund och Kristdemokraterna att det skulle vara intressant att gå den vägen?

Det skulle dessutom vara intressant att veta vilken humanitet som Göran Hägglund skulle vilja visa när det gäller att ta hänsyn till den äldre arbetskraft som har jobbat länge, som känner sig sliten och gärna skulle vilja lämna över till yngre kolleger?

Anf. 88 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Det är lätt att svara på frågan om det är bättre att undanta de mindre företagen. Det är ungefär lika lätt som att svara på frågan om man hellre är frisk och rik än sjuk och fattig. Det är klart att det är bättre att skona de mindre företagen än att inte skona några.

När det gäller förtidspensionering är jag av olika skäl rädd. Vi kan i fikarum och lunchmatsaler, över huvud taget på arbetsplatserna, komma att skapa en stämning där den som har uppnått 60 års ålder eller ligger strax däröver känner att han eller hon nog helst bör gå hem, därför att han eller hon upptar ett arbete som rätteligen borde tillfalla någon som är yngre. Ett sådant samhälle vill jag helst slippa uppleva.

Jag tror, möjligen till skillnad från Lennart Beijer, att det går att åstadkomma dramatiska förändringar i fråga om arbetslösheten genom att bedriva en politik som tar fasta på de drivkrafter som enskilda människor har och som kan få dem att starta och utveckla företag.

Anf. 89 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Fru talman! Ärade talman! I det betänkande som vi nu debatterar behandlas över 100 motioner, som alla berör principiellt viktiga områden inom näringspolitiken. Det finns naturligtvis en ambition hos motionärerna att utveckla näringspolitiken utifrån de politiska ståndpunkter som de själva intar.

När jag hörde Karin Falkmers anförande var det som om klockan hade stått stilla. Vi hade motsvarande debatt för ett år sedan, då Karin Falkmer använde precis samma typ av argumentation som nu. Det är fråga om en veklagan över den socialdemokratiska politiken: Ingenting har gjorts, och ingenting kommer att göras. Görs det någonting, kommer det absolut inte att bli bättre.

Det är tråkigt att höra att inte heller de förslag som Karin Falkmer och Moderaterna står bakom leder till någon förbättring. Har Karin Falkmer glömt bort vad som hände mellan 1991 och 1994?

Sverige är det land i västvärlden som gjort den sannolikt största budgetsanering som över huvud taget något land har gjort. Det har varit nödvändigt och smärtsamt. Det är nödvändigt för att vi skall ge förutsättningar att visa att Sverige i fortsättningen skall vara ett välståndsland.

Vilken politik var det, Karin Falkmer, som bidrog till att vi tvingades göra dessa gigantiska saneringar? Jo, det var en borgerlig politik. Dess mål var att ta fasta på att företagandet skulle få bättre resurser och att skatterna skulle lättas för framför allt dem som då hade höga skatter, dvs. Karin Falkmers fränder.

Den politik vi har fört sedan 1994 har inneburit att vi har försökt att fördela bördorna så rättvist som möjligt. Det har sannerligen inte varit

lätt. Jag kan försäkra Karin Falkmer att när jag åker runt i landet på möten och träffar både företagare och fackföreningsfolk får jag väldigt mycket kritik. Jag får kritik därför att det vi gör inte är tillräckligt, eller så har vi gjort någonting som är för mycket. Vi har tvingats att göra detta utifrån en ekonomisk realitet, nämligen att se till att få landet på fötter. Det tycks Karin Falkmer helt ha glömt bort.

Nu kan vi se ett litet ljus i en tunnel, en förhoppning om att det håller på att gå åt rätt håll. Det är resultatet av en mycket tuff politik som nu börjar skönjas. Den skall ge förutsättningar för att kunna gå vidare. Men jag kommer aldrig som socialdemokrat att ställa upp på annat än att den politiken blir fördelningspolitiskt riktig. Jag kommer aldrig att medverka till att ge subventioner och förmåner åt vissa grupper medan andra skall få stå tillbaka. Jag har fått kritik för det, men jag tar den kritiken, och jag försvarar den politik vi för.

Jag har fått kritik för att vi har sänkt ersättningsnivån i transfereringssystemen: sjukförsäkringen, barnbidrag och a-kassan. Men vi kan inte rätta till detta förrän den ekonomiska politiken är på en sådan nivå att det skall kunna rättas till. Jag får kritik för att inte företagen får mer resurser. Vi kan inte rätta till detta förrän vi har en stabil ekonomisk politik i grunden. Vi har tvingats föra den kanske tuffaste politiken i modern tid beroende på att det havererade totalt under tre år med borgerlig politik.

Arbetslösheten i vårt land ligger tyvärr på en alldeles för hög nivå. Det är vi alla överens om. Det har vittnats om här tidigare. Inget är viktigare, framför allt inte för oss socialdemokrater, än att pressa ned arbetslösheten. Vi har utfäst att halvera den öppna arbetslösheten till sekelskiftet. Vi vet att vi har satt ribban mycket högt, och vi skall se till att vi klarar av det.

Men om det skall vara möjligt att klara den målsättningen krävs att vi utformar en utvecklingsstrategi för ökad tillväxt, en politik som ger möjlighet till framtidstro. Vi har över tiden sett att låg tillväxt leder till färre jobb och dålig utveckling, och det hotar hela det gemensamma välfärdsystemet. Självklart måste näringspolitiken inriktas så att vi får en bra tillväxt som gör det möjligt att värna sjukvård, omsorg och utbildning och så att vi får en bra kvalitet i verksamheterna.

Tillväxten skall också ge möjlighet att frigöra resurser för att skapa ett ekologiskt hållbart samhälle. Att ställa om till ett ekologiskt hållbart samhälle är en uppgift som för varje dag kommer att stå alltmer i förgrunden. Den förändring som vi vet är nödvändig måste ske med sikte på att våra industrier också blir delaktiga i en sådan process.

Herr talman! Regeringen har sedan tillträdet år 1994 genomfört en rad åtgärder för att stimulera tillväxten. I stor utsträckning har politiken inriktats på framför allt de mindre och medelstora företagen, varav många är tillväxtföretag. Det är också i den typen av företag det finns många goda erfarenheter och idéer som kan förverkligas och utvecklas. Vi vet att många av de nya jobben kommer att finnas i små och medelstora företag. Ofta är det fråga om en omvandling från större enheter. Inte sällan handlar det om industriföretag som renodlar sina verksamheter och köper sina tjänster från nya tjänsteföretag som utvecklas.

Herr talman! Låt mig också slå fast att de stora företagen är viktiga som både motorer och beställare. De större företagen utgör en viktig bas för andra verksamheter. I många delar av vårt land avgörs hela utveck-

ingen utifrån hur stora företag kommer att fortsätta med sin tillverkning. Sett ur ett annat perspektiv är det naturligtvis någonting som vi måste observera. De stora företagens kraft och roll påverkar oss mycket starkt. I min valkrets i Oxelösund skulle den kommunen raderas från kartan om SSAB skulle försättas i en sådan situation att det inte finns kvar på marknaden. Så pass stor kraft har detta företag. Självfallet måste vi se till att ett sådan företag får förutsättningar att vara med på marknaden.

I går redovisade regeringen i vårpropositionen en rad konkreta åtgärder som skall ge företagen bättre möjligheter att stärka tillväxten. Vi har också tidigare vidtagit åtgärder just i den riktningen. Låt mig ge några exempel.

En omfattande utbildningsatsning som blir ett viktigt steg i det kunskapslyft som behövs för att stärka konkurrensen. Förändringar i ägarbeskattningen i mindre, onoterade företag. Kvittningsrätt har införts. 1 miljard kronor har avsatts för småföretagarutveckling. Ökad teknikspridning och ökat samarbete med högskolorna. Vi märker i regioner där högskolor finns vad detta betyder för de små och medelstora företagen. Inrättandet av industriella utvecklingscentra, IUC, på nio platser i landet är ett första steg. Detta sker i syfte att stimulera utvecklingen och skapa nya jobb, och då framför allt i småföretag.

Vi har avsatt 1 miljard kronor till ett program för en omställning till en hållbar utveckling med inriktning på aktiv miljöpolitik. Vi har avsatt 1 miljard kronor för ett utökat och utvecklat Östersjösamarbete till nytta för samtliga länder kring Östersjön och viktiga regioner i vårt land. Länsstyrelserna har fått resurser för att samordna och utveckla regionala insatser för att öka tillväxten och sänka arbetslösheten.

En särskild småföretagardelegation som skall skapa enkla regelverk och mindre byråkrati är tillsatt. 10 miljarder kronor är avsatt i en sjätte AP-fond, pengar som skall se till att det långsiktigt finns riskvilligt kapital för små och medelstora företag. Detta gjorde Karin Falkmer ett politiskt nummer av, att AP-fonderna, dessa socialistiska fonder, skulle få användas och aktiveras på kapitalmarknaden.

Vad är det för skillnad, Karin Falkmer, mellan att våra gemensamma AP-fonder används på kapitalmarknaden och att stora utifrån ägda utlandsfonder går in på samma marknad? Jag har inget emot att de gör det. Jag har inget emot att stora pensionsfonder från USA eller något annat land verkar på vår marknad. Men varför skall inte vi själva med våra fondsystem kunna få konkurrera?

Vi skall se till att vi ännu bättre utvecklar de kooperativa företagsformerna och aktiverar bildandet av lokala kooperativa utvecklingscentrum. Särskilda satsningar skall ske på turistnäringen som en framtidsbransch. Precis som Kjell Ericsson vittnade, och som vi som var med i Jämtland har erfarenheter av, finns det goda förutsättningar för turistnäringen att anställa ännu fler människor.

Vi har skapat en organisation för turistnäringen som är stabil. Nu krävs det insatser för marknadsföring och utveckling som lockar turister till landet, något som ger möjlighet att långsiktigt anställa fler människor. Vi har bildat ett kunskapscentrum för turism med Mitthögskolan i Östersund där EU-medel utgör ett viktigt inslag. Vi ökar den internationella marknadsföringen av Sverige som turistland.

Herr talman! Detta är bara några av de åtgärder som har vidtagits. Läger man till detta de positiva effekterna av en sjunkande ränta och stabila statsfinanser finns det som jag ser det en mycket stark grund för en framsynt näringspolitik. Dessa offensiva satsningar ställer inte oppositionen, och framför allt inte Moderaterna, upp på. Det är samma lista som tidigare. Det har sagts tidigare i denna talarstol, och det sades i dag.

Skatterna skall sänkas mer för företagare och företag. Reglerna på det arbetsrättsliga området skall förändras radikalt till förmån för dem som anställer. Ta bort statliga och kommunala verksamheter som konkurrerar med det privata! Öka avregleringen! Listan kan göras hur lång som helst.

Träffar Karin Falkmer några löntagare? Träffar Karin Falkmer några konsumenter? När jag hör Karin Falkmers lista tror jag faktiskt inte att hon gör det – det är inte dem hon pratar för. Arbetsrätten skall inte värna löntagarna, och vi skall inte ha en politik som gynnar konsumenter; i första hand är det för företagen som Karin Falkmer talar.

De här gamla kända ståndpunkterna ger ingen offensiv näringspolitik. De ger inte fler jobb. Den här politiken har tidigare slagit ut människor från arbetsmarknaden. Inemot 400 000 människor var faktiskt arbetslösa när socialdemokratin tog över regeringsmakten. Vi kan beklaga att vi på grund av konjunkturförändringar och strukturförändringar inte har lyckats att klara arbetslösheten så snabbt som vi hade ambitionen att göra, men målet står fast: Vi skall se till att halvera den öppna arbetslösheten fram till år 2000, och vi skall göra det med en näringspolitik som är bra för landet – för landets företagare, löntagare och konsumenter.

Därmed yrkar jag avslag på samtliga motioner och reservationer till detta betänkande.

Anf. 90 Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Reynoldh Furustrand utnyttjar naturligtvis de få ljusglimtar som finns. Det är förstås litet djärvt att försöka använda arbetslöshetssiffrorna i det arbetet.

När man tar del av statistiken är det också litet svårt att förstå Reynoldh Furustrands och regeringens förnöjsamhet, inte bara när det gäller sysselsättningen. Sverige har i dag en högre arbetslöshet än EU:s genomsnitt och 40 000 fler arbetslösa i dag än för ett år sedan. Det är ett av de få EU-länder där arbetslösheten ökar. 1996 hade vi den näst lägsta tillväxten av alla EU-länder.

Investeringsnivån är inte heller vad den borde vara – den är bland de lägsta i Europa. Nyföretagandet minskar. Antalet inregistrerade bolag har sjunkit sedan 1994, och den här negativa utvecklingen fortsätter, såg jag häromdagen. Dessutom är spädbarnsdödligheten bland de företag som trots allt startar förfärande hög. Det är bara 40 % som överlever tioårsdagen, såg jag.

Det här visar att de åtgärder som Folkpartiet föreslår för att förbättra företagsklimatet är absolut nödvändiga. Varför då den mycket defensiva hållning som de åtgärder som föreslogs i går visar på, Reynoldh Furustrand? Av de 16 miljarderna går mindre än en enda till ett bättre klimat för småföretagarna. Det visar på den prioritering som regeringen och socialdemokraterna gör. Inte är det tilltro till småföretagaren som är det mest kännetecknande!

Anf. 91 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt inledningsanförande beklagar jag djupt att vi inte så snabbt som vi önskar kommer till rätta med arbetslösheten. Jag beklagar också att vi ligger på samma nivå som andra länder i Europa när det gäller arbetslöshetens storlek. Men vi kommer inte att slå oss till ro med detta. Den politik som vi nu lägger fram förslag om syftar till att skapa bättre förutsättningar.

Christer Eirefelt kan i och för sig beklaga sig över att det i vårpropositionen är bara en miljard som används till företagandet. Men om Christer Eirefelt adderar den miljarden till de satsningar som har gjorts tidigare blir det åtskilliga miljarder som företagen, framför allt små och medelstora företag, har nytta av. Vi skall se till att de pengarna verkar. Väldigt mycket av de åtgärder vi har beslutat om tidigare har faktiskt ännu inte hunnit börja verka. Därför måste man se detta i ett litet längre tidsperspektiv.

Christer Eirefelt behöver inte vara orolig. År 1998 skall det också läggas fram en budget. Skulle det visa sig att det kommer att behövas ytterligare åtgärder som stimulerar tillväxten tror jag inte att regeringen kommer att dra sig för att sätta in sådana.

Christer Eirefelt talade också om att nyföretagandet minskar. Ja, det kommer att vara så att vissa företag kommer att växa under en kort period och sedan slås ut. Det är inte någonting ovanligt. Det som är positivt, Christer Eirefelt, är att antalet konkurser faktiskt minskar radikalt jämfört med hur det var på den tiden då Christer Eirefelts partivänner satt i regeringen. Då duggade konkurserna tätt. Nu har vi fått stopp på detta. Det är någonting som borgar för att klimatet faktiskt är bättre.

Anf. 92 Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Visserligen har kurvan över antalet konkurser nu planat ut, men antalet ligger fortfarande på en på tok för hög nivå i förhållande till den konjunktur vi lever i.

Det faktum att Reynoldh Furustrand beklagar att det inte har gått att göra mer ger dessvärre inte några nya jobb. Det måste till konkreta åtgärder. Där stämmer inte Reynoldh Furustrands vackra ord, texterna i utskottets betänkande eller regeringens högtidstal på olika branschorganisationers kongresser. Det händer ju ingenting i form av konkreta förslag.

När tänker ni rätta till t.ex. misstagen med sjuklöneperioden eller de fullkomligt orimliga momsreglerna? När får vi en sänkning av arbetsgi-varavgifterna som är tillräcklig för att ge de resultat som vi gemensamt efterlyser och inte bara innebär att man tar tillbaka en mycket liten del av de höjningar som har skett dessförinnan? När får vi se en modernisering av arbetsrätten? En modernisering är just vad det handlar om; det handlar inte om att riva ned någon arbetsrätt. Och hur blir det med dubbelbeskattningen? Det är de konkreta åtgärderna som vi efterlyser och som uteblir, Reynoldh Furustrand.

På en punkt skulle jag däremot vilja stryka under vad Reynoldh Furustrand säger, och det är när det gäller att också de stora företagen har en betydelse. Det finns ibland en tendens att vi fokuserar för mycket på de små företagen. Jag tror framför allt att det är för tidigt att räkna ut våra stora industriföretag och bara tala om IT-utvecklingen. På den punkten är

vi alltså överens. Det är det däremot sämre med på de andra punkter vi har diskuterat.

Prot. 1996/97:90

16 april

Anf. 93 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare har ju regeringen sett till att vi har sänkt arbetsgivaravgifter, och detta har parats med någonting annat. Svaret för att få ekonomin att gå ihop åvilar ju en politiker, ett politiskt parti eller en regering. Eftersom vi har en situation som är värre än vad vi kunde föreställa oss måste vi se till att om vi nu gör någonting på ett område så skall det paras med någonting på ett annat område.

Jag kan försäkra Christer Eirefelt – jag upprepar det – att det inte har varit roligt att ta diskussioner med människor som har drabbats av förändringar och nedskärningar i transfereringssystemet. Men detta har varit nödvändigt. Stimulanser som vi har gjort har alltså parats med den här typen av neddragningar. Om vi nu kan förbättra ekonomin tycker jag som socialdemokrat att det är viktigt att förbättra för flera grupper: att barnfamiljerna får en standard som de kan leva på, att pensionärerna har en standard som de kan leva på, att arbetslösa har en situation som är dräglig, så länge de nu är arbetslösa, förhoppningsvis så kort tid som möjligt. Jag kommer inte att medverka till att ge extra favörer åt industrin exklusivt, utan jag måste tänka på helheten.

Det är tacknämligt att kunna notera att Christer Eirefelt ställer upp bakom kravet på att vi måste ha basindustrier, som är viktiga motorer i vårt land. Ibland tycker jag mig märka att man i debatten antyder att vi inte behöver de här industrierna och att de inte betyder speciellt mycket. Man tror att det är det nya – framför allt IT – som skall utveckla allt det goda. Så är självklart inte fallet.

Anf. 94 KARIN FALKMER (m) replik:

Herr talman! Reynoldh Furustrand började med att klaga på att debatten är sig lik. Det är klart att den är sig lik – ingenting har ju förändrats! Tillväxthämmande politik förs fortfarande, och arbetslösheten blir bara värre och värre.

Jag börjar bli trött på Socialdemokraternas mytbildning, som vi har hört vareviga dag i denna kammare. Det gäller det som hände under den borgerliga regeringen. Sanningen är den, att det är mer än två decenniers socialdemokratisk politik som har byggt upp den katastrofsituation som landet hamnade i. Tänk bara på bankkrisen, som exploderade i Bo Lundgrens knä strax efter det att vi fick en borgerlig regering. Var den åstadkommen av Bo Lundgren? Jag bara frågar.

Det är en mytbildning som pågår. Sanningen är den, att samtidigt som den borgerliga regeringen kämpade med den jobbiga ekonomiska situationen förändrades politiken så att det blev en optimism bland företagen och så att man började anställa. Det kom 1 000 nya jobb i veckan före valet 1994. Den situationen är raserad och förstörd i dag.

Stora företag – basindustrin – är ryggraden i vår industrivärld och vårt näringsliv, och där är kärnkraftsavvecklingen ett hot. Det är inte bara LO utan också de elitensiva industrierna och vår basindustri som oroar sig över energipolitiken. Reynoldh Furustrand besvarade inte min fråga. Vilket ansvar tar Reynoldh Furustrand, t.ex., om det som både LO, elin-

*vissa näringspolitiska
frågor*

tensiv industri och näringslivets företrädare ängslas för händer i och med att man raserar en bra och säker energiförsörjning?

Anf. 95 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Historien är viktig, Karin Falkmer. Alla politiker måste naturligtvis vara medvetna om detta. Vi kan inte förneka det som hände mellan 1976 och 1979 och 1979–1981. Det finns en politisk historia bakom detta. Det är bara att titta på hur ekonomin i landet utvecklades under den perioden.

Vi socialdemokrater har säkert också gjort ett antal missar. Märkligt vore det annars. Vi är inte ofelbara, vi heller. Men det är uppenbart att den politiska viljeinriktning som fanns 1976–1979 och 1979–1981 på samma sätt som mellan 1991 och 1994 skiljer sig diametralt från den politiska viljeinriktning vi socialdemokrater har. Den tar fasta på en fördelningspolitik för hela landet som inte ensidigt gynnar vissa grupper.

Bo Lundgren har ingen skuld i bankkrisen. Bankkrisen är ett internationellt fenomen. Det var inte bara Sverige som drabbades av bankkris. Det gjorde i stort sett hela västvärlden. Vårt grannland Norge hade bankkris några år före oss. Det märkliga var att vi inte lärde oss speciellt mycket av den norska situationen, så att vi var förberedda. Bankkrisen är någonting som marknaden i sig i mycket stor utsträckning står för.

Varken Karin Falkmer eller jag sade något politiskt om hur vi skulle tämja denna marknad så att bankkriser inte skulle uppstå. Det hade varit viktigt för oss, men vi visste inte. Vi hade inte kunskap om hur utvecklingen skulle bli.

Jag vill säga något kort om energipolitiken. Karin Falkmer behöver inte vara orolig. Vi kommer att få en mycket lång debatt i denna kammare om framtida energipolitik. Jag står bakom energiuppbyggnaden och den proposition som föreligger. Jag tror att det finns enormt mycket bärkraft. Jag tror att förutsättningarna är goda för nya företag som skall producera energi på den marknad där industrin finns och som skall garantera att det finns energi för dessa industrier.

Det vore fullständigt fel, Karin Falkmer, om vi inte tog den unika chans som detta ger oss. Det är en teknisk möjlighet att utveckla energin för framtiden.

Anf. 96 KARIN FALKMER (m) replik:

Herr talman! Reynoldh Furustrand räknade i sitt förra inlägg upp en del förändringar som vi moderater vill ha. Det är sant. Vi vill ha förbättrade villkor för företagen för att det är den enda möjligheten att skapa jobb. Om löntagarna skall få jobb måste det faktiskt finnas företagare som ser vitsen med att starta och driva företag. Skattetrycket är ett mycket stort problem i detta sammanhang. Det faktum att en företagare som satsar nästan inte får del av det han åstadkommer är naturligtvis en hämsko. Hela skattetryckspolitiken är en hämsko på löntagarnas möjligheter att få jobb.

När det gäller de stora företagen är skattepolitiken lika vedervärdigt hemsk. Den påverkar deras möjligheter att få kompetent personal. Ramqvist på Ericsson har mycket tydligt givit uttryck för sin oro när han ser hur de höga skatterna nu gör att civilingenjörer flyr Sverige. Han har

väldigt svårt att hitta de högkompetenta medarbetare som ett företag som Ericsson behöver. Oron för vad som händer med svenskt näringsliv och svenska företag är utbredd inte bara bland de mindre företagen utan också i basindustrin och i teknologiföretag typ Ericsson.

Bekymrar det inte Reynoldh Furustrand ett skvatt att 102 av våra företagsledare gemensamt gör det unika att gå ut och ge uttryck för sin oro? De gör det i och för sig inte av oro för sina egna företag, för deras företag klarar sig oberoende av hur galen politiken är i Sverige. De kan bara flytta. De vill vara i Sverige, och de är oroliga för att vara tvungna att flytta bort ifrån Sverige.

Anf. 97 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Nej, det bekymrar mig inte speciellt mycket om 102 företagsledare går ut som de gjorde i denna debattartikel, Karin Falkmer. Jag blir mer bekymrad när jag träffar 52 arbetslösa och 50 pensionärer som också har drabbats av den politik som vi tvingas föra. Vi skall försöka åstadkomma förbättringar för dem. De 102 direktörerna är sannolikt de mest välbeställda i vårt samhälle. Vad de gör är en politisk inlaga. Den går Karin Falkmer i händerna i mycket större utsträckning. De sitter i företag som har de lägsta bolagsskatterna i hela Europa.

I detta land – i Sverige – vill de utländska företagen investera. Det kan inte ha gått Karin Falkmer förbi att det ena företaget efter det andra tycker att Sverige är ett bra och stabilt land att investera i. Det är fördelaktigt att vara i Sverige. Det redovisas i en ISA-rapport hur dessa investeringar har ökat. Det beror inte på skatteklimatet eller företagsklimatet. Det beror nog mer på att Karin Falkmers politik skall gynna dessa grupper ännu mera på bekostnad av andra grupper. Det kommer vi inte att ställa upp på.

Anf. 98 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till reservation nr 1. Jag står naturligtvis också bakom de övriga reservationer där mitt namn finns med, men nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 1.

Till Reynoldh Furustrand vill jag säga att det till denna dag inte finns några tecken på att arbetslösheten skall sjunka på det sätt som Socialdemokraterna förutspår i tillväxtpropositionen. När Konjunkturinstitutet, vars prognoser ligger till grund för propositionen, säger att arbetslösheten år 2000 kommer att vara 7,1 % säger Socialdemokraterna att arbetslösheten kommer att vara 4,5 %.

Det fordras naturligtvis dramatiska åtgärder för att få ned siffrorna på det sättet. Ett sätt är att säga att de över 60 år inte behövs. De kan gå hem. På så sätt kan man förändra statistiken på ett sätt som underlättar för en att nå den nivå som man önskar. Ett annat sätt skulle vara att man vidtar åtgärder som gör det lättare för människor att få jobb.

Om kampen mot arbetslösheten är det absolut viktigaste som regeringen har att företa sig är mina frågor till Reynoldh Furustrand följande: Underlättar eller försvårar det för människor att få arbete när regeringen och Centerpartiet fördubblar sjuklöneperioden? Underlättas eller försvåras kampen mot arbetslösheten av en dubbelbeskattning som missgynnar investerade medel i företag i förhållande till medel som läggs på en sim-

pel bankbok? Underlättar dagens arbetsrätt för människor att få jobb, eller är det så att den försvårar?

Anf. 99 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Som jag sade i min inledning tar politiken sikte på att pressa ned arbetslösheten. Målsättningen är att till år 2000 halvera den öppna arbetslösheten.

Jag kan tala om för Göran Hägglund att jag är övertygad om att den regering som sitter nu kommer att göra allt av näringspolitisk karaktär för att skapa de nya jobb som människor skall komma in i. Varje tiondels procent som arbetslösheten kan pressas ned är en framgång för samhället och för människor, framför allt för de människor som har varit arbetslösa.

De som är över 60 år har diskuterats tidigare. De har berörts i flera av inläggen. Detta har faktiskt diskuterats som en partiell åtgärd. Den bygger på en frivillig basis. Det är ingen tvångsåtgärd. Det framställs ju i debatten som om vi skulle tvinga alla 60-åringar bort från arbetslivet. Det kommer inte att inträffa. Jag träffar mängder av 55-åringar och 57-åringar. Jag är själv 55-plussare. Jag har f.d. kolleger i byggnadsbranschen. Där är den högsta åldern 59,8 år, beroende på att arbetsförhållandena är sådana att man åker ut fortare än man rimligtvis borde göra. Många av dessa människor vill faktiskt sluta tidigare. De vill lämna sina jobb, så att unga människor får en möjlighet att komma in. Om man kan åstadkomma detta ser jag inget fel i det. Men jag vill understryka att detta inte är någon lösning på lång sikt. Vi kommer ju att få andra problem om 10–15 år när många skall gå i pension.

Jag tror att man skall se över sjuklöneperioden. Regeringen bör titta på det. Och regeringen har sagt att man skall titta på hur beskattningen av företagen kommer att utvecklas. Om dubbelbeskattningen är klart negativ finns det anledning att göra en justering i framtiden på det området.

Anf. 100 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Det är välkomna besked.

Om man vill göra allt för att minska arbetslösheten bör man naturligtvis begrunda alla de medel som i dag används i samhället. Vi vet att varje procent arbetslöshet kostar i storleksordningen 10 miljarder kronor. Då har man ju en hygglig grundplåt för att vidta åtgärder som leder till riktiga arbeten. Men problemet för Socialdemokraterna är ju att många av väljarna fortfarande minns vad Socialdemokraterna sade i valrörelsen 1994 och trodde på det. Det kommer ju att ta ett tag innan minnet helt och hållet bleknar, så att Socialdemokraterna kan byta politik och vidta de rätta åtgärderna. Man har gjort det på några områden, och jag tror att man kommer att göra det på fler. Jag är väldigt glad om man kommer att göra det på de områden som Reynoldh Furustrand här har ställt i utsikt.

Jag tror att kampen mot arbetslösheten främst skall föras genom att man sänker trösklar när det gäller att starta och utveckla företag. Det är så nya jobb kommer till.

Anf. 101 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi socialdemokrater och Göran Hägglund har en samsyn när det gäller många ståndpunkter. Men jag vill klart slå fast

att detta skall ske fördelningspolitiskt konsekvent – om det skall ske. Det får inte innebära att grupper som redan nu har det svårt kommer att få leva i en förlängd svår situation.

Jag vill påstå att det som nu har gjorts och kommer att göras utifrån det som presenterades i går ger förutsättningar för att flera intressanta jobb och flera företag skapas. Jag var själv på en presskonferens i en kommun. Där berättade man att det här ger bättre förutsättningar. Det ger en garanti för att vård, omsorg och utbildning kommer att finnas på en nivå som är förenlig med vad samhället kräver och vad kommunen behöver ha. Kvaliteten kommer att öka i dessa verksamheter.

A-kassan höjs med 5 %. Det innebär faktiskt att köpkraften ökar för de arbetslösa. Problemet för många småföretag i dag är ju att marknaden egentligen inte finns. Konsumenterna finns inte i den utsträckning som företagen efterfrågar. I politiken måste man ta fasta på att klara av helheten när det gäller löntagarna, marknaden, konsumenterna och företagen.

Anf. 102 EVA GOËS (mp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa två frågor.

Den ena gäller detta med att stärka ägandet regionalt och lokalt. Den andra gäller att man skall utveckla det småskaliga – *small is beautiful*.

Vi vet att sysselsättningen i skogsbranschen i Norrland har minskat med 10–15 %, trots att produktionen har ökat med 25 %. Det är 2 400 jobb. Det visar att det pågår en automation.

Vi vet också att endast två av de börsnoterade företag som har sin verksamhet i Norrland har sitt säte där. Likaså ägs två eller högst tre av kommunens 20 största privata arbetsgivare lokalt eller regionalt. Resten ägs antingen utomlands eller utom regionen. Den här tendensen har stärkts under de senaste åren.

Med anledning av det som jag beskrev tidigare undrar jag vad man gör från s-håll för att försöka stärka lokalt och regionalt ägande.

Min andra fråga gäller *small is beautiful*. Man kan ju slå två flugor i en smäll när det gäller att satsa på invandrare och på kvinnor. I betänkan- det har vi sagt att vi särskilt skall uppmärksamma företag som drivs av invandrare.

Reynoldh Furustrand sade förut att vi inte lärde mycket av den norska situationen när det gällde bankväsendet. Vi kanske har någonting att lära oss nu av Norge. Då vill jag fråga Reynoldh Furustrand vad vi kan göra för att följa en sådan här norsk modell. Man har alltså satsat på tolv projektledare. Man utbildar dem först och kallar dem förändringsagenter. Man tar verkligen till vara den kompetens som människor har som kommer utifrån. Sedan kan de i sin tur bygga upp företag. Som jag sade: Om man knyter fyra till sig blir det fem olika företag. De knoppar av sig, och när man inte behöver vara kvar längre går man ur det här nätverket.

Anf. 103 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi skall studera den här sortens exempel. Många av dem är onekligen intressanta.

Man kan diskutera på vilket stadium samhället skall gå in – om man skall gå in – med åtgärder för att stötta en sådan verksamhet. Vi har redan i dag en mängd möjligheter via ALMI, kommuner, banker och olika kre-

ditinstitut. Sannolikt finns det förutsättningar redan nu. Om samhället skall gå in måste man veta var och med vilka resurser man skall gå in. Men jag förkastar inte dessa tankar. Vi har ju sett att de lokala och kooperativa utvecklingscentrumen åstadkommer mycket mer än vi trodde från början. Det visade sig efter ett tag att det behövdes stöd och hjälp från samhällets sida. Om det här är en bra verksamhet kommer naturligtvis samhället att ta det ansvar som samhället då skall ta. Men det är inte givet att man gör det förrän man vet vilket stöd man skall gå in med.

Anf. 104 EVA GOËS (mp) replik:

Herr talman! Jag tackar för det.

Små ekonomiska insatser ger alltså stor utdelning. Det kan man kalla både ekonomiskt effektivt och energieffektivt. Vi vet att glesbygden står för mycket av nytänkandet. Jag tänker på Inez Abrahamsson från Latikberg. Hon är väl nästan rikskändis vid det här laget.

Vi är måna om att kvinnor i Norrland återvänder. De får gärna flytta för att studera, men sedan skall de komma tillbaka till nejderna där uppe, så att inte bara männen blir kvar, som gillar jakt och fiske. Jag tror oerhört mycket på kvinnan och på mikrokreditstödet. Det behöver inte vara så stort och märkvärdigt. Det handlar om att man skall kunna etablera sig på ort och ställe utifrån de regionala förutsättningarna. I det här betänkandet tar vi också upp att det är viktigt att stödja de regionala skillnaderna. Näringslivet skall få blomma på dessa villkor.

Jag tog upp ett exempel från Norge. Det är mycket mer fördelaktigt än ALMI när det gäller lån till kvinnor. Därför ville jag framföra det exemplet. Det handlar inte om någon ränta. Man lånar ut 200 000 – det är alltså en ytterst blygsam summa. Man kan säga att man återanvänder den. Den roterar. Man sätter tillbaka pengar. Det är som en starthjälp. När man väl har kommit igång går man ur det här nätverket.

Jag vill också veta hur det lokala ägandet skulle kunna stärkas när det gäller etablering och att man går in med kapital i det lokala, regionala ägandet på en lokal börs.

Anf. 105 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Under alla år som jag har haft förmånen att sitta i näringsutskottet har vi diskuterat inrättandet av lokala börser. Vi bedömer inte att det är nödvändigt att inrätta den här typen av lokala börser.

Sett i ett internationellt perspektiv motsvarar landet ungefär en lokal börs i Nordrhein Westfalen i Tyskland. Det är ett helt annorlunda perspektiv. Jag har däremot erfarenheter från den kommunala verksamheten. Från kommunens sida kan man göra väsentligt mera för att stimulera den här typen av lokalt ägande.

Jag sitter själv i ett bolag som har till uppgift att utveckla och pusha fram den här typen av verksamheter. Men att gå in och ta ett direkt penningamässigt ansvar är en helt annan sak. Jag tror inte att tiden är riktigt mogen ännu för att dra de slutsatserna.

Utifrån det som presenterades i går i vårpropositionen tror jag att sådana förutsättningar kan ges i ett längre perspektiv, dock inte i det vi kan se för närvarande. Vi måste studera hur det här kommer att utvecklas först. Det kommer säkert med anledning av det som kommer att debatte-

ras längre fram, i samband med energipropositionen, att hända väldigt mycket på energisidan som lämpar sig för den här typen av företagande och utvecklande.

Sedan kan vi konstatera att kvinnligt företagande har fått bättre stöd sett över tiden. Här sker väldigt mycket av nyföretagande. Erfarenheterna från vår gemensamma resa i Jämtland visar att många kvinnor har startat nya företag. Framför allt inom kooperativa företag är det kvinnor som går i bräschen. Det är någonting som vi också bör se till att vi långsiktigt stimulerar.

Anf. 106 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Vad gäller svensk varvsindustri hade vi naturligtvis allihop varit glada om de ambitioner vi hade, att samtliga subventioner skulle försvinna från den här branschen, hade infriats. Det vore naturligtvis bra om de försvann ur alla branscher som konkurrerar på världsmarknaden. Den förhoppningen har vi haft. Men nu märker vi att detta inte kommer att ske. Övriga länder som de svenska varven skall konkurrera med fortsätter att ge ordentliga subventioner, 10–12 % på anbudssumman. Så länge detta försiggår skall vi från svensk sida se till att våra varv kan konkurrera på samma sätt som andra.

Nu genomförs inte detta. Det är naturligtvis allvarligt. Jag ser det som fruktansvärt irriterande att vi inte kan klara av en sådan här fråga, när vi samtidigt diskuterar arbetslöshet och alla andra problem. Jag undrar ändå, Reynoldh Furustrand: Hur bär man sig åt? Vilka åtgärder tänker Reynoldh Furustrand vidta för att låta den här frågan komma upp på bordet en gång till?

Anf. 107 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Lennart Beijer säger att vi i vårt betänkande har konstaterat att den svenska varvsnäringen sett i ett *world wide*-perspektiv, men framför allt i Europaperspektivet, befinner sig i en annorlunda situation än sina konkurrenter. Vi är det enda landet av OECD-länderna som har tagit konsekvenserna av en överenskommelse som skulle ha trätt i kraft per den 1 januari 1996, nämligen att ta bort alla de här stödformerna.

Jag har samma inställning som Lennart Beijer, att den här typen av stödformer inte skall finnas. Om de blir permanenta över för lång tid konserverar de. Man lär sig att leva med dem och lär sig inte att stå på egna ben, vilket är nödvändigt för den här typen av näringar.

Det som kommer att hända är att industrirådet, alltså rådet av näringsministrar inom den europeiska unionen, nästa vecka kommer att träffas i Bryssel och diskutera det s.k. sjunde varvsdirektivet. Detta handlar om stöd för varvsnäringen. Vår inställning måste vara att fortsatt driva att stödet skall bort. Vi skall tillämpa vad OECD faktiskt har beslutat om. Det är det som skall gälla. Vi skall se till att vi får med fler på den vägen.

Vi vet att USA inte har ratificerat detta avtal ännu. Det föll i mars i kongressen. Det kommer att tas upp till förnyad prövning i kongressen. Om USA ratificerar ett sådant avtal kommer det som en kedjeeffekt att

innebära att Japan och övriga OECD-länder gör det, och då försvinner stödet.

Om stödet kommer att vara kvar efter nästa veckas resonemang och förhandlingar mellan ministrarna i Europeiska unionen är vår inställning att vi skall ta upp ett förnyat resonemang med regeringen om hur vi skall hantera den svenska varvsnäringen. Den får inte försättas i ett sämre läge i förhållande till konkurrenterna.

Anf. 108 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Jag kan fatta mig kort. Reynoldh Furustrand säger allt det som jag egentligen är ute efter. Visst, ta en runda till och diskutera! Lyckas inte det, utan vi vet att subventionerna fortsätter, måste Sverige se till att vår varvsindustri kan konkurrera på lika villkor.

Anf. 109 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill först instämma i kören som talar om vikten av våra stora företag. Basindustrin är viktig för hela vårt land, för vår ekonomi och för sysselsättningen. Ofta är också de små företagen underleverantörer till de stora företagen, så de stora företagen är viktiga. Det bör också nämnas i debatten.

Reynoldh Furustrand talar väl om turistnäringen. Vi verkar vara överens om att det är en framtidsnäring, som kan ge många nya jobb. Det är en näring som rymmer alla slags företag, från de minsta till ganska stora företag. De har också ganska olika ekonomiska förutsättningar. Därför kan det behövas ytterligare resurser, bl.a. till marknadsföring och produktutveckling.

Det kan också röra sig om nya marknader, t.ex. Östersjöregionen. Där har vi ett Östersjöpaket. Min fråga är bara: Är Reynoldh Furustrand villig att medverka till att ytterligare resurser tillförs näringen när behov föreligger?

Anf. 110 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Vid en snabb betraktelse och utifrån hur vi har diskuterat i utskottet när vi har behandlat de här frågorna kan jag konstatera att näringen har resurser. Näringsen har en bra organisation för att utveckla turismen. Vi måste se till att det händer någonting också, att marknadsföringsåtgärderna får effekter. Vi har inte sett ett tillräckligt resultat av detta ännu.

Jag är inte främmande för att efter någon tid ta upp en ny diskussion, när vi ser om detta ger något resultat. Jag är inte främmande för att diskutera vad som kan göras inom ramen för en utveckling mot Östeuropa och de länder som finns kring Östersjön. Men låt oss ge den tid som behövs för att de nuvarande organisationerna och de nuvarande resurserna får verka i lugn och ro.

Anf. 111 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Tillsammans med Ingrid Burman och Maggi Mikaelsson har jag medverkat i en motion om behovet av en förändrad mineralpolitik i Sverige. Norra delen av landet tillhör förmodligen de tre bästa regioner-

na i världen när det gäller mineralprospektering. Den här frågan tycker jag måste ägnas betydande uppmärksamhet.

Vi menar först och främst att det är viktigt att kunna behålla och stärka den kunskapsbank som finns över all prospektering som genomförts i Sverige och de resultat som den har lett till. Till för några år sedan var Sverige unikt i det avseendet att all prospektering som genomförts fanns samlad och tillgänglig för bolag som ville prospektera.

Sedan ändrades lagstiftningen. I dag finns det ingen skyldighet att redovisa resultatet från sina prospekteringar, så att kunskapen om varfyndigheter finns eller varfyndigheter saknas samlas och behålls i Sverige. I klartext betyder det att bolag kan ta del av gamla prospekteringsresultat och inmuta stora områden. Ett bolag har för övrigt försökt inmuta en stor del av norra Sverige, en yta som täcker flera län. De kan undersöka det här området och sedan ta med sig resultatet för att i värsta fall begrava det i ett hemligstämplat arkiv någonstans, t.ex. för att förhindra konkurrens.

Det är en stor risk att den inhemska kunskapen om var det finns eller inte finns mineraltillgångar kommer att utarmas, eftersom det inte finns någon skyldighet att lämna ifrån sig resultatet. Vi har därför föreslagit att man t.ex. efter tio år skulle vara skyldig att lämna ifrån sig resultatet, så att andra kan bedöma om mineraltillgångarna är brytvärda eller inte. Vi menar att det borde finnas en ny lagstiftning på det här området som skulle kunna tillgodose det här kravet.

Sverige är unikt när det gäller mineralpolitiken också i ett annat avseende. De flesta andra länder med stora mineraltillgångar har en lagstiftning som tillförsäkrar staten rätt till en del av de vinster som utländska företag gör när landets mineraltillgångar exploateras. Sättet att ta ut den här delen varierar från land till land. Det handlar om allt från kronoandel, som vi hade, rätten till s.k. tonören eller andra former för vinstdelning och beskattning. Skälen till att man har denna metod i andra länder är att detta betraktas som ändliga tillgångar som är av stort värde för en nation.

Det tredje och säkert det mest kontroversiella av våra förslag är att vi fortfarande anser att det borde vara ett intresse för staten att bedriva en prospektering på helt kommersiella grunder på det sätt som man tidigare gjorde. Den prospektering som nu sker är ju främst inriktad på diamanter och guld. Dessa företag drivs naturligtvis av en önskan att göra stora klipp på det här området. Men mineraltillgångarna skall också vara en bas för försörjning av den metallindustri som vi själva har och som är strategiskt viktig från många olika synpunkter. Det rör sig då t.ex. om kunskaper om tillgångar av koppar, zink, bly, silver och andra industrimineraler. Vid regeringens konferens i Skellefteå sades det också att basnäringarna var väldigt viktiga i det här landet. Grundnäringen är ju en bas för en hel del av vår metall- och verkstadsindustri.

Vi anser att det var fel att en gång besluta om att avskaffa den statliga prospekteringen. Den fyller också den funktionen att den behåller en bredd i kompetensen hos mineralletare och hos alla de grenar av forskningen och geologin som har anknytning just till mineralletning. Nya prospekteringsmetoder innebär ju att man i dag kan hitta brytvärda mineraler som ligger djupare ned än vad som tidigare var möjligt.

Utskottet avstyrker vår motion med motiveringen att regeringen har aviserat att den under 1997 skall lägga fram förslag inför riksdagen rö-

rande mineralpolitiken. Vi förutsätter då att regeringens förslag också fångar in synpunkterna i motionen. Jag kommer i dag alltså inte att yrka bifall till motionen, men vi återkommer i ärendet när regeringens proposition läggs fram.

Anf. 112 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma i det som Bengt Hurtig avslutade med, om att detta särskilt har undersökts. Länshövding Görel Bohlin har haft i uppgift att utreda frågan, och hon har lagt fram ett utredningsförslag som har remissbehandlats och som nu skall slutbehandlas.

Som vi har sagt i utskottet finns det anledning att avvakta till dess att regeringen återkommer med ett förslag. Då får vi återigen ta upp den motion som Bengt Hurtig här har redogjort för. Det är onekligen väldigt mycket intressant som kommer att hända på mineralområdet, sett i ett framtida perspektiv.

Anf. 113 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! På den här punkten har vi alltså inga delade meningar. Men jag vill bara understryka att i norra delen av Sverige, i norra delen av Norge och i norra delen av Finland finns det en stor oro för vad en del av mineralprospekteringsföretagen skall kunna ta sig före. Vi har ju kunnat ta del av negativa erfarenheter från andra delar av världen. Det är av stor vikt att staten tar sitt ansvar för dessa tillgångar.

Anf. 114 EVA GOËS (mp) replik:

Herr talman! Eftersom Bengt Hurtig tog upp detta vill jag bara säga att det finns en reservation – nr 6 om mineralfrågor – som handlar om precis samma sak som Bengt Hurtig tog upp i sitt anförande. Vi har också sett samma oro. Man exploaterar stora områden, mutar in dem och sedan vill man inte lämna ifrån sig information. Det har ju faktiskt sträckt sig över mer än halva Sverige.

Med anledning av detta har jag skrivit en motion, och för att Vänstern skall få möjlighet att rösta för den yrkar jag bifall till reservation 6.

Anf. 115 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Såvitt jag har förstått Miljöpartiets yrkande ställer man väldigt hårda krav på att företagen skall lämna ifrån sig denna information, och detta skall då ske inom ett halvår eller någonting sådant. Det anser vi vara väl så häftigt, och det kanske skrämmer bort en del företag som vill genomföra en prospektering.

Anf. 116 EVA GOËS (mp) replik:

Herr talman! I reservationen finns ingenting angivet om årtal eller tidsperiod. Eftersom det blev felaktigt återgivet tog vi bort årtalsexercisen. Reservationen går alltså helt och hållet i Vänsterns riktning, så det går att rösta på den. Det handlar om maximering av tillåten prospekteringsyta och att man skall ålägga prospektörer att lämna redovisning.

Anf. 117 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas bl.a. en motion av Bo Nilsson m.fl. socialdemokrater om ett eventuellt framtida varvsstöd. Jag tänker ägna mitt anförande åt att prata litet grand kring varvsstödet betydelse som jag och flera med mig bedömer det för svensk varvsindustri.

Bakgrunden är att svensk varvsindustri och de svenska varven har haft en stor betydelse för vårt lands utveckling. Det är ju inte så väldigt många år sedan som varven låg nästan som ett pärlband runt våra kuster. Det fanns Finnboda varv i Stockholm. Det fanns och finns i viss mån fortfarande varv i Oskarshamn, Kalmar, Karlskrona, Sölvesborg, Malmö, Landskrona, Falkenberg, Göteborg, Lödöse – listan kunde göras längre. Många av dessa varv finns tyvärr inte längre kvar. De som finns kvar för en ganska ojämn kamp gentemot de konkurrerande ländernas varv, inte minst varven på andra sidan sundet i Danmark och i andra länder som tillämpar subventioner för sin varvsindustri. Skall vi i Sverige lyckas med att bibehålla de varv som finns kvar måste vi bygga vidare på dem och utveckla dem – vi kan naturligtvis inte bli en så stor varvsnation som vi en gång var, det tror jag inte. Men för att kunna konkurrera på lika villkor måste det till någon form av internationell uppgörelse om att de andra länderna upphör med sina subventioner. Alternativt kan vi tillfälligtvis införa regler i Sverige som gör att konkurrensen sker på lika villkor.

Jag tror inte att det är många branscher där det finns så mycket samlad kompetens av olika yrken som just på ett varv. För att bygga eller reparera ett fartyg krävs det inslag av många olika yrkeskategorier. Den kompetensen höll ett tag på att försvinna, när varven lades ned och de anställda försvann. Många finns kvar och kan komma tillbaka, och kompetensen finns redan. Men då vill det till att vi i Sverige verkligen ser till att det råder lika villkor och lika konkurrens.

Jag har inget yrkande. Jag ville bara lyfta fram motionen som talar sitt tydliga språk. Min fråga riktar sig till utskottets talesman Reynoldh Furustrand: Vilka åtgärder bedömer Reynoldh Furustrand som möjliga att vidta, och inom vilken tidsram blir det möjligt att uppnå det som framförs i motionen och som jag här har talat om, nämligen lika villkor för svensk varvsindustri – samma som de konkurrerande varven i omvärlden har?

Anf. 118 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Herr talman! Jag vet inte om Christer Skoog var närvarande när jag svarade Lennart Beijer på ungefär samma fråga. Svaret är likadant. Under nästa vecka kommer alltså industriministern på ministerrådsmötet i Bryssel att ta upp det direktiv där dessa frågor berörs.

Utskottsmajoritetens inställning som uttrycks i betänkandet är ju att om man inte kan åstadkomma en situation som innebär att alla följer det som OECD har sagt, bör den svenska regeringen fundera över på vilket sätt som den svenska varvsnäringen skall klara sig i en konkurrenssituation där andra länder har den här typen av subventioner. Innebörden i detta är att det bör övervägas om det skall vara subventioner. Men den grundlinje som bör drivas är att subventioner inte skall finnas.

Anf. 119 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Det var ett klagörende besked från Reynoldh Furustrand. Det är viktigt att frågan reds ut så fort som möjligt, inte minst med tanke på att de som tänker beställa eller reparera fartyg i Sverige får möjlighet att avvakta att det förhoppningsvis snart blir samma villkor och därmed samma möjligheter att göra beställningar i Sverige och därigenom gynna sysselsättningen i Sverige.

Det bör i detta sammanhang nämnas att detta bara rör civila fartyg. Karlskronavarvet, som ligger i min egen valkrets, bygger för närvarande och med framgång marina fartyg, vilket är väl känt i denna kammare. Men här gäller det alltså beställningar och reparationer av civila fartyg.

Det bör kanske också möjliggöras att få fram ett besked så snart som möjligt. Om nu någon svensk myndighet skulle få för sig att bygga ett fartyg, utgår jag från att vi är överens om att man skall avvakta och använda sig av de regler som gäller i Sverige och att man inte skall vända sig utomlands för att få de subventioner som vi inte har i Sverige i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

9 § Omstrukturering av AmuGruppen AB

Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1996/97:AU10

Omstrukturering av AmuGruppen AB (skr. 1996/97:95 och förs. 1996/97:RR8)

Anf. 120 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! 600 miljoner kronor beviljades under hösten 1996 som kapitaltillskott till AmuGruppen AB för att det helt statligt ägda företaget inte skulle gå i konkurs. Det är en anmärkningsvärt stor summa. Det förvånar mig att händelsen inte tilldrog sig större uppmärksamhet, särskilt i beaktande av att underskottet till största delen berodde på en passiv hållning från statens sida och en bristande kommunikation mellan å ena sidan Arbetsmarknadsdepartementets företrädare i AmuGruppens styrelse och å andra sidan såväl företagsledningen som moderbolagets styrelse.

Än mer häpnadsväckande är departementets och företagsledningens bristande kunskap om marknadsutsikterna för AmuGruppen. På omvägar fick AmuGruppens företagsledning indikationer på att utbildningsvolymen skulle bli avsevärt lägre än beräknat. Ledningen begärde då att få träffa företrädare för arbetslivsenheten på Arbetsmarknadsdepartementet, som ansvarar för ägarfrågor rörande AmuGruppen. Detta skedde den 17 oktober 1996.

Det framkom då att det inte fanns någon analys av konsekvenserna av regeringens neddragningar av arbetsmarknadsutbildning för AmuGruppen. Revisorerna konstaterade: ”Uppgifterna om att AmuGruppen kunde räkna med mer än en halverad försäljning gentemot Arbetsmarknadsverket under 1997 var därför också nya för ägarrepresentanterna.”

Några dagar senare tillsatte departementet en arbetsgrupp som skyndsamt skulle se över nuvarande och framtida situation för AmuGruppen. Tre alternativ framkom: konkurs, rekonstruktion eller avveckling i mer ordnade former. Inför det akuta läge som uppstått förordade Moderata samlingspartiet att bolaget skulle avvecklas under ordnade former, så att livskraftiga delar av verksamheten kunde drivas vidare i annan regi. Riksdagens majoritet valde dock att bevilja ett reservationsanslag om 600 miljoner kronor för att förstärka den finansiella basen i AmuGruppen AB.

Moderata samlingspartiet har uppfattningen att det kommer att behövas arbetsmarknadsutbildning även i framtiden. Utbildning är dock en långsiktig process, och en kortare tids arbetsmarknadsutbildning kan inte meningsfullt reparera grundläggande brister i basutbildning och yrkeskompetens. Yrkesutbildningen måste fördjupa och förbättra samarbetet mellan skola och näringsliv. Det är helt klart att en effektiv utbildning bör sättas in innan människor hamnar i arbetslöshet. Företagen bör också ta ett ökat ansvar för kompetensutveckling av sina medarbetare.

I relation till andra inslag i arbetsmarknadspolitiken har arbetsmarknadsutbildningen en viktig uppgift att fylla för att enskilda individer skall kunna återkomma till arbetslivet. En sådan utbildning skall enligt vår mening vara styrd mot ett klart definierat arbetsmarknadsbehov och i allt väsentligt genomföras tillsammans med näringslivet. Regeringens volymkrav på arbetsmarknadspolitiken, där arbetslösa till övervägande del skall sysselsättas inom den offentliga sektorn, är i detta perspektiv helt felaktigt och har endast haft som motiv att frisera den öppna arbetslösheten i stället för att bereda arbetslösa förutsättningar för såväl nya arbetstillfällen som bättre möjligheter till ett återinträde på arbetsmarknaden. Vi kritiserar regeringens syn på volymkraven och förordar i stället ett kvalitetstänkande.

Revisorernas granskning har med all önskvärd tydlighet gett belägg för den konflikt som råder mellan Arbetsmarknadsdepartementets roll som ytterst ansvarigt för både efterfrågan på och utbudet av arbetsmarknadsutbildning.

Revisorerna skriver: "En förklaring är att de regioner som gått bra är de som vårdat personalrelationerna gentemot de ledande personerna inom länsarbetsnämnderna." Detta kan kompletteras med revisorernas beskrivning av att andra framgångar i andra regioner inom AmuGruppen beror på att "länsarbetsnämnderna i dessa regioner inte har arbetat lika intensivt med att upphandla utbildningar i öppen konkurrens, utan låtit AmuGruppen i stort få fortsätta med den verksamhet som man bedrivit tidigare".

Av revisorernas granskning framgår alltså att verksamheten har gått bra i de regioner där personrelationerna vårdats gentemot personer inom länsarbetsnämnderna eller där länsarbetsnämnderna inte ansträngt sig för att upphandla utbildning i öppen konkurrens. Tydligare går det inte att beskriva ett häpnadsväckande brödraskap inom den statliga familjen – något som gagnar varken kostnadseffektivitet, kvalitet eller mångfald.

Vi har sett hur AmuGruppen dumpat priser på de ställen där det finns konkurrenter i förhållande till orter där man har monopol. I mitt hemlän Gävleborg syns denna dumpning särskilt tydligt. Under 1995/96 var priset på ITU-utbildning 1 900 kronor per kursdeltagarvecka i Söderhamn. Där finns konkurrerande utbildning genom Söderhamns Tekniska Utbildningscenter, STUC. Övriga orter – Bollnäs, Gävle, Hofors, Sand-

viken och Hudiksvall – hade samtliga samma kostnad på 2 679 kronor. Jämför detta med 1 900 kronor där det fanns konkurrens!

Restaurangutbildningen följde samma mönster. I Söderhamn, där det finns konkurrens, var priset 1 900 kronor, och i Hudiksvall, utan konkurrens, var priset 2 600 kronor. Det finns flera exempel på prisdumpning inom konkurrensutsatta orter i såväl Sörmlands som Västmanlands län. Det är enligt min mening helt otillfredsställande att ett statligt företag med en dominerande ställning på arbetsmarknaden konkurrerar ut privata företag genom dumpning av priser.

Särskilt allvarligt blir detta när skattebetalarna får träda in med kapitaltillskott för att rädda AmuGruppen från konkurs, pengar som kan uppfattas ha använts till att knäcka de privata mindre utbildningsanordnarna. Jag tror inte att uppsåtet har varit detta, men däremot kan man konstatera att utfallet har blivit så.

Den andra sidan av det statliga brödrskapet är att AmuGruppen fått utbildningar trots att det har funnits lägre anbud. Länsarbetsnämnden i Gävleborg har även beaktat faktorer som inte framgick av anbudsförfrågan och som inte var kända av ett privat utbildningsföretag. Talan i detta fall är väckt vid Gävleborgs tingsrätt.

Rent principiellt vill jag framhålla att även om ambitionen är att företagen skall drivas efter strikt kommersiella principer blir ett statligt ägarskap svårt att förena med en sund och rättvis konkurrens. Politiker kan påverkas av motstridiga intressen i sin dubbla roll som ägare och lagstiftare, vilket kan försvaga trovärdigheten och hämma riskvilligheten och entreprenörsandan hos andra aktörer. Likabehandling och rättvisa uppstår bäst om staten står neutral, vilket innebär att staten bör avstå från att själv äga och driva företag. Vad gäller AmuGruppen är det i längden ohållbart att ha ett marknadsförhållande som bygger på att staten dominerar en marknad, på vilken staten själv är den helt dominerande köparen.

För att bolaget skall kunna möta de krav som ställs på en fungerande utbildningsmarknad med ökad konkurrens, kvalitet och kostnadseffektivitet måste ägarförhållandet ändras. Med en avveckling av det statliga ägandet, genom en stegvis försäljning av hela eller delar av bolaget, skulle konkurrensen öka till gagn för utbildningsmarknadens utveckling. Det skulle också leda till ett mera varierat utbud inom arbetsmarknadsutbildningen framöver.

Moderata samlingspartiet anser att staten skall avveckla sitt ägande av AmuGruppen AB. Och efter en analys av förutsättningarna bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag till avveckling.

Fru talman! Avslutningsvis konstaterar jag att den passiva hållningen från regeringens sida har bidragit till att förvärra de problem som lett till ägartillskottet om 600 miljoner kronor. Betydande kostnader har förorsakats, vilka i slutändan drabbar skattebetalarna. Revisorernas granskning visar även att ägaransvaret är mycket illa skött.

Fru talman! Med hänvisning till det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 7.

Anf. 121 SIRI DANNAEUS (fp):

Fru talman! Jag kommer i mitt debattinlägg att kommentera inte bara regeringens skrivelse om omstruktureringen av AmuGruppen utan också det förslag som riksdagens revisorer har lämnat till riksdagen. Dessutom

kommer jag att förkorta mitt anförande till glädje för många, eftersom jag har en dålig hals i dag.

Det är nu tredje gången på kort tid som vi debatterar AmuGruppen i kammaren. Av revisorernas förslag framgår tydligt att det inte hade varit fel att diskutera den här frågan tidigare. Det hann gå alltför lång tid innan ägaren staten fick tillräcklig kunskap och kunde reagera som nu har skett. Jag är övertygad om att den omstrukturering som nu har påbörjats och fortsätter gör att AmuGruppen AB går en betydligt ljusare framtid till mötes. Förändringen av ledningen var en nödvändighet, och den kritik som revisorerna riktat beträffande den svaga styrningen utan strategi och den stela organisationen är redan åtgärdad. Mycket positivt har skett sedan våren 1996.

Fru talman! Vi i Folkpartiet tycker att arbetsmarknadsutbildningen länge har präglats av en inriktning mot utbildningar som alltför mycket varit anpassade till gårdagens arbetsmarknad. Det är därför mycket positivt när vi nu hör att AMU:s nya affärsidé är: En utbildning till för de många i ett föränderligt arbetsliv.

Utbildningen måste vara inriktad på framtidens arbetsmarknad och inte på gårdagens.

Ett exempel på fel utbildningar har Företagarnas riksorganisation lyft fram i en rapport där man visar att arbetsmarknadsutbildningen i alltför hög grad är anpassad till industri- och storföretagen i stället för tjänste- och småföretagen, där vi tror att många av framtidens jobb finns. Även revisorerna har uppmärksammat detta i sitt förslag till riksdagen. Det ökade volymkravet har gjort att AMS tvingas satsa på de billigaste åtgärderna. Att utbildningarna inte leder till jobb uppmärksammas alltför sällan. Detta är naturligtvis ett stort problem för AmuGruppen AB med sin nya affärsidé. Folkpartiets åsikt är att arbetsmarknadsutbildningen skall inriktas på utbildningar som förvisso är dyrare men av hög kvalitet och som lättare leder till jobb på den öppna marknaden efter en avslutad utbildning. Amu kan visa många exempel på detta. Det var därför glädjande att konstatera att regeringen i vårpropositionen äntligen har insett detta och nu sänker volymkravet och satsar mer på den dyrare utbildningen. Vi kan därför tacksamt konstatera att vårt yrkande på den punkten är tillgodosett.

Fru talman! I skrivelsen säger regeringen att något ytterligare kapitaltillskott inte behövs för att klara verksamheten. Folkpartiet välkomnar det beskedet, då vi i höstas klart uttalade att det då föreslagna kapitaltillskottet på 600 miljoner kronor endast fick lov att vara en engångsföreteelse.

Regeringen bedömer vidare att AmuGruppen skall drivas vidare som ett aktiebolag med staten som ägare. Folkpartiet delar inte denna uppfattning. Riksdagen beslöt 1993 att den dåvarande AmuGruppen skulle ombildas till ett aktiebolag, och riksdagens beslut öppnade möjligheten att efter en tid pröva en utförsäljning av hela eller delar av verksamheten. Vi är övertygade om att den nya AmuGruppen AB som nu växer fram med en slimmad organisation och ökad flexibilitet och därmed en minskad affärsrisk blir betydligt attraktivare på marknaden. Staten har hittills inte varit någon bra ägare. Det finns många orsaker till det, och de redovisas mycket tydligt i revisorernas skrivelse. Just nu är intresset fokuserat på företaget. Men risken är stor att det intresset återigen avmattas och att staten ännu en gång blir den passiva ägare som företaget inte mår bra av.

Det som hänt med AMU visar problemet med statsägda bolag. Det talar för att en försäljning bör ske helt eller delvis. En försäljning undantar självfallet inte statens övergripande ansvar för arbetsmarknadsutbildning. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om i vilka former en sådan utförsäljning skall ske.

Fru talman! Vad slutligen gäller utvärderingen av arbetsmarknadsutbildningen och AmuGruppen AB så borde detta ändå vara en självklarhet. Tyvärr lämnades revisorernas förslag även på denna punkt utan åtgärd. Det är därför viktigt att poängtera att en sådan kommer till stånd. Vi är av den mening att det ofta talas om betydelsen av utvärdering och uppföljning av verksamheter inom det offentliga men att det alltför sällan görs något konkret. Riksdagen bör därför klart uttala att en utvärdering måste ske och redovisas för riksdagen så snart som möjligt.

Anf. 122 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Så har den då kommit, beskrivningen av hur AmuGruppen missköttes. Vi debatterade frågan i höstas, som Patrik Norinder tidigare har sagt, och anslog då 600 miljoner kronor. Jag tyckte att det blev alldeles för litet uppmärksamhet och diskussion kring detta. Vi föreslog att en parlamentarisk kommission skulle tillsättas för att analysera vad som hade hänt och för att utkräva politiskt ansvar. Riksdagens beslut blev i stället att Riksdagens revisorer fick göra en sådan utvärdering.

Denna utvärdering har nu kommit. Bolaget har genomfört en strategiförändring, och regeringen har lagt fram ett förslag till en omstrukturering som inte innebär några ytterligare pengar. Staten står kvar som ägare. Vi i Vänsterpartiet tycker att det är bra. Trots att vi har diskuterat frågan ett flertal gånger tidigare finns det anledning att säga något om vad som har skett.

Längst ned på s. 9 i utskottets betänkande står det: ”Den passiva hållningen från regeringens sida har bidragit till att förvärpa de problem som lett till ägartillskottet. Revisorerna konstaterar också att ägaren varit förberedd på de ekonomiska problemen.”

Av den utomordentliga sammanfattningen på s. 7 och 8 framgår att det första verksamhetsåret startade med oförutsedda problem och kostnader. Sedan dras dessa. Under det andra verksamhetsåret hade koncernen särskilda problem. Man gjorde felaktigheter i förhållande till dotterbolagen och när det gällde att nyanställa personer. Det tredje verksamhetsåret präglades av problem med att finna en ny vd. Strukturförändringar kunde inte beslutas på grund av den olösta vd-frågan. Strategi och omvärldsanalys saknades. Ägarrollen var ofullständig. Ägarna gav inga direktiv. Ägarna bytte ut folk. Ändå undrar man med anledning av den lista som finns i bilagan. Jag tänker på de statssekreterare och ämbetsmän som hade ett ansvar för verksamheten. Men ingen lyckades tydligen begripa vad som hände.

Mig smärtar detta naturligtvis mera än det smärtar Patrik Norinder. Jag tycker att samhällsägda företag är bra, för de kan ta ett stort och brett politiskt ansvar – regionalt och socialt – och de kan se längre än till den egna verksamhetens lönsamhet. Som skattebetalare blir jag upprörd över att stat och myndigheter kan missköta sig så till den milda grad att de får det betyg som revisorerna ger dem.

Jag är mycket glad, Sonja Fransson, över att utskottets majoritet ville vara med på ett tillkännagivande. Det har ungefär samma innebörd som det som revisorerna har skrivit. Därför är det med stor glädje som jag konstaterar att man är med på yrkandet under hemställanspunkten 1, som alltså handlar om ett tillkännagivande med ett innehåll som i stort sett är detsamma som innehållet i revisorernas analys. Det innebär en svidande kritik. Det underliga är bara att det inte förorsakar ett tydligare ansvarstagande. Det är underligt att inte någon på riktigt allvar får stå till svars för vad som skett.

Frågan är inflammerad. Två regeringar står bakom detta. Då Börje Hörnlund var arbetsmarknadsminister tillsatte han, skulle jag vilja säga, sin kompis från riksdagen som vd, som sedan har misskött det hela. Detta är mycket noga redovisat i Riksdagens revisorers arbete. Den nuvarande regeringen har bara fortsatt, utan att ha lyckats förstå någonting av vad som händer i företaget eller ta ansvar för verksamheten. Inte heller har man begripit vilka beslut man själv fattat. Departementet kan därmed inte ha en sådan samordning att den ena avdelningen förstår konsekvenserna av den andra avdelningens analyser och förslag till beslut. Ändå fick man, fru talman – detta sagt i all blygsamhet – hjälp av oss i Vänsterpartiet. I vår motion har vi ju pekat på att med det anslag som gällde för arbetsmarknadspolitiska åtgärder förutsåg vi ungefär 20 000 platser inom arbetsmarknadsutbildningen.

Några månader senare gick det upp även för det departement som låg bakom förslaget till beslut. Detta nämns också i betänkandet. Jag tycker ändå att det kan sägas att vi ännu inte är nere på de volymerna. Det för mig fram till den reservation som jag i första hand yrkar bifall till, nämligen reservation 4. Där säger vi att de beräkningar som ligger till grund för AMU:s resursberäkning och kapacitet är för lågt bestämda. Det här bygger rätt mycket på den analys som nämns i betänkandet, nämligen att det skulle kunna bli fråga om 20 000 personer. Detta sägs på s. 4. Det är nämligen AMS bedömning av år 1997.

Bedömningen i dag är att det är fråga om 30 000 personer; detta beroende på att man har en annan beräkning av volymerna när det gäller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jobbsökeriaktiviteter får räknas som volym. De är så billiga att det blir mera pengar kvar till utbildning. Vidare har vissa EU-medel från strukturfonderna bidragit, så helårsvolymen blir förmodligen 30 000, inte 20 000.

Till min glädje fick jag i går höra att man gått Vänsterpartiet till mötes. Mera pengar anslås nämligen i syfte att upprätthålla en högre volym för yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning. Kanske kan det här kvantifieras till ytterligare 5 000. Jag är inte helt säker, men jag har tittat litet grand på detta. Jag förutsätter att när nu regeringen, högt uppifrån, gett tillstånd till att tycka så kanske även utskottsmajoriteten och riksdagen kan tycka som vi i Vänsterpartiet gör i vår reservation nr 4, där vi just säger att volymen måste vara beräknad på en högre nivå dels för att vara nyttig från arbetsmarknadspolitisk synpunkt, dels för att ett utbildningsföretag skall kunna behållas som har resurser fördelade över hela landet regionalt, så att en hel serie olika yrkesområden kan täckas upp, och som kan spela den roll som AmuGruppen borde spela om den är väl skött.

Arbetsmarknadsutbildningen är oerhört viktig. Det är ett av skälen till att vi vill ha ett statligt ansvar, men det hindrar inte att vi vill ha andra

aktörer på marknaden. Det finns många utbildningar som andra aktörer kan sköta, och kanske bättre. Men det finns stora och tunga områden där det är nödvändigt med ett statligt ansvar. Det nationella perspektivet, att i dag upprätthålla kompetenslyftet inom arbetsmarknadspolitiken, är oerhört viktigt.

Sonja Fransson, hur är det möjligt för socialdemokratin att acceptera den utveckling som vi haft under det senaste året och där arbetsmarknadsutbildningen minskar med över 30 %? För att krydda litet extra här vill jag säga att den minskar särskilt mycket för kvinnorna.

Detta är bakgrunden till våra förslag om att verkligen utnyttja arbetsmarknadsutbildningen som ett medel för att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. För att det hela inte bara skall framstå som prat måste det finnas dels resurser, dels klara direktiv till både AMS och AMU om att ha utbildningssystem, kurser och statistik som är sådana att möjligheterna för kvinnor favoriseras när det gäller att komma in på viktiga framtidsområden i sina yrkesval.

Det gäller att bryta yrkesmässiga, könsmässiga och regionala obalanser. Detta ligger bakom våra förslagskrav på en striktare form av riktlinjer för AmuGruppen än vad regeringen föreslagit. Detta ligger bakom vårt krav på att vi också i framtiden skall ha ett statligt ägande och ett statligt ansvarstagande. Detta ligger bakom våra förslag om en utökad volym, så att arbetsmarknadsutbildningen verkligen kan användas som den kanske viktigaste arbetsmarknadspolitiska åtgärden.

Vi har flera reservationer. Där berörs just inriktningen. Jag skall dock, fru talman, nöja mig med att förutom till reservation 4 yrka bifall till reservation 11. I den senare reservationen lyfts framför allt vikten av det regionala perspektivet fram. Det här hänger ihop med reservation 4. Om volymen dras ned för mycket måste nämligen AMU lägga ned för mycket. Då måste en stor del av personalen sparkas, samtidigt som AMU:s kapacitet minskar när det gäller att spela nämnda och viktiga roll. Och då är risken stor att man just i de områden/regioner där avstånden är stora missar flera av AMU-enheterna. Avstånden blir för långa. Vi kommer att missa utbildningsmöjligheter just i de län där utbildningsbehovet är allra störst.

Vi diskuterar i vår motion – liksom vi har gjort i utskottet, i ett särskilt yttrande och i andra reservationer – flera andra aspekter som är av stor vikt. Det handlar då om hur de individuella handlingsplanerna effektivare kan utnyttjas och om att arbetsmarknadsutbildningen inte bara blir en kurs som man går för att sedan vara arbetslös igen. I stället skall arbetsmarknadsutbildningen vara ett inslag i en planerad verksamhet med jobbsökeriaktiviteter och, framför allt, praktik som gör att jag kan tillämpa vad jag lärt mig på den utbildning som jag faktiskt har fått. Likaså är det viktigt att utvärderingarna görs mera professionellt än som tidigare varit fallet.

Det finns en framtid för arbetsmarknadsutbildningen. Jag är övertygad om att det finns en framtid också för det nya AMU, som har en strategi som jag tycker lovar gott. Men då måste det politiska systemet dels förse verksamheten med tillräckliga resurser, dels ta ägarrollen på allvar. Som riksdagsledamot, som folkvald och som skattebetalare skall man inte behöva skämmas så grovt som jag just nu gör när jag står i denna talarstol och kommenterar de tre åren med bolagisering av AmuGruppen. Det

enda som egentligen är lustigt är att såväl socialdemokratin som de borgerliga partierna har ett gemensamt och mycket stort ansvar för detta sakernas tillstånd.

Prot. 1996/97:90
16 april

*omstrukturering av
amugruppen ab*

Anf. 123 BARBRO JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag kommer att fatta mig mycket kort, kortare än Siri Dannaeus med sin dåliga hals. Den kritik som framförts av revisorerna, Patrik Norinder och Hans Andersson riktar vi också. Regeringens skrivelse visar att staten och regeringen måste ta på sig en stor del av skulden för att AmuGruppen höll på att gå i konkurs. Kritiken från Riksdagens revisorer riktar sig mot staten som ägare. Vad som var mycket allvarligt var att Arbetsmarknadsdepartementet inte insåg följderna av den stora nedskärningen av arbetsmarknadsutbildningen i budgetpropositionen. Speciellt allvarligt är det att tjänstemän kan sitta i samma korridor och inte kan prata med varandra. Det är den stora saken i det hela.

När en arbetsmarknadsutbildnings volym sjunker från 40 000 till 15 000 platser från 1996 till 1997 måste det få konsekvenser för ett statligt utbildningsföretag som AmuGruppen. Att det kraftigt försämrade ekonomiska läget försämrar för AMU är helt naturligt. Föregående talare har nämnt en rad orsaker som revisorerna tagit fram.

Fru talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande om omstrukturering av AmuGruppen delar utskottet kritiken från revisorerna och välkomnar omstruktureringen. Det tycker vi i Miljöpartiet är bra. Vi anser att den nya ledningen bör få arbetsro att genomföra förändringarna i AMU. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om en mer långsiktig inriktning av arbetsmarknadsutbildningen, med AMU:s roll i det hela. Miljöpartiet vill att det reguljära skolväsendet skall användas till största delen när det gäller utbildningsinsatser. Vi har länge förordat lärlingsutbildning, och det är med glädje som vi välkomnar förslaget om lärlingsutbildning i vårpropositionen.

Det känns bra att utskottet i viss mån försöker tillmötesgå Miljöpartiets yrkanden och att utskottet tagit upp revisorernas kritik till behandling. Jag vidhåller att regeringen bör återkomma med förslag om arbetsmarknadsutbildningens vidare inriktning.

Fru talman! Jag står givetvis bakom reservationerna från Miljöpartiet, men jag yrkar bifall endast till reservation 5. Det är inte säkert att jag kommer att begära votering.

Anf. 124 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Man kan notera att det råder relativt stor enighet om ärendets behandling. Utskottet gör ett tillkännagivande som bygger på Riksdagens revisorers mycket kritiska syn på hur regeringen försatte AmuGruppen i en synnerligen prekär situation hösten 1996. Det står bl.a. i betänkandet att det står klart att den passiva hållningen hos ägaren har bidragit till att problemen förvärrats och framtvingat ett ägartillskott för att undvika konkurs. I och med att ansvaret nu mycket tydligt är lagt på regeringen och att man nu uppenbarligen från regeringens sida försöker att rätta till de bekymmer som man försatt AmuGruppen i kommer jag inte att framställa några yrkanden. Vi har för vår del en reservation i betänkandet där vi understryker att den nya ledningen måste få möjlighet

att ordna upp situationen. Där betonar vi att man inte bör avhända sig möjligheten att i ett senare skede pröva ägarfrågan men att det i dagsläget inte är aktuellt, helt enkelt inte är möjligt, innan det blir ordning på torpet.

I övrigt har utskottet behandlat ett antal av våra synpunkter på AmuGruppens verksamhet. Det är i stort sett acceptabla skrivningar. Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan förutom vad gäller reservation 10. Jag yrkar dock inte bifall till den för att spara kammarens tid.

Anf. 125 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! I en tid med omvälvande förändringar på arbetsmarknaden, där enklare jobb försvinner och de nya jobb som kommer ställer krav på högre utbildning, i många fall högskoleutbildning, är det mycket viktigt att vi för en långsiktig och framåtsyftande politik. En sådan politik är att satsa på utbildning. Därför satsar vi socialdemokrater tillsammans med Centerpartiet nu stort på utbildning av olika slag för ett livslångt lärande. Vi utökar insatserna för att höja kunskapsnivån för lågutbildade arbetslösa genom det stora kunskapslyftet. 10 000 nya platser tillkommer varje år fram till år 2000, då vi beräknar ha 40 000 platser totalt.

Vi fortsätter att bygga ut den högre utbildningen. Utöver de 30 000 platser som redan beslutats aviseras ytterligare 30 000 platser i vårpropositionen. Dessutom fortsätter vi satsningen på kvalificerad yrkesutbildning så att den redan 1998 kommer att omfatta 8 800 platser. För ungdomar med mer praktisk begåvning tar vi initiativ till en ny form av lärlingsutbildning.

Men det räcker ändå inte. Som ett komplement till den reguljära utbildningen behöver vi en stark arbetsmarknadsutbildning. Arbetsmarknadsutbildningen skall motverka den strukturella arbetslösheten och förebygga flaskhalsar på arbetsmarknaden. Den skall stärka den enskilde arbetssökanden till att finna och behålla ett arbete. Regeringen och riksdagen har konstaterat att AmuGruppen fyller en viktig funktion när det gäller att erbjuda yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning.

I vårpropositionen föreslås att 800 miljoner avsätts för utbyggnad och kvalitetshöjande insatser inom arbetsmarknadsområdet redan 1997. Fr.o.m. 1998 räknas detta belopp upp till 1 miljard kronor per år. Detta kommer att möjliggöra en betydligt större satsning på yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning än tidigare år.

Fru talman! I februari 1993 beslöt riksdagen att uppdragsmyndigheten AmuGruppen skulle ombildas till ett aktiebolag. Uppgiften var att erbjuda arbetsmarknadsutbildning av hög kvalitet i hela landet. Koncernen skulle dessutom kunna erbjuda företagsutbildning.

Vid riksdagsbehandlingen framhölls att staten som ägare av bolagen borde utöva en aktiv ägarroll och ansvara för att bolaget fortsatte att utvecklas. Den förändrade utbildningspolitiken med ökad satsning på reguljär utbildning i gymnasium och högskola och det stora antalet arbetslösa med behov av arbetsmarknadspolitiska åtgärder har tyvärr gjort det nödvändigt att under en tid minska de ekonomiska resurserna till arbetsmarknadsutbildningen.

I proposition 1996/97:55 konstateras att sådan nedskärning skulle få långtgående konsekvenser för AmuGruppens verksamhet. En drastisk

reduktion av kostnaderna var nödvändig för att lösa den akuta ekonomiska krisen. Dessutom föreslogs att regeringen skulle få bemyndigande att inom en ram på 600 miljoner kronor besluta om ett kapitaltillskott för att förstärka den finansiella basen. Regeringen meddelade samtidigt att man inom kort skulle återkomma till riksdagen med en plan på en långsiktig lösning för bolagets framtida verksamhet. I anslutning till beredningen i arbetsmarknadsutskottet fattades beslut om att tillstyrka regeringens förslag och att dessutom föreslå Riksdagens revisorer att granska bakgrunden till den uppkomna situationen.

Fru talman! Detta är bakgrunden till dagens debatt.

Regeringen har nu lagt fram en skrivelse och redovisat sin bedömning av AmuGruppen AB:s framtida verksamhet. Riksdagens revisorer har genomfört sin granskning och då belyst bakgrunden till den uppkomna situationen fram till årsskiftet 1996/97.

Utskottet kan konstatera att i stora delar sammanfaller revisorernas beskrivning av AmuGruppens problem med den skrivelse som har lämnats av regeringen. Den akuta situation som AmuGruppen har hamnat i har i hög grad samband med senare års minskning av arbetsmarknadsutbildningen. Men läget har förvärrats på grund av problem inom koncernen, och då framför allt inom ledningsfunktionen. Orsakerna har varit flera. Några av problemen har varit ett arv från myndighetstiden. Exempel på sådant är ofördelaktiga hyresavtal med lång löptid, övertalighet och tvister i Arbetsdomstolen, svårigheter med att skapa en sammanhållen organisation på grund av självständiga dotterbolag och en bristande intern ekonomisk redovisning. Det har dessutom varit svårt för företaget att bredda marknaden utanför Arbetsmarknadsverket så som det var tänkt, samtidigt som det har uppkommit kostnadsproblem till följd av en oflexibel och stel organisation. Täta byten på styrelseposterna, och att dessutom under en ganska lång tid vara utan en vd, har inte underlättat situationen.

Det mest påtagliga problemet har dock varit att man har saknat en klar strategi. Strategidokument har tagits fram i form av affärsplaner och har godkänts av styrelsen. Men dessa har aldrig följts. Koncernledningen har med andra ord varit svag och outvecklad.

I detta sammanhang måste påpekas att det också har varit svårt för koncernen att i förväg bedöma den framtida utvecklingen av arbetsmarknadsutbildningen, då budgetpropositionerna under senare år haft ett enda anslag för arbetsmarknadspolitiska åtgärder i kombination med ett volymtal. Omfattningen av varje åtgärd har inte varit lika tydlig som tidigare år.

När det gäller ägarrollen delar utskottet de synpunkter som revisorererna har lagt fram. Den passiva hållning från ägarens sida som har beskrivits av revisorererna verkar särskilt anmärkningsvärd, mot bakgrund av vad som uttalades i propositionen och i utskottsbetänkandet i samband med beslutet om bolagiseringen. Som redan nämnts framhöll utskottet att staten borde utöva en aktiv ägarroll och ansvara för att företaget fortsätter att utvecklas.

Trots detta uttalande har varken tidigare eller nuvarande regering gjort några egna analyser av bolagets verksamhet, och inga konkreta krav har ställts på vad som skulle kunna åstadkommas i verksamheten. Det är helt klart att den passiva hållningen hos ägaren har bidragit till att problemen förvärrats.

Utskottet instämmer med revisorerna i att regeringen, som förvaltar statens aktier och innehar ägaransvaret i AmuGruppen, bör stärka och förbättra styrningen av bolaget genom att tydligt konkretisera mål för bolaget. Styrelsen och företagsledningen bör få klara och tydliga riktlinjer om ägarens intentioner, och ägaren måste följa och analysera verksamhetens utveckling. I denna fråga anser arbetsmarknadsutskottet att riksdagen bör besluta om ett tillkännagivande till regeringen.

I detta sammanhang skall uppmärksammas att nuvarande regering nu börjat ta tag i problemen. I skrivelsen till riksdagen framgår det att arbetet nu pågår inom Regeringskansliet för att säkerställa en samsyn i utövandet av ägarrollen. Man säger att en tydlig ägarroll kommer att präglade statens framtida handlande gentemot AmuGruppen och att man aktivt kommer att följa verksamhetens utveckling.

Fru talman! I övrigt ställer sig utskottsmajoriteten bakom regeringens skrivelse, där man konstaterar att det kommer att finnas ett stort behov av arbetsmarknadsutbildning också i framtiden oavsett konjunktur och att AmuGruppen är en viktig aktör i detta sammanhang.

AmuGruppen AB bör också i framtiden bedrivas i bolagsform med staten som ägare och i en sammanhållen koncern. Det skall säkra en kvalitativt bra yrkesutbildning med en god spridning över hela landet.

Den stora omstrukturering som pågår inom koncernen skall fullföljas för att anpassa verksamheten till en minskad upphandling och öka flexibiliteten, bl.a. genom mer samarbete med andra utbildningsanordnare på marknaden.

Slutligen kan utskottet konstatera att ytterligare ägartillskott för närvarande inte är nödvändigt, alldeles särskilt som regeringen i vårpropositionen föreslår en kraftig utökning av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen.

Med detta som bakgrund, fru talman, vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 126 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja, helt kort och konkret, ställa några frågor till Sonja Fransson. Varför kunde detta hända? Har Sonja Fransson någon egentlig uppfattning? Jag noterar i och för sig att regeringen har vissa planer på att rekonstruera det hela och ta litet större ansvar. Fattas bara annat! Man har just, helt opåkallat, fått 600 miljoner kronor av riksdagen för att förhindra en konkurs. Hur kunde det hända? Har Sonja Fransson några insikter i den frågan?

Vi har föreslagit att rekonstruktionen skulle baseras på en högre volym. Den volym som är nämnd i betänkandet är AMS gissning från hösten 1996 om 20 000. Jag menar att under 1997 kommer vi att ligga på ungefär 35 000. Det är viktigt att inte driva ned kapaciteten inom AmuGruppen så mycket som förutsätts i regeringens skrivelse. Varför är inte Sonja Fransson beredd att biträda mitt yrkande, som också finns uttryckt i en reservation?

Vidare var det könsstrukturen. Hur kan Sonja Fransson förklara att det som särskilt har rasat under en ettårsperiod – och längre än så, det var den senast sammanfattade statistiken – är andelen kvinnor i kvalificerad arbetsmarknadsutbildning? Det var utbildningen som skulle vara ett riktigt bra instrument för att bryta könssegregeringen. Varför är pratet om

kompetenssatsning i arbetsmarknadspolitik och idén att bekämpa könssegregerad arbetsmarknad bara prat och inte riktig politik från Socialdemokraternas sida?

Prot. 1996/97:90
16 april

*omstrukturering av
amugruppen ab*

Anf. 127 SONJA FRANSSON (s) replik:

Fru talman! Hur kunde det hända? frågar Hans Andersson. Det finns flera skäl. Ett av skälen är det statsfinansiella läge vi har befunnit oss i, Hans Andersson. Det finns många arbetslösa som är i behov av åtgärder – som jag sade i mitt tal. Det finns begränsade resurser. Det är det som är bakgrunden till att arbetsmarknadsutbildningen har minskats. Det vet Hans Andersson mycket väl. Dessutom tillkommer en mängd andra problem som koncernen har haft. Det framgår tydligt i rapporten från Riksdagens revisorer. Detta sammantaget gör att det hela inte har fungerat väl och att det inte har funnits tillräckligt med arbetsmarknadsutbildning.

Jag håller med Hans Andersson att denna situation är olycklig. Vi tycker att det är viktigt med utbildning. Vi tycker att arbetsmarknadsutbildningen är ett viktigt komplement till den reguljära utbildningssatsningen. Men vi har förändrat utbildningsstrukturen, så till vida att vi har satsat oerhört mycket mer på den reguljära utbildningen. Det är också en av anledningarna till att volymerna har minskat i arbetsmarknadsutbildningen.

Anf. 128 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Nej, Sonja Fransson, det är det inte. Det kan bli det framöver, men inte alls under den tid vi har pratat om – inte ett dugg. Det är fråga om kommunicerande kärn mellan kvalificerad arbetsmarknadspolitik i form av utbildning och okvalificerad arbetsmarknadspolitik av hörnlundskt och, tyvärr, winbergskt märke med massiva alu-volymer osv.

Hur kunde detta misskötas så till den milda grad, som är så bra redovisat av Riksdagens revisorer? Sonja Franssons svar var att den statsfinansiella situationen var svår. Men det är väl tvärtom? Har vi en statsfinansiellt svår situation, skall vi väl inte behöva ödsla 600 miljoner kronor för att ta hand om resterna av misskötsel inom koncernen?

Nej, för mig är det faktiskt obegripligt, och jag är mycket glad över att utskottet nu har tagit sig samman och vågat ställa sig bakom revisorerens yrkande.

Men det krävs en mentalitetsförändring. Politik får inte vara att bara gå och sätta sig vid ett bord i ett styrelserum och kvittera ut en styrelseersättning. Jag kan inte se att det är något annat än detta som skett, när man har passerat styrelseuppsättning efter styrelseuppsättning, år efter år, då problemen redovisats klart och man handlat fel i praktiskt taget varje fråga. Gjorde man något sådant i trafiken, borde man bli av med körkortet i vartenda gathörn. Och hur är det möjligt med en sådan könsmässig obalans, Sonja Fransson?

Anf. 129 SONJA FRANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag svarade på frågan varför volymerna har minskats så radikalt och hur det kunde hända att vi drog ned så mycket på arbetsmarknadsutbildningen.

Detta har helt klart missköts, och det tycker vi också. Därför gör vi ett tillkännagivande, precis som Hans Andersson säger. Där är vi överens. Det har skett en massa olyckliga saker, både i organisationen och i koncernens verksamhet. Men framför allt har varken tidigare regering eller nuvarande regering tagit på sig ägaransvaret och haft ordentliga riktlinjer för bolaget. Det är djupt allvarligt, och det är också därför vi gör detta tillkännagivande.

Anf. 130 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Det kändes litet väl magstarkt när Sonja Fransson sade att man hade svårt att bedöma de framtida volymerna på utbildningen. Här sitter folk från Arbetsmarknadsdepartementet med raka rör in i regeringen och en ansvarig minister – och så har man svårt att bedöma volymerna! Jag väntande mig nästan under Sonja Franssons anförande en ursäkt för hur klantigt regering och departement har skött den här frågan, men det var kanske litet för mycket att hoppas på.

Jag har två frågor till Sonja Fransson.

De statliga länsarbetsnämnderna upphandlar utbildning och skall göra det från ett statligt bolag. Vi har sett hur AmuGruppen tidigare dumpat priserna ute på marknaden, vilket har knäckt enskilda utbildningsanordnare. Vilka garantier kan Sonja Fransson lämna för att detta inte skall upprepas?

Den andra frågan gäller det Sonja Fransson sade om att man behöver behålla AmuGruppen i statlig regi för att säkra en bra utbildning. Miss-tror Sonja Fransson de enskilda företagen och utbildningsanordnarna när det gäller att bedriva en bra utbildning?

Anf. 131 SONJA FRANSSON (s) replik:

Fru talman! Patrik Norinder tog upp det här med konkurrensen. Det finns en konkurrenslagstiftning som tar upp felaktigt utnyttjande av en konkurrensfördel. Den lagstiftningen skall man naturligtvis använda, och det finns instanser som prövar den. Ingen är skyldig förrän man har fällts för att ha utnyttjat en konkurrensfördel, och det gäller statliga bolag precis som alla andra bolag. Den frågan får skötas den vägen.

Jag konstaterar att bolaget framför allt missköts under den borgerliga regeringen, som har minst lika stort ansvar som den socialdemokratiska regeringen. Så hur kommer det sig att man inte redan vid bolagsbildningen tog ett större ansvar som ägare till bolaget? Det är min fråga till Patrik Norinder.

I mitt anförande sade jag att vi framför allt måste ha en god kvalitet som är spridd över hela landet, och det kan vi inte säkerställa med ett privat bolag.

Anf. 132 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Kanske Sonja Fransson kan vara vänlig och utveckla det sistnämnda påståendet? Varför skulle man inte kunna ha en bra utbild-

ning över hela landet i en privat verksamhet när AmuGruppen i statlig regi kan ha det? Vad är det som bestämmer detta?

Jag är tveksam till om Sonja Fransson över huvud taget känner till att det har förekommit olika prissättningar. Det verkar inte vara så. Några av dessa frågor kommer att prövas i domstol och är anmälda till tingsrätten i Gävleborgs län. Vi får se hur det går där.

Jag känner en oro för att länsarbetsnämnderna kommer att fortsätta att ha en djupare kontakt med ett statligt ägt företag och att de enskilda utbildningsanordnarna kommer att knäckas av det statliga brödrskapet.

Anf. 133 SONJA FRANSSON (s) replik:

Fru talman! Vi får se vilket utslaget blir. Det är ju inget som vi kan ta ställning till i kammaren, utan det får domstolen avgöra. Sedan får man eventuellt ta tag i de problemen.

En fråga gällde detta att säkerställa en kvalitativt god yrkesutbildning med spridning över hela landet. Visst kan ett privat bolag klara det, men det är inte självklart att man gör det. Med ett statligt bolag kan vi bestämma att vi vill ha det så och styra det tydligare. Det är inte alls självklart att det annars blir en spridning över hela landet. Det mest troliga vore väl att en yrkesutbildning, som kräver så stora investeringar och som är så känslig för konjunktursvängningar, inte skulle spridas över hela landet utan hamna i exempelvis de stora städerna. Jag säger inte att det är så, men det finns risk för det.

Anf. 134 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! AmuGruppen AB har under några år genomgått en stor omstrukturering, från att ha haft ca 86 000 deltagare när bolaget var som störst till att i dag ha omkring 20 000. Denna stora omställning har dessutom skett när företaget varit utsatt för andra påfrestningar, bl.a. byte av styrelseledamöter och problem med att få fram en ny vd.

Omstruktureringen har också varit problemfylld eftersom man övergått från att vara en myndighet till att vara ett statligt aktiebolag. Även detta har enligt både Riksdagens revisorer och regeringen inneburit att mycken kraft har fått ägnas åt andra saker än att på bästa sätt bedriva utbildningsverksamhet för arbetslösa i alla delar av landet.

Enligt den i går framlagda vårpropositionen kommer man att lätta litet på kravet att ett visst antal människor skall vara sysselsatta i arbetsmarknadsåtgärder. Av de 2,3 miljarderna som då frigörs avser man att låta ca 800 miljoner gå till erbjudanden om arbetsmarknadsutbildning. Detta är ett förslag som Centern har drivit, bl.a. i rapporten *På väg mot ökad sysselsättning*. Tyvärr kommer detta inte nödvändigtvis att tillfalla AmuGruppen AB, men en andel kommer man att kunna ta genom anbudsgivning till länsarbetsnämnderna.

Arbetsmarknadsutbildning är i sig en av de insatser från samhället som ger det bästa resultatet i form av ny anställning för dem som omfattas av åtgärden. Det är visserligen en dyr insats, men eftersom den leder till önskat resultat behöver denna åtgärd prioriteras framför andra, som visserligen kan vara billigare men inte i lika stor utsträckning leder till resultat i form av ny anställning för de arbetssökande.

Att låta människor delta i aktiviteter som inte leder till annat än fortsatt arbetslöshet är ett hån mot den arbetssökande och ett slöseri med samhällets resurser.

AmuGruppen AB har en annan viktig funktion i samhället. Det finns i stort sett i alla delar av landet. Ur regionalpolitisk synvinkel är detta både önskvärt och fördelaktigt för resursfördelningen över landet. Ett utökad samarbete med t.ex. komvux i kommunerna och andra anordnare av utbildningar och att man kan utlokalisera utbildningar till olika företag är viktigt för gruppens fortsatta utveckling. Som läget är i dag, där man måste ta ekonomiska hänsyn för att få täckning för sina kostnader på marknadsmässiga grunder, är det angeläget att man ändå kan bedriva sin verksamhet i alla delar av landet. Att man inte kan ha fasta resurser överallt med uppbyggande av lokal- och personalmässiga tillgångar är en annan fråga.

Företaget skall bedriva sin verksamhet på företagsekonomiska grunder. Det innebär att man har sin verksamhet på vissa orter. Där behovet sedan uppstår och där man får tillräckligt många deltagare är det viktigt att man ändå kan ordna en undervisningsgrupp. Det innebär för den enskilde ofta problem att tvingas resa till en utbildning. Det tar tid och kostar pengar. Därför är det viktigt att man utnyttjar de resurser som finns i företaget och både tekniska och andra resurser som finns på annat håll med distansundervisning och utlokaliserad utbildning för att på alla sätt sprida utbildningstillfällena över alla delar av landet.

Även i andra sammanhang är det viktigt att man kan samarbeta med andra operatörer på marknaden. I vissa lägen är konkurrensen viktig. Vid andra tillfällen är det viktigare att man utnyttjar de resurser som finns lokalt så väl som möjligt. Det innebär att man inte nödvändigtvis skall bygga upp resurser i egen regi som redan finns hos gymnasieskolan, komvux eller hos andra som erbjuder utbildning på marknaden. Detta blir särskilt påtagligt i landsbygds- och glesbygdsområden. Samtidigt är det angeläget att utbildningsresurserna kommer alla till del i landet. Arbetsmarknadsutbildningen ger i stor utsträckning jobb, och det gäller oavsett var i landet man bor.

Regeringens roll som ägare av AmuGruppen AB skall också understrykas. Här liksom i övrigt instämmer vi i Riksdagens revisorers förslag att styrningen måste bli mer konsekvent och tydlig. Företaget måste veta vilka mål ägaren ställer upp och vilka riktlinjer ägaren vill att företaget skall arbeta efter. Centern instämmer i förslaget om ett tillkännagivande från riksdagen på denna punkt. Riktlinjerna måste också vara tydliga i så måtto att de är mätbara och att det går att kontrollera uppfyllelsen av dem i efterhand. I annat fall är de inte till någon nytta för styrelsen.

Förändringar i ägarsituationen är en annan fråga av stor vikt i framtiden. Att i nuläget avyttra bolaget är inte en lämplig åtgärd, eftersom man ännu inte är färdig med sin omstrukturering. Att då föra in ytterligare ett moment i en redan störd och sargad organisation medför bara ytterligare problem med att få stadga i verksamheten. Vad organisationen behöver i dag är arbetsro och möjligheter att fullfölja den omstrukturering som inletts. Hur det kommer att se ut i framtiden är ingen fråga som behöver ställas omedelbart. Det problem med dubbla lojaliteter som finns nämnda i flera motioner behöver uppmärksammas. Lösningen blir kanske att staten avyttrar bolaget. Men det skall i så fall ske när företaget har stabili-

serat sig och man bättre än nu kan se vilka konsekvenser en sådan försäljning kan få.

Fru talman! Men anledning av det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 135 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Det framgick nog av vad jag sade tidigare i mitt anförande och i tidigare repliker att jag tycker att det är helt fel att beskriva vad som har skett på ett sådant sätt som Margareta Andersson nu gjorde. Det är alldeles för svagt: Det fanns så många problem, och därför blev det litet svårt för AmuGruppen att agera. Det var svårt att ta sig från myndighet till bolag. Det fanns problem med volymerna, och det blev problem på chefssidan.

Även om det nu var så att Börje Hörnlund rekryterade chefen som misskötte sig så våldsamt ur centerleden borde även Centerpartiet här kunna vara mycket tydligare. Det var inte en problematisk process. Det var en process där det politiska systemet och de politiskt ansvariga totalt misskötte sin uppgift, och det skall sägas i klartext.

Styrningen måste bli tydligare och mer konsekvent, sades det. Det är årets understatement här i riksdagen, när man har haft en styrning som har varit obefintligt och när vi i betänkandet pekar på kanske tio femton punkter av ren misskötsel, som dessutom har kostat oss 600 miljoner.

Arbetsmarknadsutbildningen skall nu få litet större volym, vilket Centern har krävt. Jo, pyttsan! Centern har verkligen tillsammans med regeringen ett medansvar för den urholkning av arbetsmarknadsutbildning som har pågått sedan 1995. I dag är vi nere på en nivå, inte minst när det gäller kvinnors andel av arbetsmarknadsutbildning, som är lägre än någonsin.

Man skall satsa på regionalpolitik och glesbygd. Se då till att vi får upp volymerna så mycket att vi kan bibehålla verksamheten på en del av de orter där den i dag hotas nedläggning! Annars klarar vi inte regional balans när det gäller arbetsmarknadsutbildning, och annars klarar vi inte glesbygden, Margareta Andersson. Ta ansvar för vad ni faktiskt säger er vilja också i den konkreta politiken!

Anf. 136 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Hans Andersson angriper oss för att det har skett missgrepp och för att man inte har skött AmuGruppen på allra bästa sätt. Det är naturligtvis beklagligt. Men jag tycker inte att det är så särskilt stor idé att diskutera de frågor där det redan har skett saker och ting. Misstag är begångna, och nu är de förhoppningsvis tillrättade. Det är inte särskilt meningsfullt att diskutera sådant i det här läget. Det är bättre att titta framåt.

Tyvär har inte Sverige haft en sådan ekonomi att vi har kunnat göra den stora satsning på utbildning och mycket annat som vi hade velat. Vi har sanerat ekonomin. I dagsläget finns det möjligheter att utöka resurserna för arbetsmarknadsutbildning. Det innebär också att regionalpolitiken kommer att bli bättre tillgodosedd.

Här är inte allting färdigt. Det finns mycket mer att göra. Centern har tagit det ansvar som krävs i regionalpolitiken. Men man måste hela tiden

avväga resurser och tillgångar mot det man verkligen har för att man skall kunna finansiera saker och ting. Annars är det inte ett allvarligt ansvarstagande för Sveriges ekonomi.

Anf. 137 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten särskilt mycket. Men nu kom årets näst värsta understatement: Det har inte skötts på allra bästa sätt. Vad jag angriper är det sättet att formulera sig när vi talar om en präktig skandal när det gäller förvaltning, statligt ansvar och regeringens ansvar för utomordentligt viktiga områden som kostar skjortan, fru talman, eller som åtminstone innebär 600 miljoner i sjön!

De 600 miljoner kronorna togs från kontot Arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det betyder mindre arbetsmarknadsutbildning, därför att man skulle täcka upp förlusterna som åsamkats av en dålig ledning och ett dåligt departement.

Sedan skall man finansiera sina åtaganden. Jajamänsan! Men se då till att inte finansiera det på det sättet att vi drar på oss större kostnader i det passiva a-kassesystemet. Det är också pengar i sjön, sett ur arbetsmarknadspolitisk synpunkt. Vi fick skriva upp kontot för a-kassekostnader med 14 miljarder år 1996. Redan nu år 1997 spår regeringen på 6 miljarder kronor. Det gör man för att över huvud taget klara utbetalningarna till dem som är passivt arbetslösa. Så går det när man stjälar pengar från den aktiva arbetsmarknadspolitiken! Det har ni ansvar för, Margareta Andersson.

Anf. 138 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! De 600 miljoner som har gått till att rätta upp AmuGruppens ekonomi har tagits från litet olika ställen. Det har funnits resurser över som tyvärr inte har utnyttjats till det de var anslagna för från början. Att diskutera spilld mjölk är ganska meningslöst. Det är bättre att satsa sin energi på att hitta nya resurser och nya möjligheter för arbetsmarknadsutbildning, bl.a.

Med de 800 miljoner som till nästa år skall bli 1 miljard har vi börjat att ta det ansvaret. Att hålla på att dividera om vad som har hänt tidigare är ganska meningslöst.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

JoU11 På väg mot ett ekologiskt hållbart samhälle

Mom. 1 (ekonomisk tillväxt och miljöpolitik m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

222 för utskottet

71 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 134 s, 20 c, 20 fp, 20 v, 16 mp, 12 kd
För res. 1: 71 m
Frånvarande: 27 s, 9 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Mom. 11 (ekonomiska styrmedel)

1. utskottet
2. res. 2 (mp)

Votering:

283 för utskottet
16 för res. 2
50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 72 m, 20 c, 20 fp, 20 v, 12 kd
För res. 2: 16 mp
Frånvarande: 22 s, 8 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Mom. 18 (utsläpp av koldioxid m.m.)

Yrkanden:

1. utskottet
2. res. 3 (m, fp)
3. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Jo16 yrk. 1 och 2 samt mot. Jo708 (kd)

Förberedande votering:

95 för res. 3
12 för mot.
191 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

195 för utskottet
91 för res. 3
13 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 20 c, 20 v, 16 mp
För res. 3: 72 m, 19 fp
Avstod: 1 fp, 12 kd
Frånvarande: 22 s, 8 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Mom. 23 (skyddsvärda naturområden)

1. utskottet
2. res. 7 (fp)

Votering:

262 för utskottet
36 för res. 7
51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 138 s, 72 m, 20 c, 20 v, 12 kd
För res. 7: 20 fp, 16 mp
Frånvarande: 23 s, 8 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Mom. 24 (redovisning av biologisk mångfald)

1. utskottet
2. res. 8 (mp)

Votering:

263 för utskottet

36 för res. 8

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 72 m, 20 c, 20 fp, 12 kd

För res. 8: 20 v, 16 mp

Frånvarande: 22 s, 8 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Mom. 27 (kretsloppet stad-landsbygd)

Yrkanden:

1. utskottet
2. mot. Jo16 yrk. 3 och mot. Jo710 (kd)

Votering:

287 för utskottet

12 för mot.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 72 m, 20 c, 20 fp, 20 v, 16 mp

För mot.: 12 kd

Frånvarande: 22 s, 8 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Mom. 41 (sophantering och återvinning)

Yrkanden:

1. utskottet
2. mot. Jo707 och mot. Jo714 yrk. 3 (kd)

Votering:

286 för utskottet

12 för mot.

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 71 m, 20 c, 20 fp, 20 v, 16 mp

För mot.: 12 kd

Frånvarande: 22 s, 9 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Mom. 54 (avveckling av vissa kemiska ämnen m.m.)

1. utskottet
2. res. 17 (mp)

Votering:
281 för utskottet
16 för res. 17
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 70 m, 20 c, 20 fp, 20 v, 12 kd
För res. 17: 16 mp
Frånvarande: 22 s, 10 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

NU10 Vissa näringspolitiska frågor

Mom. 1 (näringspolitikens inriktning, m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (m, fp, kd)
3. res. 3 (v)
4. res. 4 (mp)
Förberedande votering 1:

22 för res. 3
16 för res. 4
261 avstod
50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

101 för res. 1
20 för res. 3
174 avstod
54 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

138 för utskottet
103 för res. 1
54 avstod
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 1 m, 2 c
För res. 1: 71 m, 20 fp, 12 kd
Avstod: 18 c, 20 v, 16 mp
Frånvarande: 26 s, 8 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Nikos Papadopoulos (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Tomas Högström (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 2 (turism)

1. utskottet
2. res. 5 (c)

Votering:
274 för utskottet
20 för res. 5
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 136 s, 71 m, 20 fp, 20 v, 15 mp, 12 kd
För res. 5: 20 c
Frånvarande: 25 s, 9 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 3 (mineralfrågor)

1. utskottet
2. res. 6 (mp)
Votering:
279 för utskottet
16 för res. 6
3 avstod
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 71 m, 20 c, 20 fp, 17 v, 12 kd
För res. 6: 16 mp
Avstod: 3 v
Frånvarande: 22 s, 9 m, 7 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

AU10 Omstrukturering av AmuGruppen AB

Mom. 1 (styrningen av AmuGruppen AB)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
Votering:
226 för utskottet
70 för res. 1
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 1 m, 19 c, 20 fp, 19 v, 16 mp, 12 kd
För res. 1: 70 m
Frånvarande: 22 s, 9 m, 8 c, 6 fp, 3 v, 2 mp, 3 kd
Gullan Lindblad (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 2 (arbetsmarknadsutbildningens omfattning och inriktning m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (v)
3. res. 5 (mp)
Förberedande votering:
Kammaren biträdde res. 4 genom uppresning.

Huvudvotering:
172 för utskottet
20 för res. 4
106 avstod
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 138 s, 1 m, 19 c, 2 fp, 12 kd
För res. 4: 20 v
Avstod: 1 s, 71 m, 18 fp, 16 mp
Frånvarande: 22 s, 8 m, 8 c, 6 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd
Birgitta Wichne (m) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 5 (försäljning av AmuGruppen AB m.m.)

1. utskottet
2. res. 7 (m)
Votering:
193 för utskottet
66 för res. 7
35 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 20 c, 20 v, 13 mp, 1 kd
För res. 7: 66 m
Avstod: 2 m, 19 fp, 3 mp, 11 kd
Frånvarande: 22 s, 12 m, 7 c, 7 fp, 2 v, 2 mp, 3 kd

Mom. 6 (geografisk spridning)

1. utskottet
2. res. 11 (v)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

10 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 15 april

1996/97:271 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöministern
Handel med hotade arter

1996/97:272 av *Juan Fonseca* (s) till statsrådet Thomas Östros
Mjölmängd i pizzor

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 22 april.

11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 15 april

1996/97:452 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Sjukregler för sjöfolk

1996/97:457 av *Ingrid Skeppstedt* (c) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Underhållsstöd till särlevande föräldrar

den 16 april

1996/97:432 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Lokala säkerhetsnämnder

1996/97:435 av *Eva Goës* (mp) till utrikesministern
Kosovoalbaner

1996/97:439 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Könsfördelning i bolag

1996/97:441 av *Elisa Abascal Reyes* (mp) till kommunikationsministern
Ofinansierat vägprojekt

1996/97:442 av *Lena Sandlin* (s) till utbildningsministern
Trafiklärarutbildningen

1996/97:443 av *Lena Sandlin* (s) till statsrådet Ylva Johansson
Körkortsutbildning inom gymnasieskolan

1996/97:444 av *Dan Ericsson* (kd) till miljöministern
Koppargruva i Dalsland

1996/97:445 av *Karin Pilsäter* (fp) till kommunikationsministern
Lotsutkiken på Landsort

1996/97:446 av *Sivert Carlsson* (c) till miljöministern
Planerad likströmsförbindelse mellan Sverige och Polen

1996/97:447 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till justitieministern
Våld mot kvinnor

1996/97:448 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till jordbruksministern
Samernas rättigheter

1996/97:449 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till justitieministern
Hets mot folkgrupp

1996/97:450 av *Peter Weibull Bernström* (m) till statsrådet Thomas Östros
Begränsningsregeln vid beräkning av fastighetsskatten

1996/97:451 av *Eva Flyborg* (fp) till kommunikationsministern
Vinga fyr i Göteborgs hamn

1996/97:454 av *Birgitta Gidblom* (s) till jordbruksministern
Djurtransporter och EU
1996/97:455 av *Elver Jonsson* (fp) till socialministern
Vinhandeln i Finland

Prot. 1996/97:90
16 april

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 22 april.

12 § Kammaren åtskildes kl. 16.37.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 7 § anf. 26 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 76 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. anf. 89 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 94 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 119 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet	1
3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan.....	1
4 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen.....	1
5 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	2
6 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 9 april.....	2
SfU13 Socialavgifter	2
SoU13 Äldreomsorg.....	3
SoU14 Prioriteringar inom hälso- och sjukvården	4
Meddelande om samlad votering	6
7 § På väg mot ett ekologiskt hållbart samhälle.....	6
Jordbruksutskottets betänkande 1996/97:JoU11	6
Anf. 1 GÖTE JONSSON (m).....	6
Anf. 2 EVA ERIKSSON (fp).....	9
Anf. 3 HANNA ZETTERBERG (v).....	12
Anf. 4 GÖTE JONSSON (m) replik.....	14
Anf. 5 HANNA ZETTERBERG (v) replik	15
Anf. 6 GÖTE JONSSON (m) replik.....	15
Anf. 7 HANNA ZETTERBERG (v) replik	16
Anf. 8 EVA ERIKSSON (fp) replik.....	16
Anf. 9 HANNA ZETTERBERG (v) replik	17
Anf. 10 EVA ERIKSSON (fp) replik.....	17
Anf. 11 HANNA ZETTERBERG (v) replik.....	18
Anf. 12 GUDRUN LINDVALL (mp).....	18
Anf. 13 DAN ERICSSON (kd)	20
Anf. 14 LENNART DALÉUS (c).....	22
Anf. 15 GÖTE JONSSON (m) replik.....	25
Anf. 16 LENNART DALÉUS (c) replik.....	26
Anf. 17 GÖTE JONSSON (m) replik.....	26
Anf. 18 LENNART DALÉUS (c) replik.....	27
Anf. 19 DAN ERICSSON (kd) replik.....	27
Anf. 20 LENNART DALÉUS (c) replik.....	28
Anf. 21 DAN ERICSSON (kd) replik.....	28
Anf. 22 LENNART DALÉUS (c) replik.....	29
Anf. 23 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	29
Anf. 24 LENNART DALÉUS (c) replik.....	30
Anf. 25 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	30
Anf. 26 LENNART DALÉUS (c) replik.....	31
Anf. 27 EVA ERIKSSON (fp) replik.....	31
Anf. 28 LENNART DALÉUS (c) replik.....	32
Anf. 29 EVA ERIKSSON (fp) replik.....	32

Anf. 30	INGEMAR JOSEFSSON (s)	32
Anf. 31	DAN ERICSSON (kd) replik	35
Anf. 32	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	35
Anf. 33	DAN ERICSSON (kd) replik	35
Anf. 34	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	36
Anf. 35	GUUDRUN LINDVALL (mp) replik	36
Anf. 36	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	36
Anf. 37	GUUDRUN LINDVALL (mp) replik	37
Anf. 38	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	37
Anf. 39	Miljöminister ANNA LINDH (s)	38
Anf. 40	LENNART DALÉUS (c) replik	40
Anf. 41	Miljöminister ANNA LINDH (s)	41
Anf. 42	GÖTE JONSSON (m) replik	41
Anf. 43	Miljöminister ANNA LINDH (s)	41
Anf. 44	GÖTE JONSSON (m) replik	42
Anf. 45	Miljöminister ANNA LINDH (s)	42
Anf. 46	GUUDRUN LINDVALL (mp) replik	43
Anf. 47	Miljöminister ANNA LINDH (s)	43
Anf. 48	GUUDRUN LINDVALL (mp) replik	44
Anf. 49	Miljöminister ANNA LINDH (s)	44
Anf. 50	DAN ERICSSON (kd) replik	45
Anf. 51	Miljöminister ANNA LINDH (s)	45
Anf. 52	DAN ERICSSON (kd) replik	46
Anf. 53	Miljöminister ANNA LINDH (s)	46
Anf. 54	HANNA ZETTERBERG (v) replik	47
Anf. 55	Miljöminister ANNA LINDH (s)	47
Anf. 56	HANNA ZETTERBERG (v) replik	48
Anf. 57	GÖTE JONSSON (m)	48
Anf. 58	Miljöminister ANNA LINDH (s)	48
Anf. 59	GÖTE JONSSON (m) replik	49
Anf. 60	Miljöminister ANNA LINDH (s)	49
Anf. 61	GÖTE JONSSON (m) replik	50
Anf. 62	MIKAEL ODENBERG (m)	50
Anf. 63	Miljöminister ANNA LINDH (s)	52
Anf. 64	MIKAEL ODENBERG (m)	52
Anf. 65	Miljöminister ANNA LINDH (s)	53
Anf. 66	MIKAEL ODENBERG (m)	53
Anf. 67	LENNART DALÉUS (c)	54
Anf. 68	MIKAEL ODENBERG (m)	54
Anf. 69	LENNART DALÉUS (c)	55
Anf. 70	MIKAEL ODENBERG (m)	55
Anf. 71	INGEMAR JOSEFSSON (s)	55
Anf. 72	MIKAEL ODENBERG (m)	56
Anf. 73	INGEMAR JOSEFSSON (s)	56
Anf. 74	MIKAEL ODENBERG (m)	56
	(Beslut fattades efter 9 §.)	56
8 §	Vissa näringspolitiska frågor	57
	Näringsutskottets betänkande 1996/97:NU10	57
Anf. 75	KARIN FALKMER (m)	57

Anf. 76	KJELL ERICSSON (c)	60
Anf. 77	KARIN FALKMER (m) replik	63
Anf. 78	KJELL ERICSSON (c) replik	63
Anf. 79	KARIN FALKMER (m) replik	64
Anf. 80	KJELL ERICSSON (c) replik	64
Anf. 81	Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp)	64
Anf. 82	LENNART BEIJER (v)	67
Anf. 83	EVA GOËS (mp)	69
Anf. 84	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	72
Anf. 85	LENNART BEIJER (v) replik	75
Anf. 86	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	75
Anf. 87	LENNART BEIJER (v) replik	75
Anf. 88	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	76
Anf. 89	REYNOLDH FURUSTRAND (s)	76
Anf. 90	Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik	79
Anf. 91	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	80
Anf. 92	Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik	80
Anf. 93	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	81
Anf. 94	KARIN FALKMER (m) replik	81
Anf. 95	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	82
Anf. 96	KARIN FALKMER (m) replik	82
Anf. 97	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	83
Anf. 98	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	83
Anf. 99	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	84
Anf. 100	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	84
Anf. 101	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	84
Anf. 102	EVA GOËS (mp) replik	85
Anf. 103	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	85
Anf. 104	EVA GOËS (mp) replik	86
Anf. 105	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	86
Anf. 106	LENNART BEIJER (v) replik	87
Anf. 107	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	87
Anf. 108	LENNART BEIJER (v) replik	88
Anf. 109	KJELL ERICSSON (c) replik	88
Anf. 110	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	88
Anf. 111	BENGT HURTIG (v)	88
Anf. 112	REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik	90
Anf. 113	BENGT HURTIG (v) replik	90
Anf. 114	EVA GOËS (mp) replik	90
Anf. 115	BENGT HURTIG (v) replik	90
Anf. 116	EVA GOËS (mp) replik	90
Anf. 117	CHRISTER SKOOG (s)	91
Anf. 118	REYNOLDH FURUSTRAND (s)	91
Anf. 119	CHRISTER SKOOG (s)	92
	(Beslut fattades efter 9 §.)	92
9 §	Omstrukturering av AmuGruppen AB	92
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1996/97:AUI0	92

Anf. 120	PATRIK NORINDER (m)	92
Anf. 121	SIRI DANNAEUS (fp)	94
Anf. 122	HANS ANDERSSON (v)	96
Anf. 123	BARBRO JOHANSSON (mp)	99
Anf. 124	DAN ERICSSON (kd)	99
Anf. 125	SONJA FRANSSON (s)	100
Anf. 126	HANS ANDERSSON (v) replik	102
Anf. 127	SONJA FRANSSON (s) replik	103
Anf. 128	HANS ANDERSSON (v) replik	103
Anf. 129	SONJA FRANSSON (s) replik	104
Anf. 130	PATRIK NORINDER (m) replik	104
Anf. 131	SONJA FRANSSON (s) replik	104
Anf. 132	PATRIK NORINDER (m) replik	104
Anf. 133	SONJA FRANSSON (s) replik	105
Anf. 134	MARGARETA ANDERSSON (c)	105
Anf. 135	HANS ANDERSSON (v)	107
Anf. 136	MARGARETA ANDERSSON (c)	107
Anf. 137	HANS ANDERSSON (v)	108
Anf. 138	MARGARETA ANDERSSON (c)	108
Beslut		108
	JoU11 På väg mot ett ekologiskt hållbart samhälle	108
	NU10 Vissa näringspolitiska frågor	111
	AU10 Omstrukturering av AmuGruppen AB	112
10 §	Anmälan om interpellationer	113
11 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	114
12 §	Kammaren åtskildes kl. 16.37	115

Prot. 1996/97:90
16 april

Gotab, Stockholm 1997